

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

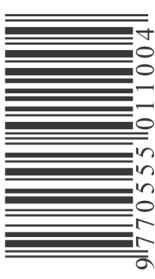
www.pravoslavlje.rs

Излази 1. и 15. у месецу

Број 1079 Цена 90 динара 2,5 КМ 1. март 2012.

Број 1079 Цена 90 динара 2,5 КМ 1. март 2012.

ISSN 0555-0114

Званичне посете

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј примио је 13. фебруара 2012. године у Српској Патријаршији у Београду г. Филипоса Пецаљникоса, председника Скупштине Грчке.

Слава еснафа

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј служио је у недељу, 12. фебруара 2012. године, на празник Св. Три Јерарха, Свету Архијерејску Литургију у београдској Цркви Св. апостола и јеванђелисте Марка. Три Јерарха су еснафска слава београдских занатлија-металаца, који по традицији, још из времена пре Првог светског рата, у Цркву Св. Марка доносе свој еснафски славски колач, а крсну славу еснафа славили су без прекида, и у време комунизма.

Извор: Radio Слово љубаве

Сећање на комите

Патријарх Српски служио је 15. фебруара 2012. г., на дан Сретења Господњег, Свету Архијерејску Литургију у Цркви Ружици на Калемегдану. Саслуживало је више свештеника и ћакона, а појао је хор овога светог храма.

Патријарх Иринеј је, после Свете Литургије, служио парастос војсковођама и војницима који су дали своје животе за хришћанску веру и отаџбину у свим ослободилачким ратовима. Ружица је била војничка црква, а лустери у храму урађени су од војничких сабљи и мечетака разних калибара. Недалеко од Цркве Ружице је и Костурница палих војника из Првог светског рата, а помен палим јунацима служи се на Сретење већ више од једног века, када се помињу имена више хиљада ратника. У Цркви Ружици су се некада, на Сретење, окупљале српске комите које су се пре Балканских ратова борили за ослобођење Старе Србије и Мађедоније, а после Другог светског рата њихови потомци.

У архијериској беседи Свјатеји је подсетио да Сретење символизује сусрет Бога и човека, вечног и пролазног, и да свако од нас треба да се сртне са Господом, а потом је беседио о српским ратницима који су за веру и отаџство дали најдрагоценје што су имали – своје животе.

Дан државности

Његова Светост Патријарх је 15. фебруара 2012. г., у пратњи викарног Епископа хвостанског Г. Атанасија, присуствовао централној свечаности поводом обележавања Да-

на државности, која је одржана у Дому народне скупштине у Београду. Том приликом, председник Републике Србије Борис Тадић је уручио одликовања истакнутим појединцима и установама за нарочите заслуге у области спорта, културе, безбедности, медицине и науке.

Орден за Милована Витезовића и Миодрага Вујовића

Његова Светост Патријарх српски Г. Иринеј уручио је 22. фебруара 2012. године, у Српској Патријаршији у Београду орден Светог деспота Стефана Лазаревића господи Миловану Витезовићу и Миодрагу Вујовићу, у присуству чланова Светог Архијерејског Синода СПЦ Преосвећене господе епископа: сремског Василија, бачког Иринеја и шумадијског Јована; Преосвећене господе: Епископа рашко-призренског Теодосија и викарног Епископа хвостанског Атанасија, као и представнику културног и јавног живота српске престонице.

У одлуци Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве наводи се да се орден Светог деспота Стефана додељује за делатну љубав према Светој Мајци Цркви, нарочито показану њиховим радом и великим доприносом у очувању и неговању националних и духовних вредности српског народа.

Обраћање Његове Светости Патријарха Српског приликом доделе ордена: „Најпре поздрављамо све сабране у овој светој српској кући и упућујемо топле речи добродошлице и љубави онима који представљају наш народ на пољу културе, књижевности и свега узвишеног и племениног што представља вредност једног народа.

Имамо велику част и велико задовољство да данас доделимо два ордена двојици културних прегалача, двојици књижевника који делају по традицији и на темељима српске културе, светосавске и православне, људима који су били и остали

верни Цркви, не само данас него и у времену у коме то није било друштвено пожељно и када су многи због тога трпели последице: и тада, дајле, они су храбро стајали на бранику своје историје, своје културе, своје Цркве и свог народа.

За такву оданост и за велики допринос који су нашој култури дали – и још увек, Богу хвала, дају, а молимо се Свештињем да им дâ здравља да наставе у истом духу и правцу – Црква додељује одликовања уваженом господину Миши Вујовићу и свима нама драгом господину Миловану Витезовићу. Додељујемо им орден Светог деспота Стефана Лазаревића, нашег великог културног делатника у средњем веку, светог човека који је уједно био пример образованог човека у свом времену и просвећивао свој народ, због чега је Српска Православна Црква и установила орден његовог имена. Управо тим ордњем наша Црква награђује два угледна хришћанска културна и јавна делатника. Да носите орден на многе године!“

Свечани пријем ученика и професора Војне гимназије

У сусрет празнику Св. Симеона Мироточивог, Патријарх српски Иринеј и Преосвећени Епископ хвостански Г. Атанасије, викар Патријархов, уприличили су у Српској Патријаршији свечани пријем за ученике 38. класе (други разред) Војне гимназије, њихове старешине и професоре. Вечерњем богослужењу у Саборној цркви Св. Архангела Михаила присуствовало је сто младића који су се поклонили моштима и помолили српским светитељима.

Сусрет питомца са Патријархом је био дирљив и величанствен.

Појци из Војне гимназије и ОШ „Светозар Марковић“ трој паром Св. Симеону Мироточивом отворили су свечани пријем. Његова Светост није крио радост због присуства „овако дивне омладине“, похваливши их све за добре изборе које су у својим, још младим, годинама направили. Први је тај што су изабрали да се школују за тако частан позив какав је официрски, а други, што су својом вољом одлучили да се током гимназијског школовања сви, без изузетка, баве хришћанском науком. Патријарх је додао да су тиме свакако отворили пут израстања у снажне и комплетне личности.

У име Војне гимназије, Свјатјејшем се захвалио заменик начелника потпуковник Драган Јовановић, а у име 38. класе њихов начелник мајор Игор Михајловић, који је истакао значај сарадње са свештеником у раду са младима што у много-ме доприноси потпунијем и квалитетнијем њиховом развоју.

Обраћајући се, у свом поздравном говору Патријарху Српском, један од ученика је рекао да је једина нада за опстанак нашег народа – не скретање са пута Православља, јер је тај пут једини гарант да ћемо се држати заједно. До-дао је и да удаљавањем од Православља настају размирице у српском бићу, па се тако може десити да једног дана не буде више ни Срба, ни српске отаџбине. Патријарх Иринеј је подржао сваку реч овог младића као потпуну истину која поготово младе треба да опомиње за будућност. Након што се из стотину младих груди заорило „Христе Боже, распети и свети“ Његова Светост је закључио да је са оваквом омладином наша будућност сигурна и светла. Гости су Патријарху уручили поклон плакету са грбом Војне гимназије.

У капели Св. Симеона Мироточивог Његово Преосвећенство Епископ Атанасије је истакао колики значај има Војна гимназија за Одбор за верску наставу Архиепископије београдско-карловачке и колика је радост што су припадници ове цењене школе сада гости у седишту Српске Цркве. Мајору Михајловићу и његовим ђацима

38. класе Епископ Атанасије је уручио Захвалницу за изузетно залагање у узрастању у богољубљу и родољубљу као признање за велики труд који ова дивна генерација и њихови васпитачи улажу на путу стасавања у војнике. Владици Атанасију су ђаци поклонили икону на којој су Св. Сава и Св. Симеон над Хиландаром, а коју је насликао један од њих. Владика је представницима Управе Војне гимназије поклонио слику Храма Св. Саве на Врачару, а свакоме ученику одговарање на Литургији, што ће њима који радо учествују у Литургији, бити од велике користи.

На крају је Епископ Атанасије као председник Одбора за верску наставу АЕМ благословио да се група младих појаца из Војне гимназије и ОШ „Светозар Марковић“ озваниче као Српска војничка појачка група „Четрдесет Мученика Севастијских“ односно Српска дечија појачка група „Св. Никола“ и да као своје заштитнике прослављају ове светитеље.

Свесишћеник Јован Бабић

ПРАВОСЛАВЉЕ 1079

2
Активности Патријарха

5
Садржај

6
Слава Патријаршијске капеле

7
Саопштење за јавност
Епископски савјет
Православне Цркве у Црној Гори

8
Разговор са Епископом
бачким Г. Иринејем
**Принудно пензионисање
епископа и непостојећи
„лоби млађих владика“**

10
Разговор са Архимандритом
Нектаријем Серфесом
**Дошао сам да Србима
на Косову пренесем да
мислимо на њих**
Славица Лазић

13
Хришћанска порука у ери
електронских комуникација
Презванијер др Оливер Суботић

16
Разговор са примаријусом
Војиславом Ђурчићем
Важно је бити моћан!
Славица Лазић

19
Докторат „Honoris Causa“
Митрополиту Амфилохију

20
О књизи Павла Флоренског „Столп
и утврђеније Истине“ (други део)
Епископије Ашанасије Јевтић

23
О сусрету једног књижевника
и једног богослова
Блаје Паничић

24
„Свако нека верује како му срце хоће“
Академик Владета Јеротић

26
Седамдесеторица апостола
гр Предраг Драјушиновић

28
Разговор са сликарком
Иваном Давидовић Јивезић
Литургија је „дисање душе“
Марина Марин

31
Пост и здравље
Владимир Марковић

32
Апостол самураја
Презванијер Бобан Стојковић

34
Св. Јоасаф Метеорит – библиотекар
Бакон мр Ненад Игризовић

36
– Не греши само песма –
Живорад Јанковић

38
Елена
Свесашеник Миодраг Андрић

39
Вести из прошлости

40
Свет књиге

42
Кроз хришћански свет

44
Из живота Цркве

45
Вјечнаја памјат

46
Огласи

На насловној страни:

Манастир Калудра код Берана
Фотографија: Ђакон Драган С. Танасијевић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Председник
Епископ бачки др Иринеј

Главни и одговорни уредник
Презванијер мр Александар Ђаковић

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крутиковић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Чланови редакције
Презванијер др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

**Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар и
август двојрој.** Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полуодишица 850. Појединачни примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.
Уплате не слати поштанском упутницом!

Годишња претплата за иностранство:
Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP; авионска:
90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS3514500711000024015
Srpska Pravoslavna Crkva, Kralja Petra 5, Beograd

Телефони: +381 11 50-25-116
Редакција: +381 64 85-88-486
Маркетинг: +381 64 85-88-486
ПРЕТПЛАТА: +381 11 50-25-103, 30-25-115
Факс: +381 11 5282 588
e-mail: pravoslavlje@spcrs.rs – редакција
preplata@spcrs.rs – претплата
marketing.spc@gmail.com

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови и прилоги
објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Дизајн: Соба.rs
Графичка припрема: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А.Д.

Дистрибутор: „Polydor“ д.о.о.
Ломница 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс: 032/717-322, 011/2461-138
CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 = Православље
COBISS.SR-ID 16399106

Православље се штампа уз помоћ
Министарства вера и дијаспоре Републике Србије

Слава Патријаршијске капеле

Са благословом Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја Придворни Храм Св. Симеона Мироточивог – Патријаршијска капела у Београду, и ове године је врло свечано прославила храмовну славу.

На празничном Бденију, у суботу 25. фебруара 2012. г., началствовао је викарни Епископ ремезијански Г. Андреј уз саслужење петорице презвитера и три ђакона, а певао је врло надахнуто хор Св. Симеона Мироточивог у присуству већег броја верника.

Овом свечаном Богослужењу, поред Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја присуствовали су и Његово Преосвештенство Епископ шабачки Г. Лаврентије и викарни Епископ хвостански Г. Атанасије.

На сам дан славе, у неделу Сиропусну 26. фебруара 2012, Свету Архијерејску Литургију служио је Патријарх Српски Господин Иринеј уз саслужење десет свештеника и четворице ђакона, а певао је хор Првог београдског певачког друштва.

На завршетку Свете Литургије, којој је такође присуствовао већи број верних, Свјатејши Патријарх Иринеј је пресекао славски колач Патријаршијске капеле, као и Удружења „Краљевина Србија“ који су под покровитељством Њ.К.В. Престолонаследника Александра Карађорђевића. Потом је Патријарх Иринеј одржao врло поучну беседу о оцу наше нације, великому жупану Стефану Немањи, потоњем преподобном монаху Симеону Мироточивом, првом државотворцу и задужбинару, који нас је, заједно са његовим сином Раствром Немањићем – Светим Савом, још пре осам векова увео у ред најкултурнијих народа ондашње Европе; да би потом, пред крај свог овоземаљског живота као смрти хиландарски монах, својим монашким подвигом био узор смирења свим будућим поколењима.

Домаћин славе је био протођакон Стеван Рапајић са његовом породицом, који је ове године обележио 33. годину од постављења за ризничара, а потом и старешину Патријаршијске капеле.

Истог дана у вечерњим часовима у задужбини Илије М. Коларца у Београду, одржана је традиционална Светосимеоновска академија у организацији агенције СПЦ „Доброчинство“, на којој је, са благословом Његове Светости Патријарха Иринеја, беседио Преосвећени Епископ ремезијански Г. Андреј, а у самом програму учешће су узели хор АКУД-а „Иво Лола“ и драмски уметник Драган Вучелић који је читao текстове из поема наших познатих књижевника, академика Матије Бећковића и Светлане Велмар Јанковић.

C.P.

Епископски савјет Православне Цркве у Црној Гори

Чланови савјета са другим Епископима
Фото: <http://www.mitropolija.me>

Саопштење за јавност

Послије Свете Архијерејске Литургије у Саборном храму Христовог Васкрсења у Подгорици и свечане Светосимеоновске литеји до Немањиног града на обали Рибнице, архијереји, чланови Епископског савјета Православне Цркве у Црној Гори, одржали су своје братско сабрање и размотрили актуелне проблеме Цркве.

Посебна пажња је посвећена најновијем покушају оспоравања правног статуса Православне Цркве и прогона православних свештеника и монаха који немају црногорско држављанство, а који скоро двије деценије служе Богу, Цркви и народу у Црној Гори.

Оспоравање правног статуса Цркве кроз наводне „аргументе“ да „није регистрована“ по Закону о правном положају вјерских заједница из 1977. године и упућивање Цркве која вјековима постоји у Црној Гори на некакву „регистрацију“ која није прописана законом не представља ништа друго него продужетак идеолошке борбе против Цркве. Таква обавеза не постоји по закону, те нико није дужан, па ни Црква, да поступа и чини радње које законом нијесу прописане. Бројна важећа решења, одлуке и правоснажне судске пресуде утврђују и потврђују да Митрополија и све епархије Српске Православне Цркве у Црној Гори имају неспоран правни статус. Ту чињеницу, познату свима и свакоме, потврдила је управо Влада Црне Горе у одговорима на додатна питања на упитник Европске комисије кроз јасну и тачну констатацију да је Српска Православна Црква регистрована у Црној Гори.

Још једном и изнова позивамо МУП Црне Горе да прекине са прогоном и изгоном више свештеника и монаха који немају црногорско држављанство. Упорно се пренебрегава чињеница да је ријеч о људима који никада нијесу имали проблем са законом и који су лојални грађани Црне Горе. И овај проблем је вјештачки изазван јер су свим свештеницима и монасима без црногорског држављанства годинама уназад редовно одобравани привремени боравци управо по прописима који су и данас на снази.

Од надлежних државних органа Црне Горе очекујемо да се што прије приступи припреми и доношењу новог Закона

о слободи вјерио исповијести и Црквама и вјерским заједницама, Закона о реституцији одузете имовине Цркава и вјерских заједница и припреми уговора са Српском Православном Црквом у истом обиму правâ као што је већ учињено у случају Римокатоличке Цркве, као и Исламске и Јеврејске заједнице.

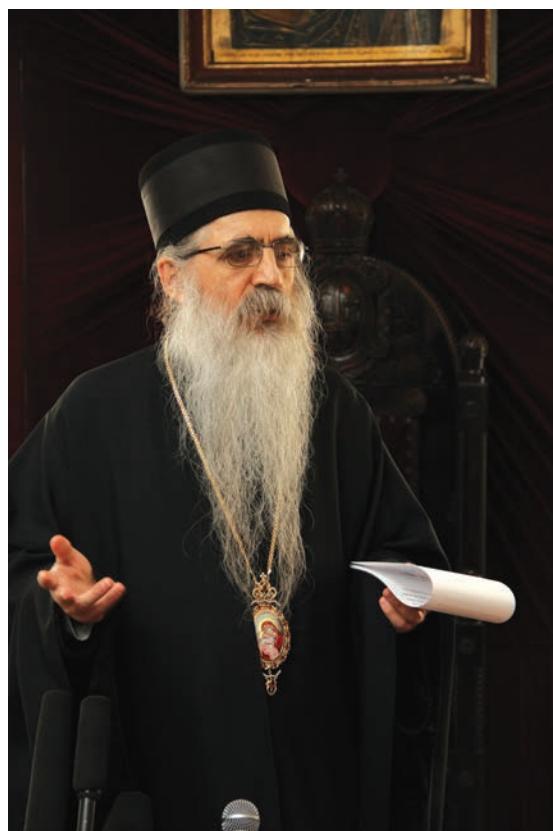
Оспоравање Цркве, и то само Православне, унијело је и уноси велико узнемирање вјерникâ широм Црне Горе, а и много шире. Са овог мјesta, у данима пред почетак васкршњег поста, својој духовној дјеци и свим људима добре воље упућујемо поруку мира. И себе и друге подсјећамо да нам је као хришћанима дужност да останемо у миру са Богом и једни са другима. Црна Гора је наша отаџбина и у њој смо сви, без обзира на национална и политичка увјерења, дужни да на истинским и правим темељима еванђелске вјере и Предања првенствено изграђујемо, обнављамо и утврђујемо себе и једни друге на дјелу Господњем.

У Цркви Божијој, која је по својој природи Тијело Христово, има мјеста за све. Црква као Мајка прима своју дјецу и не разликује их по томе како се национално и политички изјашњавају нити национално или политичко увјерење представља сметњу било коме да се оствари као истински човјек и истински вјерник-хришћанин.

Све православне вјернике позивамо да се у предстојећем васкршњем посту посвете молитви и чињењу добрих дјела, богољубљу и човјекољубљу по којима ће нас наш Распети и Вајсクリ Господ Христос препознати као Своје ученике.

У Подгорици,
25. фебруара 2012.

Чланови Епископског савјета:
Архиепископ цетињски и
Митрополит црногорско-приморски Амфилохије
Епископ милешевски Филарет
Епископ будимљанско-никшићки Јоаникије
Епископ захумско-херцеговачки Григорије
Епископ ум. захумско-херцеговачки Атанасије

У *Политици* од 24. фебруара текуће године, на 8. страни, објављен је мини-интервју са Владиком бачким Иринејем, под насловом „Нема пензионисања архијереја“. Пуни текст тог интервјуа није објављен због ограниченог новинског простора предвиђеног за њега – а то је за последицу имало изостављање одговора на питање о „млађим владикама“. Редакција *Православља* стога објављује одговоре Е. Иринеја на питања новинарке *Политике*, госпође Јелене Чалије, у пуном обиму.

Да ли је Свети Архијерејски Синод заказао заседање Светог Архијерејског Сабора?

– Пре но што одговорим на прво од пет питања која сте ми поставили поводом текста Жельке Јевтић „Млађе владике желе да пошаљу Филарета и Пахомија у пензију“, објављеног у листу *Блиц* 22. фебруара текуће године, дозволите ми да изнесем једну општу напомену о њему: текст је очигледно наручен, а ја сам, стицајем околности, знаю и пре његовог објављивања да ће се појавити, као што сам знао и ко је наручилац. У тексту постоји само једна информација – то је податак о датуму

следећег редовног заседања Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве (15. мај текуће године). Све остало што садржи јесу дезинформације, инсинуације, пројекције нечијих субјективних жеља и томе слично. Зар датум Сабора представља велико откриће, на основу наводних контаката са „поверљивим изворима из врха Цркве“? Прво, тај датум се и иначе рутински објављује чим се службено оформи и потпише синодска одлука о сазивању Сабора. Друго, Сабор је по правилу половином маја, са могућим осцилацијама од по два-три дана. Дакле, информација није ни ексклузивна ни „громопуцателна“, али је бар тачна. А то није мало у нашој медијској клими...

Може ли се већ сада говорити о томе која ће бити нека од питања којима ће се бавити највише црквено тело на предстојећем заседању?

– Не може – осим питања која су свагда на дневном реду, попут црквеног стања и проблема у Србији, у региону и у расејању широм света, унапређивања црквене мисије, просвете, доброврорне делатности и других сличних питања.

Да ли ће озбиљност положаја Српске Православне Цркве у Црној Гори захтевати да се овом темом бави и Сабор?

– Сvakако. Нажалост, то је већ годинама једна од болних саборских тема.

Разговор са Епископом

Принудно пензионисање архијереја

Српска Православна Црква подмладила је и „појачала“ своје редове избором тројице нових владика на претходном заседању Светог Архијерејског Сабора. Да ли се, међутим, размишља о пензионисању неких архијереја?

– Не, ни у ком случају. Најављивање предстојећег пензионисања овог или оног архијереја нема никаквог упоришта у стварности. У канонској теорији и пракси Православне Цркве уопште, наиме, не постоји категорија пензионисања архијереја. Постоје само могућност добровољног личног чина повлачења из активне службе и могућност губитка права на управљање епархијом путем саборске пресуде, услед доказане тешке канонске кривице. Изузетак међу помесним аутокефалним Црквама представља Московска Патријаршија, која је, релативно недавно, увела старосну пензију за своје архијереје. Знатно пре ње, пензионисање епископа је увела Римокатоличка црква, а у црквама реформације оно је одавно уобичајена пракса.

Занимљиво је међутим, да се пропис о стављању у старосну пензију у Римокатоличкој цркви не односи на папу римског, а у Руској Православној Цркви се не односи на Патријарха Московског.

У Српској Православној Цркви тема пензионисања епископа је вештачка и излишна тема. Наша Црква примењује, наиме, систем којим се поштује канонски поредак, али и оставља простор за флексибилна и животно релевантна решења у изузетним случајевима. Код нас је могуће, па и пожељно, да се епископ који је свестан свог здравственог стања или поодмаклих година сâм повуче са епархије (при-

бачким др Иринејем

ионисање епископâ би млађих владика“

мер: Владика Атанасије, некадашњи Епископ захумско-херцеговачки). Уколико неки архијереј има разлога да то не жели да прихвати, даје му се или викарни епископ као ефективни сарадник у пастирској одговорности или епископ заменик, по правилу из неке суседне епархије (пример: тренутно је Епископ захумско-херцеговачки Григорије заменик Митрополита дабро-босанског Николаја). Када ниједна од ових опција није могућа, а епархија трпи штету због очајног здравственог или менталног стања њеног предстојатеља, Сабор сазива конзилијум лекара, врхунских стручњака, и уколико исти званично потврди да епископ није способан за вршење своје службе, Сабор га проглашава умировљеним, а Епархију упражњеном, и поставља администратора или пак одмах бира новог епископа.

Ако смо иоле паметни и одговорни људи, овај систем је више него доволjan и саобразан реалним животним потребама наше Цркве.

У медијима се уобичајило да се пише о „лобијима“ унутар Цркве, о „лобију млађих владика“ настрам кога, наводно, стоји „босански лоби“. Како Ви гледате на то?

– Медијска распредања о разним „лобијима“ у јерархији Српске Православне Цркве су по правилу изливи спонтаних или, чешће, нарученih размишљања појединих новинара, у првом реду оних који нису стварни, активни верници, те стога и не осећају нити разумеју структуру Цркве и начин на који функционише њен богочовечански организам. У њиховом поимању Црква је нешто слично организацији, институцији, партији, држави... У стварности пак Црква није

налик ничему од тога, него је пре антипод свему набројаном.

Најновија лоби-теорија, лансирана тек пре три дана управо у *Блиц*-овом ауторском тексту, јесте теорија о најважном лобију (или фракцији? или интересној групи?) „млађих владика“. Од свих постојећих, нажалост, ова теорија је најгрђа и најглупља. Извршили је најкраћу логичку анализу ове немогуће синтагме!

Шта значи појам млад или млађи? Младост, зрело доба и старост нису, сами по себи, ни врлина или заслуга ни порок или мана. Сваки човек је најпре млад, затим средовечан и најзад стар. Ваља нам се притом пристити народног израза „млад и зелен“, израза који се у *Горском вијенцу* примењује и на владику. Када је Митрополит никејски Висарион на Флорентинском сабору издао Православље и прихватио унију, свети Марко Ефески, бранитељ и „Атлант“ Православља, старији од њега, без цифрана му је скресао: „Ти си деран, па си и поступио као дерле!“ Треба, dakле, бити опрезан када се младост истиче као предност. Наравно, она јесте предност када се младалачки животни елан и радна способност оплоде смирењем и тражењем мудrosti у саветовању са многима, поготову са старијима и паметнијима од себе.

„Млађе владике“... Има ли ту иаквога смисла? Данашње „најмлађе“ владике, хиротонисане пре мање од годину дана, углавном су педесетогодишњаци. Међу „старијим“ владикама има и оних који су већ са тридесет година постали епископи, а реално су млађи од данашњих „најмлађих владика“. Може, dakле, неко бити млад владика, а нимало млад човек, а може бити и млад човек, а стар владика.

Појам „млађе владике“ не значи практично ништа.

Најзад, откуд некоме идеја да приближна хронолошка подударност епископске хиротоније неких лица јемчи и њихову исту или сличну идејну, односно „идеолошку“ оријентацију? У самој ствари, и међу старијима и међу млађима свако мисли својом главом и одлучује по својој савести, па се дешава да се мишљења и одлуке неких млађих поклапају са мишљењима и одлукама неких старијих, а нису сагласне са ставовима ових или оних „вршњака“. Једном речју, „генерацијски лоби“ је најбесмисленији израз који смо чули. Врхунац представља теза из *Блиц*-а да „млађе владике“ очекују од Патријарха, једног од најстаријих по годинама у Сабору, да „обнови Цркву“. Питам: да ли ми обнављамо Цркву или она обнавља нас? Даље, ако се „старици“ проглашавају за конзервативне, ригидне, инертне и слично, онда у такве спада и Патријарх. Како да „обнавља Цркву“ неко такав? Кад би наручилац текста био искрен, признао би да он уствари ставља знак једнакости између Патријарха и „старијих владика“. Ту је ипак, и против своје воље, погодио у мету: знак једнакости треба да постоји, и стварно постоји, између Патријарха и свих епископа, старијих, средовечних и млађих. Свако је личност за себе, али сви смо једно тело, Тело Христово или Црква, и један дух у Духу Светом. Равни су дарови и службе, али је један те исти Дух Божији који их раздељује, на корист и изградњу свете Цркве. У споредним стварима влада слобода, у суштинским јединство, а у свему треба да влада љубав Христова.

Текст преузет са интернет-презентације Епархије бачке (www.eparhija-backa.rs)

Разговор са Архимандритом Нектаријем Серфесом

Дошао сам да Србима на Косову пренесем да МИСЛИМО на њИХ

Разговорала Славица Лазић

Председник Дечанског хуманитарног фонда из САД, Архимандрит Нектарије Серфес је и ове године посетио Косово и Метохију и уручио хуманитарну помоћ најугроженијим породицама које упркос политичким притисцима и тешким условима остају на својим огњиштима. Срби на Ким умногоме зависе од помоћи Цркве и људи добре воље. Хуманитарни фонд помаже и народне кухиње. Најсиромашнијој деци Фонд обезбеђује редовну школарину а многе је обрадовао практичним поклонима које је донео Архимандрит Нектарије – рукавице, капе, шалови које су сакупили и послали православни верници из Америке. Он је клирик Грчке Православне Цркве и обавља дужност пароха при Цркви Св. Константина и Јелене у граду Бојси у Ајдаху. Неуморно помаже страдални народ на Ким путем Дечанског фонда који је непрофитна, хуманитарна организација регистрована у Ајдаху, (САД). Све донације приложника шаљу се преко локалне банке у граду Бојси, на рачун Манастира Високи Дечани а братство манастира врши дистрибуцију прилога. Евиденције о износу прилога и приложницима редовно се виде на интернет презентацији Архимандрита Нектарија. Фонд је основан 1998. године.

Шести пут сте на Косову и Метохији. Какви су Ваши утисци после садашњег обиласка угрожених српских енклава?

– Дошао сам намерно сада, када је зима оковала ледом путеве да видим како људи живе и преживљавају у свакодневном животу. Све утиске и фотографије пренећу до настрадалима који желе да помогну гладним женама и деци којима сам пренео да њихова браћа и сестре из далеке Америке и целог света и даље мисле на њих. Желео сам лично да се уверим како се боре током зиме и шта можемо да урадимо да им помогнемо. Многи људи се смрзавају, гладују и ово је за њих веома тежак период. Желео сам да дођем и да им пренесем своју љубав и наду да смо решени да им помогнемо и да нећemo одустати.

Шта је српском народу најпотребније, каква врста помоћи?

– Прошао сам цело Косово, разговарао сам са људима, са студентима у Богословији у Призрену, са монасима и монахињама у Дечанима и Грачаницама, како бих сазнао како да им помогнемо у будућности. У Богословији, која није имала грејање и дugo се реновирала после паљевине, ситуација је мало боља, али има још много тога да се уради. Школама је потребно много подршке, почев од грејања, па до опреме и наставних средстава. Тренутно

има шест народних кухиња које немају залиха и нису најбоље снабдевене храном, што је посебно тешко јер су путеви непроходни. Желим да људима у мојој земљи покажем путем фотографија колико је ситуација овде тешка. Био сам у многим домовима који немају воде, смрзавају се без орева, скучили су само најосновнији намештај. А опет им је драго када виде свештеника, када им монах дође у дом или село! Срећни су и благодарни! Потребно је много људске бриге и хуманитарне помоћи. Не смемо заборавити Косово, људи и даље пате. Морамо да се старамо о њима. Овде се водио рат и Срби су се борили за сопствене животе. Знамо да је много њих спасло живе главе бежањем у избегличке логоре. Сада се полако враћају у своје домове и биће потребне деценије да им се живот врати у нормалне токове. Српске породице још нису оспособљене за нормалан живот. Не смемо престајати да бринемо о њима. Враћају се на Косово решени да ту остану, да поново изграде свој живот, да поправе и изнова подигну своје цркве и манастире. За то су потребне деценије. Сада људи немају где да се моле. Да има више цркава у којима би се могли молити, Срби би се враћали у већем броју. Српски народ воли Православну Цркву Христову. Ако виде да се оне дижу из пепела, да се у њима служи Литургија, да има љубави – они ће се враћати. Срби се не жале никоме, нису љути и

огорчени ни на ког. Као хришћани не можемо да затварамо очи пред њиховим тешким животом. Док је СПЦ и њено монаштво на Косову, Срби ће опстati.

Хуманитарни фонд Манастира Високи Дечани је непрофитна организација. Колико помоћи сте дистрибуирали током ових година?

— Средства долазе из Аустралије, Америке, Европе, Канаде. Прикупили смо готово милион долара током 14 година. Захвални смо донацијама који знају да новац улажемо у образовање, медицинску негу, решавање проблема свакодневног живота који су везани за пукотрживање српских породица, грађевински материјал, обнову домаћина и Цркава. Све је било оштећено, покрадено и уништено. Са великим радошћу објављујем да је обновљено 13 цркава. Нисам долазио нешто више од годину дана јер нисам могао да прикупим средства. Економска криза погодила је и грађане Америке, тако да сам овом приликом донео само 15.000 долара, што је мало. Потребно нам је више донација. Када се вратим наставићу да говорим људима да је Косово неопходна хуманитарна помоћ и истовремено обнављање православних цркава и манастира. Желео бих да то учине они који су их унишитили и који су одговорни. Пошто се то неће десити, православни хришћани их морају поново изградити и повратити им славу. Цркве су за нас светиња. Не смемо заборавити Богословију у Призрену коју су Албанци спалили. Сада се обнавља, првих девет студената већ похађа наставу, али је потребно још много улагања да би се освободила за рад. Шаљемо стипендије за 61 студента са северног Косова.

Животи Срба на КиМ су у опасности, живе у непрестаном страху. Да ли се плашите док без пратње обилазите најудаљенија српска села?

— У Америци су ми говорили: „Зашто идеш на Косово, то је опасно!“ Када сам први пут кренуо, моја

мајка је умирала од рака. Плашио сам се да је нећу затећи када се вратим, али она ме је охрабрила и рекла да чиним богоугодно дело и да не треба да се плашим. Виђам страшне ствари и не верујем да Албанци ископавају тела из гробова, уништавају српска гробља – ни мртве не остављају на миру. Прогањају и живе и мртве. Убијају свештенике и монахе. Оца Харитона, који се бавио хуманитарним радом, доносио храну и помагао људима, водио их у болницу, 1999. године су отели и обезглавили. Када се то десило био сам у Америци и обећао да ћу посетити његов гроб. Сахрањен је без главе. Не могу да замислим да се то дешава! Запад не разуме нашу љубав према Православној Цркви. Та љубав и бројаница за Исусову молитву из Дечана одржава Србе на КиМ. Понео сам много бројаница за Америку, људи их траже, стављају чак и бебама на руку. Ја верујем у молитву и љубав. Поред мене су увек монаси из Дечана и Владика Теодосије, безбедан сам! Бог нас чува.

Косово је најстрадалнија земља на свету, поред Скопља и Цариграда. Људи на Западу морају да виде ова страдања, а ми као хришћани морамо да се старамо једни о другима. Ми смо одговорни као хришћани да бринемо о својој браћи и сестрама молитвом, љубављу и хуманитарним радом. У мојој цркви

Виђам страшне ствари и не верујем да Албанци ископавају тела из гробова, уништавају српска гробља – ни мртве не остављају на миру. Прогањају и живе и мртве.

у Америци се моле када кренем на Косово и брину да ли ћу се вратити. Ту сам, још ме нису убили! Љубављу и молитвом можемо да постигнемо много. Сваког дана сам служио у Дечанима Свету Литургију. Знам много деце коју годинама обилазим и доносим поклоне и нешто

новца да купе храну. Један дечак је од прошле године много смршао и то ме потпуно поразило. Заплакао сам, требало је да урадим више да му помогнем! Када се сада вратим кући тешко ми је да се посветим обавезама у свом животу. Ја имам грејање, могу да упалим светло, могу да одем у продавницу, да утиши возим свој ауто, али ми је тешко и гуши ме туга због ужасног живота српског народа који остаје на Косову. Тамо се тешко креће, увек нас неко зауставља и проверава, хоће да нас малтретирају и унесу страх. Сусрео сам се и са Патријархом Иринејем после службе у Цркви Св. Марка у Београду. То је био фасцинантан призор – у леденој цркви, Патријарх служи. Какав диван пример жртве и пожртвовања. Он је прави пример хришћанина. Мислим да нема много људи који су спремни да се жртвују. Ми у Америци то не чинимо. Сваки пут када дођем овде кажем за себе да сам размажени Американац.

Ви сте и председник Фонда Архиепископа Јована у Америци. Били сте у Скопљу са намером да га посетите у затвору, али су вас одбили. Са каквим образложењем?

– Архиепископ је мој пријатељ, по знајемо се шест година. Разговарао сам са њим из Америке пре него што су га ухапсили. Рекао ми је да

се враћа у децембру у своју епархију. „Морам да се вратим свом народу, одговоран сам као сваки други епископ. Свестан сам онога што ће ми се десити, али знам да ћете се молити за мене“, рекао ми је. То је истинска љубав према Цркви. Отац мора да се брине о својој деци, нарочито са одговорношћу епископа. Он зна да његово свештенство и народ страда и не жели да седи у лепом Солуну. До сада су га хапсили шест пута. Зашто? Он је био Архиепископ Саборне Цркве. Када се непризната МПЦ одвојила, он је желео да остане у својој Архиепископији и одан свом Патријарху. Било је још епископа који су то одлучили. Тражили су изговоре да би га ухапсили. Најлакши начин да особу оклеветате је да га опрните да је проневерио новац или да изнесете лажи о његовом приватном животу. Оптужили су га по питању новца. Када је покушао да говори у име своје Цркве и питао – Зашто ме гоните? – оптужили су га да је говорио против државе. Архиепископ је рекао: „Моја Црква мора да буде слободна! И регистрована! И престаните да је гоните!“ Утамничити Архиепископа је скандал. Он има велику љубав према Богу. Био сам у Скопљу, али ми нису дозволили да га посетим у затвору. Сем мајке и сестре које долазе једном месечно, нико не може да га посети – ни епископи, ни пријатељи, ни Патријарх. Затвори на Истоку су много окрут-

нији него на Западу. Архиепископу је угрожен живот – он је болестан од дијабетеса, а у хладној ћелији без грејања нема лекове, нема лекарску негу и храну коју сме да једе. Шта ће македонске власти тиме да постигну? Свукли су му мантију, одузели панагију и оставили да седи као какав разбојник. То је велика срамота. За нас је мантија светиња. Желе да га лише достојанства и униште. Пет пута је на суду доказано да је тај човек недужан. Ако му се ишта догоди док борави у том затвору, рећи ћемо слободном свету да га је македонски режим убио. Они сада постају веома зли. Архиепископ Јован треба да буде слободан. У Скопљу ме је примила америчка амбасадорка која је имала много разумевања за све што сам јој рекао. Разговарао сам и са Патријархом Иринејем и рекао му да немамо права да ћутимо. Што више ћутимо, он више страда. Морамо да кажемо медијима и слободном свету да је наш Архиепископ у затвору. Тај човек умире сваког дана. У Америци је постао познат као велики исповедник Православља.

Фонд помаже и народу и свештенству Охридске Архиепископије у Македонији. И они страдају. Цела Црква страда. Морaju да се крију ради молитве јер су им минијари цркве које су изградили. Монахиње су се молиле у једној од тих цркава, а полиција их је извлачила напоље вукући их за косу. То је незамисливо на Западу. Немају доволно хране, огрева, топле воде, моле се у скривеним црквама.

Ја никад не одустајем. Трудим се да не запоставим своју цркву у Америци. Молим се светитељима, посебно Св. краљу Стефану Дечанском да заштити народ Косова и Метохије.

Србија је уцењена одустајањем од свете косовске земље, како би ушла у ЕУ. Шта Ви о томе мислите?

– Ја нисам политичар, ја сам парохијски свештеник. Косово припада Србији. Све супротно је издаја. Одговорност на Србима је да се моле за своју земљу и да је бране. ■

Изазови савремене технологије

Хришћанска порука у ери електронских комуникација

Презвишиер гр Оливер Субошић

*Авторизовано предавање одржано 23. фебруара 2011. године
на Православном богословском факултету у Београду
у оквиру предмета Хришћанска комуникологија*

Хришћанство је до XX века своју поруку ширило преко доступних фиксних медија: у периоду раног хришћанства то је био папирус, потом пергамент, који је затим заменио папир. Време у коме живимо убрзано доноси велику промену на том плану, с обзиром на све већи примат динамичких, електронских медија (Plou 1996:55). Ти медији се разликују од фиксних по много чему, но основне разлике су у погледу начина бележења информација, могућности и брзини њихове обраде и проследљивања, количини података која се може сместити на један такав медиј, могућности размене података, броју људи који им истовремено могу приступити... У том погледу је посебно важна појава тзв. нових медија, који обједињавају телекомуникационе мреже, мултимедијални садржај и могућност дигиталне обраде података (Rice 1999: 24–25). Интернет је „нови медиј“ par excellence и он додатно тежи да на један специфичан начин обухвати све претходно постојеће медије: новине, телефон, радио, телевизију. У том смислу ваља приметити да се позната теза Маршала Меклуана о томе да „нови медиј никада не оставља старог на миру док не нађе нове облике и позиције за њега“ (McLuhan 2005b:189) по-

казује као потпуно тачна у погледу интернета, чију појаву Меклуан додуше није доживео.

У овако сложеној комуникационој парадигми се поставља питање судбине хришћанске поруке у свету електронских комуникација. Ово је веома сложено питање које излази ван опсега једног предавања, но начелно се може разложити на неколико најважнијих дилема. Прво питање би се односило на могућност и аспекте хришћанске мисије коришћењем информационо-комуникационе сфере. Та могућност је, чини се, сама по себи разумљива. Заиста, није спорно да савремене технологије омогућавају нове видове мисије: пренос огромне количине мултимедијалног садржаја, могућност интерактивне комуникације, слање порука на најудаљеније крајеве света и приступ подацима од стране огромног броја људи само су неке од важних могућности. Поред просторних, приметно је да су често срушене и културне баријере за пренос поруке. Доступност хришћанске литературе у електронском облику је потпуна, постоји велики број мултимедијалног садржаја и може се констатовати да хришћани прате трендове електронске индустрије. Дакле, на први поглед изгледа да је ствар једноставна – потребно је

само искористити технолошке новине које су пред нама. Проблематика је, ипак, знатно сложенија...

На први поглед изгледа да је ствар једноставна – потребно је само искористити технолошке новине које су пред нама. Проблематика је, ипак, знатно сложенија.

Иако је могућност информисања великог броја људи о хришћанском учењу повећана, вреди приметити да је исто тако повећана и могућност дезинформисања, ширења хетеродоксних учења и расколничког деловања. С тим у вези је можда умесно навести запажање Жана Бодријара да у савременој цивилизацији није проблем мањак медијских информација, већ њихов вишак (Baudrillard 1988:210), што бисмо можда могли окарактерисати као „инфлацију информација“. Да ли то значи да је потребно надметање у електронском простору да би се заузело што више његових ресурса? Православно хришћанство ту врсту такмичарског духа није никада имало, а не би требало да њему тежи ни у електронском

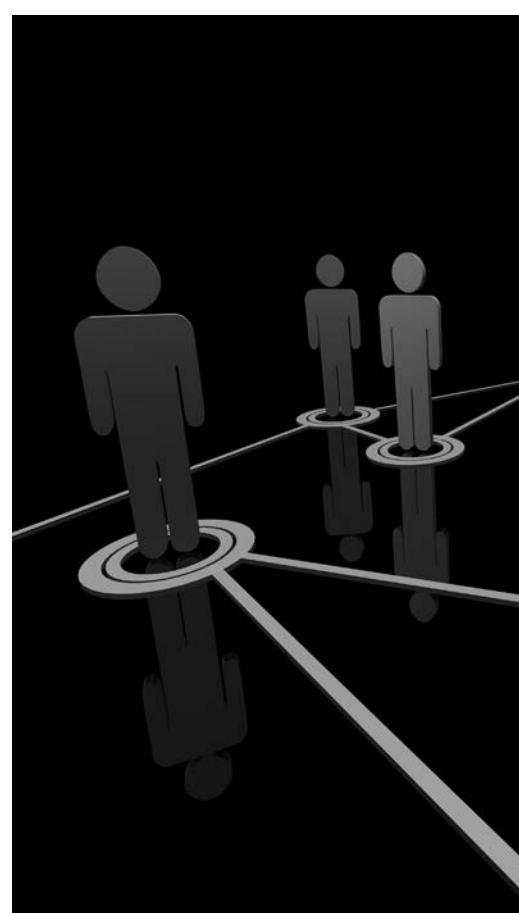
добу. Далеко је боље имати стратегију својеврсног „асиметричног“ одговора, који се своди на формирање аутономног и ауторизованог интернет простора у коме би се могле пронаћи релевантне и поуздане информације. Но, ни тиме проблем није решен. Наиме, чак и када формирајмо такав мас-медијски простор (што може бити и црквена радио станица, телевизијски канал, а не само интернет сфера заокружена порталима, мада ће се у будућности свакако ићи ка обједињеном медијском решењу), то не значи да је мисија успешна – тиме што је човек информисан о одређеној теми из области црквеног живота не значи да је он и укључен у њега. Напротив, може доћи до озбиљних девијација, приме-ра ради, да чланови потрошачког друштва у коме живимо ту информацију условно речено „конзумирају“ као сваку другу и да она на њих не остави неки посебан утицај, поготово уколико је споља „упако-вана“ на сличан начин. Или још го-ре, да сматрају да су тиме што су информисани о црквеном животу на неки начин испунили највећи део свога назначења. А можда чак и да та информација остане само једна од многих у мору осталих медијских информација и да доживи вредносну релативизацију. С тим у вези, приметно је да и на хришћанским интернет форумима велики број учесника често користи сленг који је у најмању руку неприкладан, а често се дешава да у некој озбиљној теолошкој опсервацији уочите употребу двадесетак најразличитијих смајлија, неке чудне анимације (попут крава које лижу екран монитора и сл.) или пак динамички садржај који је крајње бесловесан. Стога је потребно да свака од наведених медијских сфера има недвосмислену поруку реалног учешћа у животу Цркве (да би се добила пуноћа знања вере) и прикладан изглед (који би је вредносно разликовао од других информација у електронском свету).

Други ниво проблема је питање колико је сама комуникација међу формираним хришћанима добила нове обрисе у електронској сferи. Прецизније, колики је и

какав утицај електронске комуникационе сфере на ону суштинску комуникацију коју као хришћани остварујемо међусобно у животу Цркве? Дешава се да сајбер-хришћанске заједнице форумског (а још више Facebook) типа, имају посебан етос групе. Те групе понекад показују већи степен кохезије него реална евхаристијска сабрања на којима њихови чланови учествују. Како другачије пртумачити чињеницу да на неким интернет форумима постоје случајеви учешћа на одређеним темама у време док се у храмовима служи Света Литургија? Да ли је посреди формирање псеудолитургијског етоса или нешто друго? Вероватно је најбоље решење за тај проблем по времену окупљање чланова једног „виртуелног сабрања“ на реалним литургијским сабрањима при некој парохијској заједнице, но то је често немогуће извести управо због просторне удаљености чланова форума.

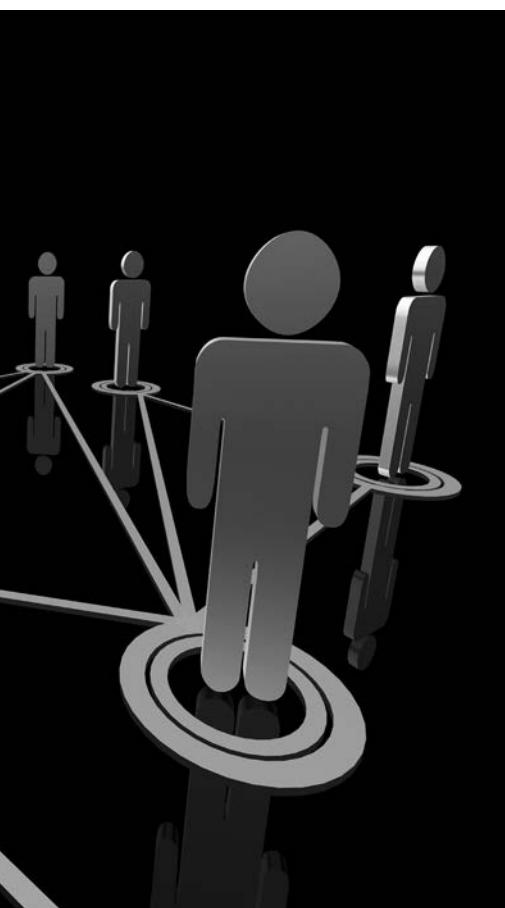
Но, проблем није само у просторним даљинама, већ и у релативизацији просторних близина. О чему је реч? Наиме, редовном учеснику на интернет форуму или некој социјалној мрежи је понекад ближи неко ко је удаљен десетина ма хиљада километара од, рецимо, члана породице који је у суседној соби. Ово један од кључних парадокса мас-медија, који се састоји у томе да имају моћ да приближавају људе који су, просторно гледано, удаљени, а да удаљују оне који су једни поред других.

Један од проблема јесте и поме-рање тежишта идентитета. О томе говори велики број хришћана који се у интернет сфери појављују под различитим псеудонимима. Наравно, псеудонимност је у интернет простору веома важна тековина коју је потребно очувати, због могућности дисидентског деловања, рецимо (Clarke 2009:225), али је сасвим неприродна за међухришћанску комуникацију. Када се томе придодају различити аватари (малене слицице поред профила), ствар добија ширу димензију. Овим се проблематика утицаја на литургијску свест не завршава – пример је догађај од пре неколико година

када је више стотина младих Бугара, православних хришћана, затражило од своје патријаршије да им направи виртуелну парохију са православним храмовима у оквиру једног интернет пројекта, с обзиром да они са виртуелним идентитетима проводе значајно више времена него у реалном свету (Sivov 2007). Неко ће можда рећи да концепт електронске цркве ипак треба искористити да би се пришло младим људима, но питање које се поставља је да ли тиме спасавамо те исте људе? Најједноставније ре-чено, прво и основно питање је ка-ко ће се и чиме причестити у таквој заједници? Ту долазимо до пробле-ма трансформативног потенцијала неких видова савремених техноло-гија када је реч о идентитету лич-ности. Тада проблем долази до изра-жаја управо зато што је начин комуникације са другом личношћу један од видова њеног конституи-сања. Не заборавимо шта о елек-тронском, умреженом друштву данашњице каже Мануел Кастелс, један од најпознатијих савремених социолога. Он га карактерише као

О технологији не треба да размишљамо само у категоријама њене просте примене, већ и у погледу утицаја на најдубље сфере нашег бића.

„друштво умрежених индивидуа“ (Castells 2005:12), указујући да оно изузетно појачава индивидуализам као тековину, што само по себи носи проблематичне конотације када је реч о хришћанском животу.

Постоји још један важан аспект хришћанске комуникације у електронском свету који је потребно критички испитати, а он се односи на неку врсту друштвене одговорности хришћана. Наиме, хришћански теолози су призвани и да пруже шире цивилизацијски допринос када је реч о комуникацији у електронском добу, дајући неку врсту плодне синтезе између старог и новог. Уосталом, Православна Црква је кроз своју историју увек имала ту врсту цивилизацијске одговорности према друштву у коме је деловала – изузетна културна баштина је очигледан пример. Основни проблем у електронској сferи је у томе што су, да се опет послужимо Меклуановим речима, електронске технологије „тоталне и инклузивне“ (McLuhan 2005b:63–64). То је генијални Меклуан уочио још у време када су

аналогне електронске технологије биле доминантне над дигиталним које су данас далеко инклузивније и тоталније у опсегу. Основни цивилизацијски проблем који је у том погледу потребно увидети је потенцијал замене традиционалних релација у човековом животу. То је посебно уочљиво код младих људи чији физички контакт постаје све површији, док степени електронске комуникације добијају на богатству форми. Слично је и са речником – док је он у редовној комуникацији младих људи све сиромашнији, у сајбер свету он добија најразличите форме, од класичних смајли решења до бизарних начина изражавања. Други цивилизацијски проблем који је потребно решити је тренд наметања модалитета комуникације који укидају креативност директног општења. Друштвена мрежа Facebook је класичан пример. С тим у вези вреди навести разматрања професора Џонатана Зитрејна у контексту нарушавања генеративности интернета односно смањењу креативности комуникације у виртуелној комуникацији (Zittrain 2008:70–100), с обзиром да социјалне мреже веома ускo укалупљују у одређени начин размене информација. У овом погледу се хришћани налазе између две ватре – са једне стране је примамљивост социјалних мрежа зарад што ефикаснијег ширења хришћанске поруке, док са друге стране то значи да се посредно даје подршка једном концепту који ни из далека није неутралан.

Тема електронских комуникација није интересантна само теологизму, већ и философима, социологизму, психолозизму. Начелно гледано, то је тема односа човека и технологије, као и утицаја тог односа на човекову личност. Доминантна, либерално-прогресивистичка школа мишљења не даје одговор на нагомилане проблеме у том домену. Неки научници стога позивају да се у новом светлу преиспита

философско наслеђе критичких школа мишљења и упозорења мислилаца попут Мартина Хайдегера (Feenberg 2000). Додуше, изазови који су пред нама нису само масовна разарања и атомске бомбе које су Хайдегера највероватније и подстакле на оштар став према технологији (Heidegger 1977), али идејна нит критичке мисли свакако остаје иста: о технологији не треба само да размишљамо у категоријама њене просте примене, већ и у погледу утицаја на најдубље сфере нашег бића.

Литература:

- Baudrillard, J. (1988). „The masses: The Implosion of the Social in the Media“, у: ed. M. Poster, *Selected writings*. Stanford: Stanford University Press. pp. 207–219.
- Castells, M. (2005). „The Network Society: From Knowledge to Policy“, у: ed. M. Castells, G. Cardoso, *The Network Society: From Knowledge to Policy*. Washington DC: Johns Hopkins Center for Transatlantic Relations. pp. 3–21.
- Clarke, R. (2009). „Dissident Identity“. *Identity in the Information Society*, Vol. 1, No. 1. pp. 221–228.
- Feenberg, A. (2000). „Constructivism and Technology Critique: Replies to Critics“. *Inquiry*, no. 43. pp. 225–238.
- Heidegger, M. (1977). *The Question Concerning Technology and Other Essays*, trans. William Lovitt. New York & London: Garland Publishing.
- McLuhan, M. (2005b). *Understanding Media: The extensions of man*. London and New York: Routledge / Taylor & Francis.
- Plou, D. S. (1996). *Global Communication*, WCC Publications, Geneva.
- Rice, R. (1999). „Artifacts and Paradoxes in New Media“, *New Media & Society*, Vol. 1, No. 1. pp. 24–32.
- Sivov, P. (2007). „Bulgarians Build a Virtual Church, Look for a Priest“, <http://www.orthodoxlife.info/>.
- Zittrain, J. (2008). *The Future of the Internet—And How to Stop It*. New Haven & London: Yale University Press.

Откуда насиље међу децом?

Родитељи не знају, не виде, не чују своју децу

Да ли за талас незапамћеног вршњачког насиља треба да окривимо младе починиоце?

Да ли за талас незапамћеног вршњачког насиља о коме тек од скоро отворено говоримо, захваљујући родитељима који су се одважили, и за медије открили муке њихове деце (која трпе емоционално, физичко и сексуално насиље вршњака из школе), треба да окривимо младе починиоце, и да ли су они права адреса на коју треба излити сво нездовољство и гнев?

Може ли породица, у којој се истовремено одиграва драма родитељства и драма одрастања најмлађих, да одговори својој улози стожера, уточишта и мирне луке за родитеље и децу? Бурне, стресне и драматичне последње две деценије државне и економске кризе рефлексовале су се и на породичне односе. Ауторитет родитеља слабио је са опадањем њихове економске моћи, патријархалне вредности које су биле „за сва времена“ рушиле су се као куле од карата, а деца су градила неку своју обећану земљу, сада и одмах, на благостању без покрића и по узору на „сплаварску“ Србију која је била промотор наметнутих вредности. Годинама уназад значајан број деце основних и средњих школа живи у динамици групе, у којој је насиље средство за решавање проблема, доминирања и самопотврђивања. Међусобне односе граде на моћи. Вође група су окрутне, безосећајне и подстичу индивидуалну агресивност чланова групе који су на граници деликвентног понашања. А жртве из клупа ћуте. Плаше се. Усамљени су и имају болну чежњу за прихватањем од стране средине.

Здраве емоционалне односе, животна правила, границе и норме по-

нашања треба да добију код куће, која треба да буде њихова заштита и уточиште. Добра адолесценције је препуно импулсивног и ирационалног понашања које резултира конфликтима са околином, школом, вршњацима. Деца осећају мањак сигурности и самопоуздања који желе да превазиђу насиљним понашањем, те узбуђење, аванттуру и бежање од усамљености неретко траже и у психостимулансима (алкохол и дроге). Родитељи су често немоћни, не разумеју како да се поставе према својој деци, јер су у тим драматичним годинама одрастања и сазревања пропустили да их саветују и усмеравају како да изграде обрасце размене љубави. А емоционалне фрустрације њихове деце остају неразрешене. Много је примера за то. Јасна Живковић (10) из Београда је четири године била зlostављана, а када је њена мајка скupила храброст и проговорила за новине, дечак из разреда ју је ударио у главу и шутирао, а физички ју је напало и неколико девојчица. Јована Симић (13) из Шида, у стању депресије због зlostављања вршњака, умало није завршила под возом, а вербално и физичко понижавање другова и другарица Алексу Јанковића из Ниша је одвело у смрт.

Потражили смо мишљење стручњака који су појаснили процесе који могу да проузрокују агресивно понашање адолесцената. У прошлом броју разговарали смо са др Петром Јевремовићем, у овом преносимо мишљење примаријуса Вojислава Ђурчића.

Славица Лазић

Домаћа јавност је запањена начином на који се вршњаци међусобно обрачунавају. Који су разлози за брутално вршњачко насиље, у коме равноправно учествују и деvoјке и младићи?

— Одговоре треба тражити у феномену пораста насиља међу младима, који су у нашој средини последњих година све насиљнији и све бруталнији у испољавању своје агресије. То није неочекиван феномен. Ми који се бавимо младима смо још деведесетих година упозоравали да ће генерација која се рађа на известан начин имати веће тешкоће или ће бити врло проблематична. Они су данас млади људи, чији је живот протекао у не баш најповољнијим и најбољим околностима. Рођени су у време када је почeo хаос у старој Југославији која се распала, у време ратова, инфлације, економске беде, готово потпуне деструкције породичног и школског система. Те године су биле тешке за све, па и за ове младе људе који су одрастали уз родитеље који су живели са великим проблемима. Долази бомбардовање, па пораст криминала на улицама, што оставља трагове на ову генерацију. Одрастајући у тако неповољним околностима, нису имали прилику да се стабилно формирају што има за последицу да имају тешкоћа са контролом своје импулсивно-

Разговор са примаријусом Војиславом Ђурчићем, психијатром и психоаналитичарем

Важно је бити моћан!

Разговорала Славица Лазић

сти, са контролом својих потреба, жеља, своје напетости, незадовољства и нерасположења.

Други моменат који објашњава овогу агресивност је да су одрасли у врло насиљном окружењу. Наша средина је захваљујући експлозији криминала постала криминогена средина и млади људи су се често поистовећивали са криминалцима, који су важили за моћне. У тим годинама они несигурнији, незадовољнији собом, са осећањем инфериорности су се врло лако поистовећивали са моћним групама и моћним појединцима који су се криминогено и насиљно понашали. Следећи фактор је нетolerантност наше средине – агресија и нетолерантност у медијима, у Скупштини, на улицама, на скуповима. Посматрајући то, млади су све чешће и лакше почели да своју агресивност испољавају на утакмицама, у школи, на улици...

Обрачуни адолосцената су груби – некада су се тукли шакама, данас хладним и ватреним оружјем. Склони су да буду јаки у групама и по правилу се ради о групном насиљу. Група подстиче и даје снагу појединцима који имају агресивни потенцијал. Многи од њих нису никада агресивни када су сами.

Могу ли тинејџери да разликују добро и зло, да ли је дете по природи добро или зло, рађамо ли се као добри или лоши?

– Не. Можда постоји неки потенцијал, нека врста проблематичног

темперамента који се наслеђује, али се углавном све формира током живота, од првих дана нашег боравка на овом свету. С друге стране, нема људи који нису и добри и лоши, само је код некога то зло израженије и више се испољава, а други успевају да те „зле“ делове себе држе под контролом и у оквиру свог унутрашњег дела личности. Млади сигурно знају шта је добро, шта је лоше, али се за неке младе људе систем вредности прилично пореметио, па се оно што је добро релативизовало, као и оно што је лоше. За неке ствари млади људи мисле да нису лоше, а оне су увек биле лоше – није страшно, ако немаш, укради од оног ко има, или да се осветиш некоме на пренаглашен и драстичан начин... То долази из исквареног система вредности који је завладао нашом државом.

Млади људи су врло импулсивни. Многа лоша дела почине импулсивно, без икаквог размишљања о последицама. Имао сам прилике да се сртнем с младим људима који су готово на смрт претукли вршњака, изболи га ножем, без икаквог размишљања да су заиста могли да га убију! Био је то неки импулс, посебно стање свести и понашање ван контроле.

Јесу ли способни да после повређивања вршњака осете покојање и свест о кривици, моралу, свест?

– Неки да, али зачуђујуће велики број не. Кажу: „Дошло ми тако, не

зnam шта ми је било“... без неког великог осећања кривице или покајања. Понекад више брину о томе како ће да прођу на суду, него да ли су могли да униште нечији живот. Што су адолосценти млађи – око 14, 15 година – то су осећања свести и свести мање функционални. Као одрастају тако постају свеснији и свеснији.

Да ли је данас лоше бити добар?

– Није, највећи број младих људи сазрева у добром смеру са добрим системом вредности и са одговорношћу према себи, свом животу и животима других. Свега 15% је екстремно.

Какву кривицу има породица?

– Не бих говорио о кривици – радије о одговорности. Сви смо ми креације наших породица. Из породице потиче базични систем вредности, размишљања и понашања, али и базични капацитети за промишљање о сопственим поступцима и коначно базична структура личности са свим што она има. Ако ствари у породици не стоје добро, млади људи су подложнији утицајима вршњака и улице. Код неповољно или нефункционално структурисаних тинејџера чешће су имитација и идентификација са негативним идолима и личностима улице.

Које корективе и капацитете за решавање овог проблема има друштво?

– Програм УНИЦЕФ-а „Школа без насиља“ је врло широко постављен и активан у великом броју школа у Србији и Београду. То је примарно норвешки пројекат, који захтева време. Са младим људима се ради на препознавању сопствене насиљности и како да са њом на бољи начин изађу на крај, да је контролишу, како да се у све то укључе и њихови вршњаци, родитељи и професионалци које раде у школи. Норвежани су после 20 година по примени тог пројекта своје школе прогласили безбедним. Док пројекат не да резултате, строжији ре-пресивни систем би био од користи, јер би неки млади људи ипак одустали од насиља када би знали да их за то очекују примерене казне. Навијачи за вандализам пролазе потпуно некажњено, што није добро ни за њих, нити за младе људе који гледају те примере. Ако навијачи могу да преbijу било кога и поломе пола града, зашто не би могли и они?

Колико помажу текстови, медијска упозорења?

– Добро је да се о насиљу говори отворено. Држао сам предавање у једној елитној београдској школи о насиљу младих. Деца су тестирана – да ли су учествовали или присуствовали неком насиљу вршњака. Родитељи су били запрепашћени јер је 60% деце изјавило да су учествовали или били сведок насиља! Родитељи су изразили сумњу да су резултати тачни, јер су њихова деца фина, сјајна, васпитана... После разговора са родитељима, који су изнели јако много нових примера насиља, ја сам закључио да ти резултати заиста нису тачни и да је насиља у тој београдској школи вероватно много више него што је то истраживање исказало.

Ученици мобилним телефоном снимају сексуални и физички терор над својим вршњацима и размењују те видео записи?

– То је врста егзибиционизма. Желе да публикују своје насиље и да се покажу као важни и моћни. У адо-

лесцентном узрасту је важно осећати се моћно на било који начин. Ако не постигне да буде омиљени друг, изузетан спортиста или сјајан ћак, онда је сасвим свеједно да ли ће да буде моћан и важан у својој школи зато што је највећи мангуп и најпроблематичнији. Важно је бити моћан, без обзира да ли је то социјално или морално по жељно. Онда и фотографишу своја (зло)дела да би свима показали колико су моћни.

Дечак Алекса Јанковић (14) из Ниша је трпео злостављање, па извршио самоубиство, десетогодишњу Јасну Живковић је неколико дечака и девојчица из школе малтретирало скоро четири године, четрнаестогодишњег дечака из Гребенаца код Беле Цркве су моткама усмртила двојица шеснаестогодишњака, једна ученица се пожалила да помиља да се баци под воз... Да ли деца знају разлику између живота и смрти? Зашто њихов очај нико не види на време?

– Изја покушаја самоубиства стоји депресивност. Код младих људи се депресивност исказује на потпуно другачији начин него код одраслих. Врло често се од депресивности млади људи, од тог осећања, бране кроз бунтовност, насиљност или агресивност. Испод њихове агресивности често откријемо базичну депресивност. Карактеристика младих суицидалних људи је да су покушаји самоубиства уadolесценцији по правилу импулсивни. Они готово никада не промиљају и не планирају самоубиство, као што то раде одрасли људи, већ када њихово трпљење достигне степен неподношљивости, прелазе на покушај да се убију. Самоубилачки акт уadolесценцији је пре свега акт против трпљења које им је неподношљиво, а не против живота. У тим годинама је појам смрти релативан. Без обзира што рационално и свесно знају да је смрт коначан чин, нису баш ту идеју свесно про-радили кроз свој психички апарат и постоји нека нада да то неће баш тако да се заврши. Млади људи са којима сам радио, који су скака-

ли са солитера или пуцали у себе, увек су имали неку наду да то можда неће да се заврши фатално. Увек постоји нека врста релативизовања појма и поимања смрти уadolесценцији и то помаже да се са таквом лакоћом опредељују за суицидални акт. По светским статистикама,adolесценти су врло суицидална популација. Самоубиство је на другом, негде на трећем месту узрока смрти младих, после саобраћајних удеса и малигних болести.

Родитељи су навикли да трпе – истрпели су рат, санкције, тежак живот, политички и економски терор, бомбардовање... како да препознају да њихово дете трпи?

– По промени њиховог понашања – почињу да изостају из школе, постају екстремно свадљиви, улазе у конфликте са вршњацима и професорима, почињу да пију, да долазе касно, да злоупотребљавају психоактивне супстанце, или се повлаче у себе и сате проводе за компјутером, одустају од до тада за њих важних активности као што је спорт... Те промене су упозоравајући знак да се са том младом особом нешто дешава и да она због нечега трпи.

Већ десет година је веронаука присутна у школама у Србији. Колико хришћанске вредности помажу онима који је похађају да буду мање у проблемима вршњачког насиља?

– Млади људи ретко причају о својој религиозности. У мањем проценту понекад траже одговоре када упадну у стање кризе кроз веровање и у вери. Немам утисак да су млади људи у овој средини постали нешто религиознији него раније. Нема истраживања која би се бавила Вашим питањем. Црква може да се укључи у решавање вршњачког насиља током часова веронауке и помогне младим људима да буду мање насиљни, или да своју насиљност преокрену у неке социјално, а и за њих пожељније и повољније активности и понашања.

Митрополиту Амфилохију уручен почасни докторат Института Св. Сергија у Паризу

Докторат „Honoris Causa“ Митрополиту Амфилохију

Митрополит Амфилохије постао почасни доктор Института Св. Сергија. Високопреосвећени Митрополит је истог дана, 12. фебруара 2012. године, на дан храмовне славе служио у Цркви Св. Три Јерарха у Паризу.

У недељу 12. фебруара 2012, на свечаној сједници Института православне теологије Светог Сергеја у Паризу додјељен је почасни докторат „honoris causa“ Његовом Високопреосвећенству Архиепископу цетињском и Митрополиту црногорско-приморском Г. др Амфилохију (Радовићу).

Свечаности су, поред Архиепископа Гаврила Команског, Патријарашког егзарха за рускојезичне заједнице западне Европе под јурисдикцијом Константинопољске Патријаршије и париског свештенства, присуствовали и амбасадори Црне Горе и Републике Србије у Француској, Ирена Радовић и Душан Баташовић.

Митрополит Амфилохије је одржао предавање: „Црква – источник идентитета човека и свијета – Свијет је створен да постане Црква“.

Институт Св. Сергија је једна од најцјењенијих високих школа у данашњој Православној Цркви, а Митрополит Амфилохије је 70-их година прошлог вијека једно вријеме и био професор на том Институту.

После свечаности Митрополит је стрпљиво потписивао многобројним присутнима његову књигу „Тајна Свете Тројице по Светом Григорију Палами“ која је преведена на француски.

У понедељак, 13. фебруара 2012. године, у 18 часова Митрополит Амфилохије је, пријателјујући промоције француског издања своје докторске дисертације о Светом Григорију Палами, одржао предавање „Пут богопознања по Светом Григорију Палами“. Предавање је одржано у књижевној кући издавача CERF а на промоцији су, осим аутора, говорили свештеници Николас-Жан Сед, директор издавачке куће CERF и Живко Панев, директор Едиције Православље, као и преводилац књиге професор Иван Кениг.

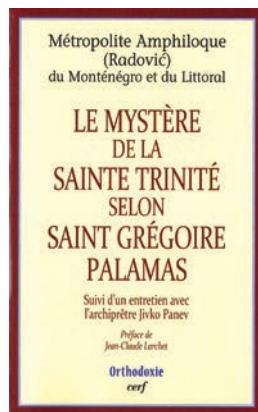
У недељу 12. фебруара 2012, на празник Света Три Јерарха и у Недељу о блудном сину, свечано је прослављена храмовна слава Саборног храма корсунске Епархије Мо-

сковске Патријаршије у Паризу. Свету Литургију су служили Митрополит црногорско-приморски Амфилохије, Архиепископ виленски и литовски Инокентије, Архиепископ жењевски и западноевропски Михаил (Руска Загранична Црква) и Епископ корсунски Нестор.

Архијерејима су саслуживали многобројни гости и клирици Епархије корсунске, међу којима замјеник предсједника Одјељења за спољне црквене везе Московске Патријаршије игуман Филарет (Булеков), клирик Епархије бечке архимандрит Георгије (Вострел), клирици Епархије корсунске архимандрит Варсануфије (Фере) и протојереј Николај Солдатенков), ректор Париске духовне академије јеромонах Александар (Синјаков), секретар парохија Московске Патријаршије у Италији јеромонах Антоније (Севрјук), старешина Храма Светог Амвросија Медиоланског у Милану јеромонах Амвросије (Макар), старешина Храма Света Три Јерарха јеромонах Марко (Свјатогоров), секретар Епархије виленске протојереј Владимир Селјавко, секретар Епархије корсунске јеромонах Јосиф (Павлинчук) и клирици Храма Света Три Јерарха. Светој Литургији је присуствовао амбасадор Руске Федерације у Француској А. К. Орлов, као и многи парохијани и гости храма.

У току службе, Епископ Нестор је сабрата храма, ђакона Максима Политова, рукоположио у свештенички чин.

Извор: Митрополија црногорско-приморска

Путеви и странпутице савременог богословља

О књизи Павла Флоренског „Столп и утврђеније Истине“

— други део —

Епискoй Ашанасије Јевaнић

Флоренски тврди да „сваки покушај разграничавања појмова *усиа* и *ићостасис* неизбежно води рационализацији догмата... такозваном *тиришеизму* или *тири-божној* јереси. Још из древности, вели ПФ, оптужба за тритеизам виси над главом Кападокијаца!

З а овим следи лепоречна тирада Флоренскога: „Сетимо се, у самој ствари, шта је своје хришћанско схватање живота (живе-понимање)? – Развиће музикалне теме, која је систем догмата, догматика. А шта је догматика? – Рашиљење Симбола Вере. А шта је Симбол Вере? – Па ништа друго, него разрасла се крштењска формула: У име Оца и Сина и Светоја Духа. Да, а то је већ, несумњиво, раскриће речи ‘омооутиос’. Разматрати гранато и широко-хладовито дрво горушичино хришћанског живе-понимања, као разрасло зрно идеје „једно-сущија“ – то није само логичка могућност. Не, историјски је управо тако и било. Термин ‘омооутиос’ и изражава собом то антиномично зрно хришћанског живе-понимања, то једно име: „у име Оца и Сина и Св. Духа“, а не „у имена“ Трију Ипостаси“ (стр. 54–55).¹

Зауставићемо се на краткој анализи овог песнички заводљивог текста, и тиме завршити овај наш први осврт на Столп. Укратко ћемо рећи да овакав став ПФ о Симболу Вере није ни

¹ Део овог цитата наводи О. Јустин у свом раном чланку „Од Аријевог до модерног европског аријанизма“ (*Хришћански живот*, 5/1925, 247), поведен веров. лепом, али нетачном формулацијом Флоренског, кога је иначе волео, као свакако и ми. Касније се О. Јустин никад на то није враћао, ни заступао, такво упрошћено тумачење Симбола вере. То сведоче његова дела.

догматски ни историјски тачан, ни богословски правilan. Јер, као прво, не извире хришћанско схватање и доживљај живота из израза „једносуштвост“, што, наравно, не значи да Син Божји Јединородни није *једносущијан* Оцу, како исповедамо у Никејско-Цариградском Симболу. Истина хришћанске вере и живота је Сâми Син Јединородни, који је Put, Истина и Живот, Кога је Отац послao у свет да се оваплоти Духом Светим од Марије Дјеве Богородице – да живимо **Њиме** (1Jn. 3,5). „Није Га послao да нас научи животу, него да буде Живот наш“ (Св. Владика Николај). Флоренски зна то такође, и у претходном 2. Писму: *Сумња* (стр. 23) лепо је и тачно рекао: да Христос није одговорио Пилату на питање „Шта је истина“, јер је Он Сâм – Истина: „Живи Одговор је стајао пред Пилатом, но он није у Истини видео њену истинитост“. И мало ниже наводи речи Христове: „Познаћете Истину и Истина ће вас ослободити“ (Jn. 8,32). Но после овога питамо се: шта је младоме и богоједноме, недавно обраћеноме у веру, Павлу Флоренском требала сва ова интелектуална, софицицирана вратоломија да уместо о Христу – *Сијубу и Тврђави Истине*, и Цркви као *Телу Истине* (Св. Иринеј Лионски) – пише свој Столп тако као како га је написао, да конструише овако замршени лавиринт, не улазећи и из-

лазећи на Врата Истине (Jn. 10,9), на Двери Црквене вере у Свету Тројицу? И још притом да додаје: „Ако уопште постоји Истина“? (ПФ не види да се на Западу од „једносущија“, без *Монахије* Оца, дошло до *Filioque*!).

Да, рећи ће и сам Флоренски, и његов ментор на магистарском испиту Еп. Феофан, да је цели Столп писан с циљем да послужи за катихизацију оглашених у 20. веку! Али, и Кирил Јерусалимски је писао своје 23 *Катихезе* за оглашене и новокрштене, и сву је катихизацију градио на Тројичној вери и богословљу Цркве, а не на философији по стихијама света, која није по Христу (Кол. 2,8). То је онај Свети Кирило кога би, (иако му име не помиње), Флоренски сврстао у аријанце, јер Кирил нигде, ама баш нигде, у својим *Катихезама* није употребио „јединоспасавајуће“ *једносущије*, а био је и те као Православни, и припадао групи Омиусијанаца на Истоку, и заједно са Св. Мелетијем Антиохијским, кога ружи („камиенси“) Јероним, био је члан Другог Васељенског Сабора Цркве у Цариграду! Сабора против кога је тада, 381. г., био „Стари Рим“ (чији никејски став хвали ПФ, Столп, стр. 58) и папа му Дамас, и још низ тзв. ста-роникејаца, па и Блажени Јероним.

Историја Цркве Христове у 4. веку није се одвијала по црно-белој техники „никејци“ – „аријанци“. И

,судбину“ правог Никејског Православља запечатио је тек 2. Васељенски Сабор, а не Рим, који је притом био против тог Сабора, као и против великих Кападокијаца (па је напаћени Велики Василије с горчином још тада писао о „гордој обрви“ Запада).

Велики је и Превелики Атанасије Свети, кога Флоренски с правом хвали, узимајући речи из 20. *Беседе* Григорија Богослова, али их не схвата правилно. Наиме, Григорије ту хвали Св. Атанасија највише зато што је на Сабору у Александрији у лето 362. г. признао источно богословско исповедање *Три Иоантиаси* као православно код дошаших му из Антиохије представника Светог Мелетија, и то је написао у своме *Томосу Антиохијцима*.² И пре тог Сабора је Светитељ Александријски, током 3. изгнанства за Никејску веру у једносущност Бога Сина са Богом Оцем, тајно пратећи рад Сабора Источних Епископа у Селевкији 359. г., изблизу видео православност правих омиусијанаца на Истоку, и њиховог богословског вођу, Василија Анкирског (дошао у Анкиру 336. г., по свргнућу Маркела Анкирског, савелијанизирајућег „никејца“), иначе великог противника аријанства и полуаријанства, и нарочито аномејца Евномија, назвао „наша браћа у вери“, и признао за православно њихово исповедање Три Ипостаси и једнакост Сина са Оцем (иако још нису били изричito прихватали никејски спорни израз „омоусиос“, него су употребљавали „омиусиос“, да покажу *йосебну Иоантиасу* Сина наспрам Ипостаси Оца /коју су бројни назови „никејци“ сливали са суштином Божанства/, написавши Атанасије: „Са онима који од написанога у Никеји све прихватају, а само сумњају око (израза) *једносуштни*, не треба да се односимо као према непријатељима, јер се и ми према њима не односима као према ариоманитима, него им замерамо што се противе Оцима (Никејским), и разговарамо као браћа са браћом која имају исто мишљење, а само се устручавају због тог имена („омоусиос“). Јер, исповедајући да је Син из суштине Оца и није из неке друге ипостаси, нити да је Он ство-

рење или твар, него да је истински и природни Пород (*γέννημα* Оца) и да је вечно са Оцем, будући да је Логос и Софија (=Мудрост Божија), они нису далеко од тога да прихвате и ову реч *омоусиос*. Такав је Василије који је из Анкире писао о вери (мисли на докматску Посланицу Василија Анкирског о Пасхи 358. г.)... Пошто су Сина назвали да је и из суштине (Оца) и да је *омиусиос* (кај *εκ της ούσιας* кај *ομοούσιον*), шта друго тиме означавају него тό *ομοούσιον*? Јер, као што онај који говори само *омиусион*, свакако не по знаје и то да је из суштине (Оца), тако онај који говори *омоусион* означава смисао обое: и *омиусиос* и из суштине” (*О Саборима...41*). Нека читаоци сами процене: ко је овде у праву, тј. ко правилно схвата Никејску веру и израз *омоусиос*: Флоренски или Свети Атанасије?

Већ смо рекли да је израз за Христу у Символу „једносуштван Оцу“ контекстуализован низом других важних израза: Господ, Син Божији **Јединородни**, од Оца **Рођен** пре свих векова (за ПФ ти изразе као да не значе ништа: не сведоче му о *йосебном односу*, и „поретку“ у Тројици, тј. о посебном односу Сина према Оцу, као и посебном односу Св Духа према Оцу, као *Исходећег* од Оца, односу другачијем него што је рађање Сина од Оца – ПФ не признаје никакав „поредак“ у Тројици, па дакле ни *Монархију* Оца!). Затим даље стоји у Символу: Светлост од Светлости (да се тиме нађије појам *суштине* као „субстрата“), Бог Истинити од Бога Истинитог, Рођен а не створен“, – што све заједно узето своди израз *једносуштни* на истинску и праву меру, на смисао који значи да то није једини, апсолутни и искључиви израз (као што је био онај осуђени код Павла Самосатског и Маркела Анкирског), него је то један од израза у

СПОЛЪ И УПВЕРЖДЕЊЕ ИСТИНЫ

ОПЫТЪ ПРАВОСЛАВНОЙ ФЕОДИЦЕИ
ВЪ ДВѢНАДЦАТИ ПИСЬМАХЪ

свѧщ. Павла Флоренского

ἡ δε γνῶσις ἀγάπη γένεται.
Св. Григориј Ниссий.

МОСКВА
1914.

надумном исповедању Тјне Свете Тројице (а не само „Једне Суштине“), у Којој је Отац *Почејак* (Αρχή) и *Извор* и Корен Сина и Духа, како учи Св. Атанасије и још јасније и дубље велики Кападокијци.

Кападокијци ће, заједно са Св. Кирилом Јерусалимским, исповедати: верујемо „У Једнога Бога Оца“ (а не просто у „Једно Божанство“ или у „Тријединство“, попут Флоренскога). По овим Св. Оцима примарна истина је: **Један је Бог** зато што је **Отац Једнога Сина и Изводитељ Једнога Духа** („**Један је Бог, зато што је и Отац**“, вели Василије, *Беседа 24*). Затим, и паралелно са тим, следи, не временски него онтолошки-логично: Једна је и Суштина/Природа Свете Тројице. Тако је, и зато је: „Тројица у Јединици и Јединица у Тројици“, „Три Ипостаси у Једној Суштини/Природи“; или: „Једна Природа/Суштина у Три Ипостаси“, као реално егзистирајуће Личности, а не само као дијалектичка (неоплатонско-хегеловска) преливања, еманације, „ипостазирања“ *Jednoia* у три стадија, „три хипостазе“, итд., итсл.

Управо су Кападокијски Оци својом Тријадолошком терминологијом (исказивањем вере у богоодличним речима /εν θεοπρεπέσι λόγοις/ осло-

² В. наш превод и студију о томе: Св. Атанасије Велики и Александријски Сабор 362. г. /Теолошки појледи, 4/1973–74 (и посебно, Бгд. 1974).

бодили Црквену Теологију, и затим Икономију /=домостројно богословље о Христу/ од опасности философског ограниченог језика и не мање ограничених појмова, тј. од дија-лектичких замки („антиномија“), које Флоренски не успева да избегне, макар се толико пренемагао у својој „антиразумности“ у односу на богооткривену Истину Вере, дату нам у Христу Духом Светим, Који у Цркви, као Стубу и Тврђави Истине, уводи Оце у сваку Истину.

Још да додамо, на крају, и појашњење, наступрот „објашњавању“ Флоренскога свега само и искључиво из „једино-сушчија“. Наиме, Христове речи: „крштавајте у име Оца и Сина и Св. Духа“ не значе у „име једносушности“, него у **Имена** Свете ТРОЈИЦЕ: Оца и Сина и Светога Духа, јер се у Цркви крштавамо не у „једно Божанство“ (као Евномије), него у Свету Триипостасну Тројицу, како говори Св. Василије, који у **Тројичном** (а не првенствено „једносушном“) богословљу полази од тајне Светог Крштења, сведочећи и говорећи: „Вера се усавршава кроз Крштење, а Крштење се утемељује вером, и обое се испуњује кроз **шта исша ИМЕНА** (διά τῶν αὐτῶν ὀνομάτων – која изговара-мо, тј. Имена Свете Тројице: Оца и Сина и Светога Духа). Јер као што верујемо у Оца и Сина и Светога Духа, тако се и крштавамо у **Име** Оца и Сина и Светога Духа“.³ Крштавање, пак, у **Име**

³ О Светом Духу, гл. 12,28. PG 32,117B. – Флоренски, нажалост, очигледно није читao ово капитално богословско дело Св. Василија, иначе не би иронисао како се Василија, наводно, „гордији својом ученошћу“, не разумевајући шта, како и када је нешто слично рекао брат му Григорије Ниски (*Столиј*, стр. 637). Уопште, ПФ је склон селективном цитирању, изабирању само онога што му одговара у датом моменту. Као пример спомињемо његово површино, дефектно позивање на озбиљну и темељну студију А. А. Спаског, која и те како сведочи чињеници из 4. века Цркве и теологије супротне закључцима Флоренскога. Наводимо и пример позивања ПФ на Аву Таласија (мада се питамо зашто узима тек њега, из 7. века!). Флоренски је изабрао само 4 кратке „главе“ Аве Таласија, али је пресакао све другачијег садржаја „главе“ које говоре о темама које ПФ и не помиње: о Три Ипостаси и посебним својствима Трију Лица Св. Тројице, о Оцу као Беспочетном **Почетку**, **Извору** и **Родитељу** Сина и **Происходишељу** Духа, Који су из Њега-Оца; дакле говори о **Монархији** Оца унутар Свете Тројице, како су га учили Свети Оци Истока: Атанасије, Кирило, Кападокијци и учитељ му Св. Максим. Ево континуираног текста Аве Таласија (преведеног с грчког: Главе о љубави 4, 85–100, уз изостављање 3 нерелевантне „главе“), где цитате Флоренскога

Оца и Сина и Светога Духа, значи: у Име Оца, из Кога је Син и Дух Свети, јер Име **Отац** већ укључује ову Двоји-

(узео их из ранијег руског превода) дајемо курсивом, а остали, прескочени, текст је обичним слогом:

„Као што говоримо Једно Божанство Свете Тројице, тако и Три Ипостаси Једног Божанства прослављамо. – Говоре опет (Оци) да су (лична) својства Божанских Ипостаси ова: Очинство, Синовство, Исхођење, и остало што се посебно говори (о Њима). – А Ипостас (Оци) одређују: суштина са својствима. Зато свака Ипостас има и заједништво Суштине, и посебност Ипостаси. – Као што говоримо Једну Суштину Божанства Триипостасном, тако и Једносуштиност Свете Тројице исповедамо. – И опет, созерцијава се сами Отац и **Беспочетан и Почетак**; Беспочетан као Нерођен, а Почетак као Родитељ и Происходитељ Оних Који из Њега по суштини и од вечности постоје у Њему, велим за Сина и Духа Светога. – **Јединица до Тројице Собом** (παρ' αὐτῆς / var. lectio: παρ' αὐτοῖς) **ποκρενύα, остије** Јединица. И Тројица до Јединице **отеј сабирана, остије Тројица, што је пребивно** (Григорије Богослов). – Мисле опет (Св. Оци) Сина и Духа не беспочетним, али вечноим. Не беспочетним као односима се ка **Почетку и Извору** Оцу (πρός ἀρχήν καὶ πηγὴν ἀναφερομένα τὸν Πατέρα), а Вечним као из Вечнога, један Рођен, а други Ишодећи, сапостојећи Оцу. – Нераздељиво Једно Божанство Тројице очувавају (Св. Оци), и несливене Три Ипостаси Једнога Божанства задржавају. – (Св Оци, Тројична Лична) Својства говоре: Оца Беспочетност и Нерођеност, а Сина да је у Почетку и Рођен, а Светога Духа – да је са Почетком и Ишодећи је. А (Оца да је) **Почетак** Сина и Духа говоре, не као временски, јер како би? Него указују на **Узрок**, из Којега, као из сунца светлост, тако од (Оца) Беспочетног Они имају биће (τίγη υπαρξίν), јер из Њега су по суштини, иако не после Њега. – И **отеј**, (лична) **својства Ипостасији** код Њих (код Лици Св. Тројице) очувавају се **нейтокретна** (=непрелазна) и **нейроменљива**, и **заједништво** **суштине, што јест Божанства**, (чува се) **нераздељиво**. – Јединицу у Тројици и Тројицу у Јединици исповедају (Св. Оци), **разделивани нераздељиво и једињавану разделивимо**. – А **Почетак** свих знају (Бога) Оца: Сина и Духа, као **Родитеља** и као **Извор** вечно и савечни и неограничен и једносушни и неодељиви; створен је пак (Почетак), као Творац и Промислитељ и Судија, свакако кроз Сина у Духу. Јер, вели, од Њега, и кроз Њега, и за Њега је све. Њему слава у векове. Амин (Рм. 11,36). – Савечнима опет говоре Оцу Сина и Духа Светога, али не сабеспочетним. Савечнима пак, као од Бескрајнога Оца сапостојеће; не сабеспочетне пак, јер нису беззрочни. Јер су из Њега, мада не после Њега, као светлост из сунца, како већ рекосмо. И говоре опет, да су и Бесспоречни (Син и Дух), кад узмеш (у обзир) почетак од времена, да Их не замишљаш под временом, Њих од Којих је време (створено). Нису, дакле, беспочетни по узроку, него су беспочетни по времену, јер су пре сваког и времена и века, и изнад века и времена, ради Којих је настао сваки век и време, и оно што је у веку и времену, и јер су Оцу савечни, како рекосмо. Са Којима (Сину и Духу) Њему (Оцу) слава и моћ у векове векова. Амин“. (PG 91,1468–69).

Павле А. Флоренски

цу, кажу Св. Кападокијци, јер је Отац Почетак и Извор Сина и Духа. То Име није „име“ Суштине Божанства (како би хтели „Имјаславци“/ονομαστολότρες/, чије учење је заступао и П. Флоренски).

На крају, упутили бисмо читаоце да прочитају макар странице 139–200 из 1. књиге **Доиматике** Св. Оца Јустина Новог (писане иначе као уџбеник), па да сами виде од кога се Св. Отац Јустин учио Православном богословљу: од Св. Отаца Атанасија Великог и Великих Кападокијаца, или од о. Павла Флоренског?

– наставак у следећем броју –

4 Да поменемо у *Столију* Флоренскога и *Писмо 5: Ушешашел*. Неправедно би било рећи да ПФ има погрешно богословље о Св. Духу. Признаје присуство Св. Духа у Цркви, но као да му је то мало (по њему, ни Св. Оци који су писали о Св. Духу, Атанасије, Василије, оба Григорија, „не знају Ипостас Духа“!). „Остаје нејасно шта за Флоренског означава Педесетница. Он очекује управо ново откровење“ (Г. Флоровски). И још ПФ додаје (при kraju 5. Писма) непознату Откривењу, Цркви, Оцима романтичку, болесну мистику о „**кенозису**“ у Св. Тројици: „Узајамни однос Ипостасији одређује се... кроз унутар-Божанско самостојаше Ипостасији, кроз вечно смирење и **кенозис**“; „унутар-Божански живот састоји се у узајамном предавање трагичне (sic!) жртвене љубави, у узајамном самоопустошењу (sic!), осиромашењу и унижењу (sic!) Ипостасији... Жртвенога Бога“ (*Столиј*, стр. 138!).

Уз преписку Ивана Буњина и Кипријана Керна

О сусрету једног књижевника и једног богослова

Преписка Ивана Буњина и Кипријана Керна објављена је прошле године и код нас, у преводу Слободанке Драшкоци, а у издању Бернара из Старих Бановаца.

Никола Дробњаковић, уредник у издавачкој кући Бернар, приредио је књигу путописа Ивана Буњина којима је приодоа и кореспонденцију између великог књижевника и великог богослова. Писма потичу из периода када је беснео

Други светски рат – од 1940. до 1946. године.

Сачувана преписка између руског књижевника Ивана Алексејевича Буњина и православног богослова архимандрита Кипријана Керна настала је у добу када су страхоте Другог светског рата на најокрутнији могући начин изнова постављале питање „ко је човек?“. Околности у којима су се дописивали можда су и најпогодније за разоткривање њихових истинских људских ликова (такође и интелектуалних и духовних профиле). Уз то, преписка двојице мајстора писане речи јесте и знаменит литерарни споменик.

Преписка је уследила након сусрета Керна и Буњина код заједничког пријатеља – В. Б. Јелијашевића. У дом Јелијашевића Буњин је дошао голготским путем, коме је, као и у случају Господа, претходила таворска слава. Наиме, пре него што ће постати први апатрид који је добио Нобелову награду за књижевност 1933. године, Иван Буњин је као академик и књижевник већ овенчан славом, а након кrvаве большевичке револуције, из Одесе, преко Константинопоља, Софије и Београда, пребегао у Француску, у којој ће и окончати свој живот 1953. године. Керн је до места сусрета са познатим писцем, кога је од детињства читao и чијим се делима годинама уназад дивио, дошао готово истом стазом. Из Русије, преко Константинопоља, емигрирао је у Србију, одакле је, након кратког боравка у Јерусалиму, отишао у Француску, и у Паризу се упокојио 1960. године.

Приликом растанка са оцем Кипријаном у дому Јелијашевића, Иван Алексејевич му се обратио речима: „Оче, прекрстите ме да би ми било лакше да живим“. То је био повод Керну да отпочне преписку (и дружење) која ће трајати наредних неколико година, односно, до смрти писца. Зашто један православни свештеник и богослов осећа потребу да искаже поштовање (и љубав!) једном књижевнику, док књижевник, са своје стране, не може чак ни да живи без благослова једног свештеномонаха?

Овде није реч само о њиховим емоционалним предиспозицијама... Подробнији одговор, чини нам се, можемо наћи у духовном миљеу из кога су поникли књижевник и богослов. У традицији писане речи којој припадају Буњин и Керн (дакле: руској традицији), граница између философије и књижевности, мудре и лепе речи, често – не постоји. Књижевници су философи, а философи – књижевници. Дела философа су високо стилизована, а књижевника дубоко мисаона. Књижевник није књижевник уколико није и философ, и обрну-

то. (Отуда, примера ради, вест да је у заоставштини великог руског учитеља философије, Алексеја Ф. Лосева, пронађен и један роман, готово да никога није изненадила.) Исто важи и за хришћанске философе, тј. теологе. Без културе хришћанство се банизује, деградира. Александар Шмеман би чак рекао да је без културе хришћанство антијеванђелско, дакле: немогуће. Стога је у потпуности разумљив и жал Николаја Берјајева што се један Пушкин и један Серафим Саровски никада нису сусрели. А са друге стране, појмљив је и разлог сусрета једног Буњина и једног Керна. Поетски доживљаји Ивана Буњина нису мање мистични од тиховатљског живота оца Кипријана Керна. Духовност једног и духовност другог у својој бити јесу истоветне. Зато се њихов сусрет и морао догодити. Зато је њихов однос и био истинска хришћанска кинонија (заједница љубави).

И када су страдања која је са собом донео Други светски рат на лицу човека исцртавале лик звери, Буњин поручује да је човек, упркос свему, велики и необухватљив – макрокосмос, и као такав, преображењем (дакле: преумљењем) може да оствари циљ свога постојања, који је, додаје Керн, – обожење.

А какви су они људи били? – Велики, надарени, искрени, пуни љубави... Људи којима је важно оно што јесу, а не оно што треба да буду по наметнутим конвенцијама друштва. Довољно је видети начин на који се обраћају један другоме, љубав којом воле један другога. Довољно је само прочитати шта мисле и говоре о Толстоју и Достојевском. И биће са вршено јасно да се ради о људима који ни по коју цену не праве компромисе са савешћу, који су непоколебљиви када је истина (тј. Истина) у питању.

Буњина је можда најпрецизније описао извесни чекиста Петерс, разводник стрељачког вода који је требало да ликвидира писца. Хапшењу Буњина упротивио се комесар за просвету Луначарски, али су чекисти ипак одлучили да га стрељају. Када је план почeo да се реализује комесар је о томе био обавештен и пожурио разводнику како би га спречио у његовој пакленој намери. На време је стигао код њега и спасао писца; том приликом Петерс му се упротивио следећим речима: „Буњин чак и не скрива своју mrжњу према совјетској власти. Он говори оно што мисли!“ Буњин није, дакле, остављао места за компромисе када је истина у питању, јер је знао да нема живота вредног живљења без истине (тј. Истине). А Керн? – И Керн је био исти такав.

Блајое Пантелић

1700 година од Миланског едикта

„Свако нека верује како му срце хоће“

Константин Велики

Академик Владета Јеротић

Никоћа не треба присиљавати да верује... Нека свако буде следбеник вере коју хоће... Може слободно да верује онако како му срце жели...

Подсећања на неке догађаје у ближој или даљој прошлости човекове историје, као и на датуме рођења и смрти великих људи (јубилеј), носе дубоку и симболичну поруку савременом човеку. Антрополози, а међу њима нарочито етнолози и психологи давно су схватили и препоручили човеку (и човечанству) да прошлост – општа људска, народна и национална, нарочито верска – не сме да се заборавља, већ увек изнова, обнављајући трајне вредности из ове прошлости, преносити их у садашњост и тек тако градити примерну будућност. Ововремено практиковање крилатице „овде и сада“, продире готово у све области савременог живота (од политике до психологије и психотерапије) и као да стоји у близком односу са суморном изреком, са краја римског доба: *Ubi bene ibi patria* (тамо где је добро, тамо је отаџбина). Нема само човек као појединачна индивидуа или и Л(л)ичност дугу прошлост (генетску, пренаталну, ону раног детињства, као и каснији индивидуални развој), већ је има и позната историја, као и много мање позната праисторија човека и човечанства.

Ова моја размишљања о историји, традицији, прошлости, садашњости и будућности људи, претходе главној теми овога чланка, блиској прослави 1700 година од доношења Миланског едикта, догађаја од пресудне важности за даљи развој хришћанства и хришћанске Цркве, а који је објављен у време владавине, најважнијег потписника овог Едикта цара Константина Великог 313. године. Додуше, већ је римски цар Галерије (306–311) који је најпре гонио хришћане донео

први Едикт о толеранцији вере објављен у Никомидији 311. године.

О Константину Великом много је писано и у раније и у скорије време, посебно у хришћанској историографији, и то је писано позитивно и негативно, како о његовом карактеру, тако и о току његове владавине.¹ Тако на пример, и после преобраћења из паганства у хришћанство (?), Константин убија свога савладара цара Ликинија и његовог сина због наводне завере, али онда убија и свога сина Криспа и супругу Фаусту због наводне прелубе. Као самовластан господар Римског царства, Константин се активно меша у црквена питања и то доласком на Први Васељенски Сабор у Никеји, на коме је (Сабору) уз свестрану помоћ Константинову осуђен Арије као јеретик који је потом, или убијен или умро напрасном смрћу. Константин још и прети да ће свакоме ко се и даље буде држао Аријеве јереси „бити одсечена глава“. Није проверена или потврђена претпоставка неких историчара да је Константин хришћански крштен тек пред смрт.

Све ове и друге негативне догодовштине везане за живот цара Константина као да морају или да се забораве или да се у њих посумња, пред необичном и величанственом исповешћу, збила Великог Константина, исказаном у Миланском едикту. А ево речи које су остале забележене до данашњег дана, а које нам је Константин Велики ставио у залог (у првом реду хришћанима, мада не само хришћанима) за сва садашња и будућа времена:

¹ Код нас је објављена књига проф. др Радивоја Радића *Константин Велики – Најмоћнији хришћанства*, Еволута, Београд, 2010.

„Никога не треба присиљавати да верује... Нека свако буде следбеник вере коју хоће... Може слободно да верује онако како му срце жели... Онај који је убеђен да је на правом путу вере, не треба да чини зло другоме. Треба у крајњем случају само да помаже другима. Ако то не жели нека их бар пусти на миру. Треба свако од нас да уложи напор за спасење своје душе по слободној вољи, а не да му то буде наметнуто на силу... Ја желим да мој народ живи у миру и да буде спокојан што је за опште добро свих људи и читавог царства. Нека и они који греше, исто као и они који имају веру у себи, осете с радошћу добробит мира и спокојства. Наиме, тај благодатни мир који влада у друштву можда ће навести оне који греше да се врате на прави пут. Нека нико не злоставља друге и нека свако има оно што му срце жељи, и нека поштује оно у шта верује.“

Уколико су тачне ове Константинове речи у Миланском едикту 313. године – пошто је раније, у сну или видији доживео Христово назначење, па тако и победио у одлучујућој бици на Милвијском мосту над Максенцијем 312. године, а после смрти, заједно са његовом мајком Јеленом проглашен за светитеља, али, уколико су тачна и она недела која је овај преобраћеник из паганства починио – Константин би могао да постане јунак неког савременог романа по угледу на романе Достојевског.

О свему важном из живота Константина Великог, обавештава нас Еусебије, доста несигурно, јер најпре претерано велича заслуге Константинове, а онда говори о његовим неделима, називајући га „окрутном жи-

Св. цар Константин и царица Јелена,
савремена бугарска икона

вотињом". Еусебије (270–339) је био хришћански епископ, убеђени присталица хеленизiranог хришћанства које је савладало многобоштво, писац прве црквене историје.

Када прочитамо овај узвишени текст више пута пажљиво, и претпоставимо да не знамо ко га је написао и упутио (можемо мирно рећи и Човеку и Човечанству), могли бисмо по мислити на неког хришћанског светитеља из првих векова хришћанства, на неког духовно просветљеног генија било које религије света (а то су били мистичари од суфијскиње Рабије у исламу у VIII веку, преко Светог Францијске Асишког до Светог Серафима Саровског); можда бисмо се селили и највећих философа света, од Хераклита, Парменида, Емпедокла, преко Платона, Плотина, до Спинозе и Канта. Зар је могуће да је то била препорука исказана у Миланском едикту 313. године и то од, најпре, убеђеног многобошка, великог ратника, не увек смиреног хришћанског преобраћеника – цара Константина Великог! Треба ли поверовати у истинску метану, у мистички доживљај Христа, или у само генијалну историјску свест и (рекли бисмо данас) изванредну дипломатску вештину једног само релативно образованог римског војсковође, и то на почетку IV века?

Колико дуго векова човек узлудно слуша, а не чује, чита, а не разуме, гледа а не види овакве Константинове или сличне понуде, препоруке, мудре савете, осветљења одозго даром Духа Светог! Ипак, ни мало не сумњам да ће се тај Божији Дух и даље јављати у будућности човеку и човечанству, без обзира колико ретко, и без обзира како ће тај Божији Глас бити од некога стварно примљен. Треба ли још једном подсетити на јеврејску легенду (хасидску) по којој „тридесет шест праведника држе свет“ (наравно, и не слутећи да су они ти праведници!). Не морамо и не можемо да будемо један од ових праведника; има их и увек ће их бити бар неколицина, у свакој религији света, вероватно највише у све три монотеистичке религије.

Довољно је, међутим, да катkad, али увек изнова, чујемо ове Константинове речи, па да се у нама нешто (давно заспало) пробуди, подстакне на размишљање, али и делање.

Већ смо дуго времена, али стално само на прагу тзв. екуменских разговора. Шта то, рекло би се, непрекидно спречава угледне представнике све три хришћанске вероисповести да се сложе у нечем могућем, у јединствени поглед на веру (хришћанску), али и јединствен поглед на савремени свет, нарочито савремени исламски свет, као и свет, све погубније светске политike? Владика бачки Иринеј Буловић, у свом запаженом реферату поводом Миланског едикта и приближавања његове годишњице, пише:

„Овај Константинов исказ служи ми као подстицај да укажем на значај начела верске слободе, односно поштовања пуне верске слободе и слободе савести. Ово начело, наиме, обично везујемо за модерна времена.

Већина наших савременика – чак и многи добро обавештени интелектуалци – мисле да су слобода вере и слобода савести постигнуће Француске револуције и времена после ње. Видимо, међутим, да је већ цар Констан-

тин проглашавао то начело... Уколико историју посматрамо под хришћанским призмом, морамо признати да нити постоји хришћанска држава, нити је постојала хришћанска историја...² Оно што јесте могуће, реално и актуелно – а што с муком освајамо – то је простор аутентичне слободе, у првом реду верске и духовне, а потом и сваке друге“.

Како да се одазовемо на ове истините речи Владике Иринеја, и не само на његове речи (јер су сличне мисли биле исказане и од других учесника Конференције у Нишу – од бискупа Немета, Дарка Танасковића, већ помињаног Небојше Озирића и других)? Скептично, резигнирано, оптимистички (са или без покрића оптимистички), индивидуално, колективно? Какав год био наш лични одговор, ма колико овај био исправан и паметан, није више довољан као лични одговор. У XXI веку читав свет, али посебно народи и државе западноевропске цивилизације и културе (хришћанске?) чека један заједнички, овога пута колективни одговор (у најбољем смислу те речи, мада је још тачнији појам саборности).³ Одговор треба да следи на мноштво изазова: нови ратови са уништавајућим оружјем, верски и грађански ратови, али у првом реду изазов угрожености планете Земље.

Не зnam да ли је српска изрека: „Без невоље нема богомоље“ (Вукова пословица гласи: „Без муке нема науке“) само наша, српска изрека, али ми данас изгледа да ће се морати (када свакојаке опасности угрожавају цео свет), јавити и општа, преобрежена свест (и савест) – да је један Бог за све људе и да је једна планета Земља за све народе света. Зар је неминовност за све становнике Земље, да стигну до краја општих несрећа (нарочито глади, болести и ратова) да би препознали Духа Заштитника, Духа Светог који је стално присутан у нама и и који стално лебди изнад нас!

² Раније сам у неколико махова у мојим чланцима и књигама наводио значајне речи руског религиозног философа Максима Тарејева (1866–1934): „Не постоји хришћански народ, држава, чак ни породица, већ појединача. Од државе се не може захтевати да врши Мојсијеве заповести, јер се оне могу применити само на личности“.

³ Према руском философу из XIX века Хомјакову, саборност је слободно јединство свих на темељу узајамне љубави према Богу и свим апсолутним вредностима.

Из православне ризнице тумачења Светог Писма

Седамдесеторица апостола

гр Предраг Драјушић

Поред послања Дванаесторице (Лк 9,1–2) у Еванђељу по Луки се извештава о још једном мисионарском послању, наиме о сланju Седамдесеторице (Лк 10, 1): „А поштом изабра Господ другу седамдесеторицу и посла их два по два пред лицем својим у сваки град и место куда намераваше ићи“. Како разумеши овај дођај о коме остали Еванђелисти не извештавају?

У поређењу са осталим Еванђелистима Лука, писац Еванђеља и Дела апостолских, поред тога што приповеда о мисији дванаесторице апостола за време Исусовог живота (Лк 9,1–2), такође, за разлику од Матеја и Марка приповеда о још једној мисији друге, веће групе ученика, Седамдесеторице (Лк 10,1).

Еванђелист Лука користи термин „апостоли“ учествалије од осталих Еванђелиста. За њега је карактеристично да је овај термин идентичан са појмом „Дванаесторица“, иако само један пут експлицитно користи обе речи заједно – „дванаесторица апостола“ (Лк 6,13). Термин „апостоли“ без „дванаесторица“ Лука користи доста често, мада се из контекста јасно види да мисли на Дванаесторицу (Лк 9,10; 17,5; 22,14; 24,10). Такође и термин „дванаесторица“, без речи „апостоли“ користи доста пута (Лк 8,1; 9,1.12; 18,31; 22,3.30.47; уп. такође 24,9.33). Остале ученике он подводи под Седамдесеторицу – „εβδομήκοντα“ (Лк 10,1) и не назива их апостолима. Још јаснији концепт апостолства и Дванаесторице срећемо код Луке у Делима апостолским где се термин „апостол“ користи само и искључиво за Дванаесторицу (Дап 1,2.26; 2,37.42–43; 4,33.35–37; 5,2.12.18.29.40; 6,6; 8,1.14.18; 9,27;

11,1; 15,2.4.6.22–23; 16,4; изузетак Дап 14,4.14), док се термин „Дванаесторица“ изричito користи само једном (Дап 6,2).

Избор апостолâ

Еванђелист Лука приповеда да је Исус од многих који су га пратили издвојио једну групу од дванаест ученика које је и назвао апостолима: „И кад би дан дозва ученике своје и изабра од њих дванаесторицу, које назва апостоли“ (Лк 6,13). После набрајања личних имена, писац на нивоу приповести напушта апостоле и наставља са Исусовим говором (6,14–16), а да не коментарише сврху формирања круга Дванаесторице. Њихово послање опишује нешто касније (9,1–2): „сазвавши пак дванаесторицу ученика својих ... посла их да проповедају Царство Божије и да исцељују болесне“. Врло кратко се осврће на повратак Дванаесторице (9,10: „и вративши се апостоли испричаше му шта су учинили“). До овог места Лукина приповест се слаже са Матејем и Марком, бар у основној идеји да су Дванаесторица примили заповест Господњу да проповедају по-кајање (уп. Мк 6,12) и Царство Божије (Мт 10,7; Лк 9,2). У Лк 10, 1 појављује се друга мисија, друго послање ученика, наиме послање Седамдесеторице

ученика који се не називају апостоли. Вредно је пажње да је Исусов говор послања Седамдесеторици (Лк 10,1–16) опширнији од оног који је упућен Дванаесторици (Лк 9,1–9). Одмах потом Лука приповеда повратак Седамдесеторице са њиховог проповедничког путовања (Лк 10,17–20), с тим што он и овај пут опширније говори о томе него што је то био случај код Дванаесторице (Лк 9,10). По Луки су дакле обе групе ученика – Дванаесторица и Седамдесеторица – извршили по једно мисионарско путовање у току земаљског деловања Иисуса Христа. Међутим, први свакако имају значајнију улогу у његовој приповести, пошто се налазе у Исусовој близини у најбитнијим моментима његове делатности (уп. Лк 8,1c; 18,31; 22,30) и пошто њихова мисија хронолошки претходи мисији Седамдесеторице. Непосредно после страдања и вакрсења Иисуса Христа Дванаесторица престају да играју значајну улогу: други ученици им саопштавају да је Иисус вакрсао (Лк 24,10.33–35) и они чак то прихватају са резервом (Лк 24,11.37). Потом, на крају приповести, Вакрсли Господ даје Дванаесторици посебан положај у погледу мисије која треба да уследи (уп. Лк 24,45–49, нарочито ст. 48: „а ви сте сведоци овоме“). На овом месту можемо да закључимо да Еванђеље по Луки превакрсно Два-

Сабор
Седамдесеторице
апостола,
минијатура из
грчко-грузијског
рукописа (15. век)

наесторици не даје неко посебно место по питању мисије, пошто су и Седамдесеторица ученика били мисионари. Међутим, после Вакрсења они су ти који добијају заповест од Господа да остану у Јерусалиму и чекају даље јављање (Лк 24,49).

Дванаесторица и Седамдесеторица

Однос две групе ученика, тј. њихове две мисије у тексту Еванђеља по Луки чини се да рефлектују два ста-дијума у развоју хришћанске мисије: прве мисије која је била ограничена на Израиљ (мисија Дванаесторица) и друге која се отвара за незнабошце (мисија Седамдесеторица). Символички значај броја дванаест је јасан: он символизује дванаест племена Израиљевих (уп. на пример Лк 22,30). Број седамдесет такође има символику, пошто се овај број у јеврејско-старозаветном предању везује за незнабошце и пророчки дар (уп. Пост 10, 1с и Дан 9, 24–27; уп. такође Бр 11,24–25). Подсетимо такође на превод Светог Писма Израиља са јеврејског на грчки у 3. веку пре Христа: седамдесеторица преводилаца сути који Реч Божију обзناњују незнабошцима на њиховом језику.

Можда Лука даје више простора и значаја мисији Седамдесеторице по-

што њихова мисија символише отварање према незнабошцима, а Лука је и сам хришћанин из незнабоштва, и писао је Еванђеље првенствено за хришћане из незнабоштва. Можда је баш због тога хтео да нагласи да још за време Исусовог живота постоје импулси отварања Еванђеља за све народе, за разлику од на пример Матејеве приповести, где се отварање за незнабошце догађа тек после вакрсења Исуса Христа (Мт 28,19–20) или пак Еванђеља по Јовану где тек крсни натпис на три језика (символ универзалности!) маркира своебухватност Еванђеља (Јн 19,20). Уосталом, и сам концепт Еванђеља по Луки је од самог почетка проткан универзалношћу еванђелске поруке. Тако, на пример, када Симеон Богопримац узима у руке дете Исуса он прославља Бога јер су његове очи виделе спасење које је припремио „пред лицем свих народа“ (Лк 2,31). Још један пример: док Матеј генеалогију Господа Исуса Христа почиње од Аврама (Мт 1,1), Лукин родослов усхида све до Адама, првог човека, родоначелника свих људи (Лк 3,38). Од почетка до kraja Лука Еванђеље Исуса Христа постепено износи из његове јудејске колевке у којој је поникло и смешта га на ширу позорницу људске историје. Наративну улогу мисије

је Седамдесеторица у Еванђељу по Луки треба схватити као интегрални део овог теолошког концепта: Седамдесеторица су весници Еванђеља које још за време Исусовог земног живота превазилази границе Израиља. Сатања је пао са неба које наткриљује цео свет (Лк 10,18–19). У том контексту се могу разумети и речи Господње које резимирају мисију Седамдесеторица: „Хвалим те Оче, Господе неба и земље, што си ово сакрио од мудрих и разумних а открио то безазленима. Да, Оче, јер је тако било воља твоја“ (Лк 10,21).

У Делима апостолским Седамдесеторица се не помињу, док Дванаесторица делују у јерусалимској заједници (на пример Дан 2,24–47; 4,35; 6,2; 8,1). Неки од њих проповедају у Јерусалиму и путују у циљу мисије по околним областима Јудеје и Самарије (на пример Дан 2,22c; 4,10c; 6,4; 8,14), али се они не приказују као светски проповедници Еванђеља. Онај који заиста много и далеко путује у циљу проповедања поруке Еванђеља је апостол Павле, стварни јунак Лукине приповести. Имајући у виду оба Лукина дела – Еванђеље и Дела апостолска – можемо рећи да је мисија Седамдесеторица нека врста наговештаја и праобраза мисије апостола Павла, апостола незнабошца.

У уторак, 10. јануара 2012. године је отворена изложба академске сликарке Иване Давидовић Иvezић под називом „Преображај-метаморфоза“. Галерија Коларчеве задужбине је била мала да прими све поклонике и поштоваоце ове младе уметнице, рођене 1978. године у Београду. Представљене су апстракције са верским мотивима. Инспирисане су ранохришћанском уметношћу, естетиком Крста, текстовима Светог Николаја Велимировића, Светог аве Јустина, Николаја Берђајева, фреско-сликарством средњовековне Србије, Македоније и Грчке, античком историјом, класичном архитектуром, Медитераном, народним бајкама и еповима, међуљудским односима, децијим цртежима, музиком Frenka Zappe, Chick Corea, Miles Davisa, прошлим временима, али више оним што ће тек доћи. Насликане су техником уља и комбинованом техником на платну и настале су у периоду од 2006. до 2011. године током Иваниних магистарских студија на смеру фреско-сликарство. Излагала је на дванаест самосталних и на преко ддвадесет групних изложби у земљи и иностранству. Једна је од уметница који су 2010. године представљали Србију на Четвртом међународном бијеналу уметности у Пекингу, Кина. Ивана Давидовић Иvezић је члан Удружења ликовних уметника примењених уметности и дизајнера Србије (УЛУПУДС) од 2004. године. Статус слободног уметника стекла је 2010. године.

Разговор са сликарком Иваном Давидовић Иvezић

Литургија је „дисање душе“

Разговарала Марина Марић

У slikama покушавам да дочарам лепоту Православља, лепоту наше вере, барем како је ја доживљавам. А апстракција је само један израз, мој ликовни рукопис. Сликање, по мом мишљењу, јесте једна врста молитве, разговор са Господом.

Изложба апстракција „Преображај-метаморфоза“, настајала је у истом временском периоду када и Ваша ликовна студија „Настој да се препознаш“ која се бави проучавањем људских страсти. У каквом су односу ова два пројекта? Где се додирују, а где раздвајају?

– Да, погодило се тако. Тачније, 2011. годину сам завршавала са изложбом „Настој да се препознаш“, а 2012. започела изложбом „Преображај-метаморфоза“. Ликовна студија „Настој да се препознаш“ је једна врста одговора на стање душе савременог човека, на стање душе савременог уметника и његове окупирањости естетиком ружног, што је у XXI веку концепт савремене уметности баш као и концепт бесмисла, а уметност без ликовне креативности, јасног личног става и искрености губи смисао. Сврха таквог стваралаштва је апсурдна јер постаје замењива, трошна, ништавна, потрошачка роба која уништава духовни живот. Постаје оруђе манипулатије којом се служе агресивни медиокритети који заробљавају и уништавају истинске уметничке вредности и узвишене ликовне принципе. Лажним критеријумима вредности и без правих порука банализују један од највећих дарова. Тако стваралаштво губи свој смисао јер се одваја од своје сврхе у којој живот постаје уметност, а уметност постаје оруђе за обожење других, духовне реформе и крајње спасење... А изложба „Преображај-метаморфоза“ је дошла као одговор на нашу чежњу, наду, као неко уточиште, као чисти извор радости креативног стварања. Заједничка ствар

за обе ове ликовне студије је то да се баве стањем душе савременог човека и његовим односом са ближњим.

С обзиром да сте последњу изложбу припремали пет година, реците нам како је текао стваралачки процес. Како сте преображавали и усавршавали сликарску технику?

– Слике, у техници уље, и комбинована техника на платну, су наставак или и продубљивање одређених појмова и форми из претходног циклуса. Једна врста записа или визуелног дневника са освртом на изражавање ликовним средствима, симболичко значење одређених појмова који ме заокупљају последњих десетак година. Стваралачки процес је сачињен из потраге и чежње за налачењем њиховог еквивалента у боји, цртежу и форми. Студија светла и простора, рељефа и текстуре као и истраживање различитих материјала [експериментима у текстури са минералним материјалима заступљеним на Медитерану (вулкански песак Санторинија, Миконоса, школке и фосили са Коринта стари преко 50 000 година, ручно прављени папир, мермерни прах, шљоцице у комбинацији са кинеским минералним пигментима и писаним текстовима)] довело ме је до преобрађаја – као резултата заједничке атмосфере свих радова.

Како успевате да путем апстрактног сликарства прикажете своју веру у Светишићег?

– У својим slikama покушавам да дочарам лепоту Православља, лепоту на-

ше вере, барем како је ја доживљавам. А апстракција је само један израз, мој ликовни рукопис. Сликање, по мом мишљењу, јесте једна врста молитве, разговор са Господом. Уметник тежи слободи, за њега не важе канони (мислим у оном негативном, суженом смислу). Савремени уметник може и треба да се бави хришћанском уметношћу, иконописање није једини израз, поготову не она врста која копира прошлост. Савременом човеку треба приступити на нов начин да би га нешто дотакло, то у суштини и јесте сврха уметности. Јер, само лично сведочење и аутентичан, искрен израз може да дође до људи. Тако да је, више него икад, неопходно да се савременим ликовним изразом одговори на веру у Свевишићег. Врхунска уметност се и огледа у томе, у њеном односу према вечности.

У чему се огледа символика Крста на Вашим сликама?

– То је хоризонтала и вертикална, првенствено то. Човек је у ствари центар

природе и духовности. Човек је са једне стране природно а са друге духовно биће. То је уједно и највећи човеков проблем, то што је на раскршћу и тај Крст представља главни симбол Христа, симбол хришћанства и уопште живота који ми водимо као савремени људи.

Поред Крста и усамљеног манастира који се у даљини назиру на Вашим апстракцијама, које још хришћанске симболе користите? Зашто су они скривени?

– У слојевима боја, пастуозних површина урезани су разни симболи, неки од њих су: брод, риба, Христов монограм, или Лабарум, слова А (алфа) и Ω (омега), кућа, црква, који су скривени или се једва назиру. Зашто? Па данас је све око нас откријено, нападно, директно, огњено, агресивно, убрзано. Наша чула су огугла-ла услед сталног бомбардовања разним непотребним информацијама. Желим да посматрач пред мојим сликама застане, да се удоби, замисли, осети, окрепи и да се опорави, успостави однос...

Поред земљаних боја на Вашим сликама доминирају плава и бела. Зашто?

– Плава је – вода. Плава за мене представља: *кришћење, искушење, опориштај, ирочишење*. Бела боја – то је *нага, радосћ, Есхатон*; последњи део Химне љубави: „Јер дјелимично знамо, и дјелимично пророкујемо. А кад дође савршено, онда ће престати што је дјелимично“ (1Кор 13,9–10).

Колико је литургијски живот важан за Ваше стваралаштво?

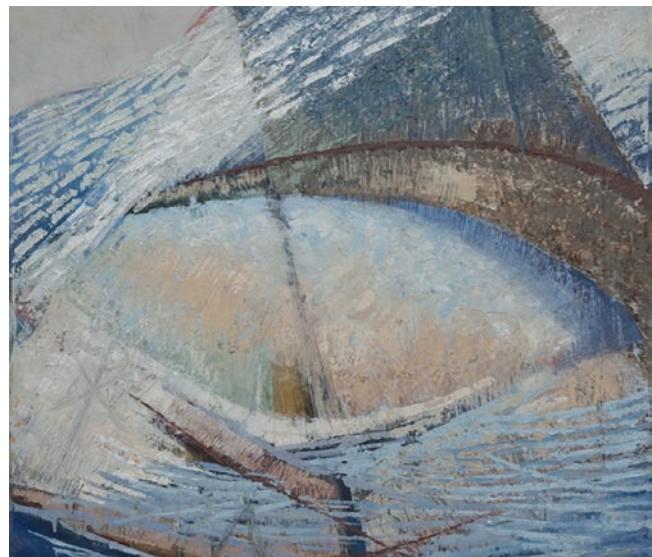
– Веома. Одатле црпим снагу и инспирацију. Да цитирати мог супруга: „То је дисање душе“. Без ње нема радости! А какав је живот без радости?!

Споменули сте у разговору „неискварене душе“. Ко су „неискварене душе“ које налазимо на Вашим апстракцијама?

– Сви они који се труде да буду аутентичне личности, који своје животе у односу на вечност мере – љубављу. ■

*Коста Бундушевац о раду
Иване Давидовић Иvezin*

„Како насликати веру у Свевишићег? Како славити поклон живота у свој раскоши непојавног изобиља? Како тајну учинити видљивом? Има једна стара српска реч која гласи живописац. Много дубља од речи сликар или немачке речи молер. Молерисати или собосликати. Како реч каже – исписивати живот створен да по Творчевој заповести преноси добруту, љубав и истину. На тај пут ретки се одлучују јер илузије хедонизма лако запоседају ум. Ивана Давидовић из Давидовог рода који савлада Голијата умом и душом живопише призоре земаљске, обасјане светлошћу од времена када је Бог рекао: „И би светлост!“ На њеним сликама присутна је видљивост невидљивог, нежнотканог ткања не у подне не увече, већ у свитање новог дана, новог доба у коме зло неће постојати“.

Уз Часни пост: хришћански подвиг у предању Цркве

Оружје за војевање

Господе и Владико живота мoga, дух лењости, мрзовоље, властољубља и празнословља не дај ми. Дух целомудрености, смиrenoумља, трпљења и љубави – даруј мени слузи Своме. О, Господе Џаре, даруј ми да сагледам своје грешове, и да не осуђујем брата свога, јер си благословен у векове векова. Амин.

Великоточна молитва Св. Јефрема Сирине

Видиши ли штету од прождрљивости? Види, пак, какви су успеси поста. Провевши четрдесет дана у посту, велики Мојсије је могао да прими таблице Закона, те, пошто сишавши виде безакоње народа, бацивши разби их (таблице Закона), које се толико трудио да добије, јер сматраше бесмисленим да пијаном и беззаконом народу буде дат Закон Господњи. Зато је овај чудесни пророк требало да пости још четрдесет дана, да би могао однети (народу) свише дароване таблице, разбијене због њиховог безакоња... Тако (тј. постом) су и Ниневљани опозвали одлуку Владичину (= Господњу), уредивши да са људима пости и род бесловесних (= животиње) и тако, одступивши сви од злих дела, побудише на човекољубље Владику свега (Јона 3,7). Али, зашто се опет бавим слугама (јер имамо и многе друге да набројимо, који су се кроз њега (= пост) прославили и у Старом и у Новом (Завету), када треба да дођем ка нама свима заједничком Владици? И сâм Господ наш Исус Христос, постивши четрдесет дана (Мт 14,2), тако ступи у борбу са ђаволом и свима нама даде пример да би се њиме наоружали, и тако задобивши силу, устали у борбу са оним (=ђаволом). Али, овде ће можда неко оштрг и бистрого ума питати: зашто изгледа да Владика пости исто онолико дана колико и слуге, а не превазилази их бројем? То се није десило просто и случајно, већ премудро и по Његовом неизрецивом човекољубљу. Да не мисле да се привидно јавио и да није примио плот и да је био ван људске природе (= да није примио пуну људску природу) – зато је постио исти број дана, не приодавши још дана (поста), да запуши уста оних који бестидно желе да се расправљају. Јер, ако, и када се све то десило, сада ипак постоје неки који се осмељују да то кажу, да није, себи својственим предзнањем, Господ им одузeo приговор, шта би тек покушали да кажу? Зато (Господ) не подноси да пости више дана, него онолико колико слуге, да нас тако заиста подучи да бејаше обучен и Он у исту ову плот и да не бејаше ван наше природе (= да је био истински човек).

А да је велика снага поста и да произилази многа добит за душу од њега, постало нам је јасно и из (примेra) слуге и из (примера) Владике. Молим зато вашу љубав да, знајући добит од њега, не буде услед нехата лишена користи од њега нити да се жалости због његовог наступања, већ да се радује и весели, према блаженом Павлу: „Ако се наш спољашњи човек и распада, ипак се унутрашњи обнавља из дана у дан“ (2. Кор. 4,16). Пост је, дакле, храна душе и, као што ова телесна храна дебља тело, тако и пост чини душу јачом,

омогућава јој лаки лет, чини је способном да машта о вишњим (добрима), постављена изнад задовољства и удобности садашњег живота. И, као што лако натоварене лађе брже прелазе пучину, а оне, натоварене тешким теретима, бивају потопљене, тако и пост, чинећи ум лакшим, помаже да се са лакоћом преплива пучина садашњег живота и устреми ка небу и небеским (стварима) и не придаје важност садашњим (добрима), него да се сматрају ништавнијим од сенке и сна. А пијанство и прождрљивост, обремењујући ум и дебљајући плот, чине душу заробљеницом, опкољавајући је одасвуд и не дозвољавајући да ум има јако разуђивање, те је терају да лута по хридима и да чини све против сопственог спасења. Не будимо немарни, љубљени, за устројавање наше спасења, већ, знајући колика зла се рађају одавде (= из пијанства и прождрљивости), побегнимо од ове штете.

Св. Јован Златоусти, *Слово Јадошицајно на пост*

Ништа нема, што не досади сталном употребом. Док, наспрот, често желимо она јела, која ретко окушамо. Стога нам је и Творац наш измислио разноврсност у нашем животу, тако да би смо осетили пријатност од свих блага Његових. Погледај шта се догађа у природи: Сунце зар није светлије после ноћи? Сан зар није слађи после бдења? Здравље зар није више пожељно после страдања од болести? Тако и трпеза бива пријатнија после поста. Ово дабоме важи за све. И за богате, који имају обиље јела. И за сиромахе, који располажу оскуднијом храном...

Пост је оружје за војевање против демона, јер се „овај род ничим не може истерати до молитвом и постом“.

Св. Василије Велики, *О посту*

Постом се задобија чистота телесна на првом месту, а кроз чистоту телесну и чистота духовна. Пост, молитва и милостиња јесу практични израз вере, наде и љубави. Од неуздржљивости у јелу долази свака друга неуздржљивост. Превасходна ствар је пост, али је још превасходнија праштање увреда. Постом се човек вежба за великорушност, а оправштањем увреда поклоња великорушност. Оно претходи овоме, но само ово не спасава без онога. Постом човек олакшава и тело и дух од мрака и дебелости. Тело постаје лако и чило, дух светао и јасан. Ако се неко хвали постом, нема користи од поста. Ако неко пости с гордошћу, нема смирења, нема користи од поста.

Св. Николај Велимировић, *Охридски ћрнолој*

Пост у нашем животу: какву врсту хране узимамо?

Пост и здравље

Многи православни хришћани који ревносно посте држећи се правила која Црква прописује, приметили су да се током поста – угоје. То не умеју себи да објасне. Главни узрок за ту неочекивану појаву су трансмасне киселине.

Брига о телу не треба да постане опсесија, али не смемо ни занемарити своје тело јер је велики, богочки дар Божији. Тако је и са исхраном. Здравље на уста улази, али на жалост и болест. Човек може лако да западне у претеривање са било чим, па тако и са „здравом храном“ ако тиме постане опседнут. Ипак, треба да водимо рачуна о томе какву врсту хране узимамо, како ми, тако и наши ближњи, нарочито за време поста.

Многи православни хришћани који ревносно посте држећи се правила која Црква прописује, приметили су да се током поста – угоје. То не умеју себи да објасне.

Главни узрок за ту неочекивану појаву су трансмасне киселине, основни састојак маргарина, који током поста у повећаним количинама улази у исхрану као замена за масноће животињског порекла.

Маргарин је настао почетком XX века открићем поступка хидрогенизације природних уља. Стекао је велику популарност као јефтина замена за маслац, али убрзо су произвођачи хране открили његово важно својство: маргарин помаже да индустријски упакована храна остане исправна далеко дуже него било која природна масноћа. Притом, намирнице којима је додат маргарин добијају и неке друге пожељне особине – сјај, чврстину, пријатан укус који дуго траје.

Због свега тога, маргарин је преплавио свет, ушавши у састав велике већине индустријских произведених намирница, почевши од оне најосновније – хлеба. Осим хлеба, маргарин је присутан у великим количинама у лиснатом тесту и практично свим пекарским производима, кексу, наполитанкама, крекерима, сланим штапићима, чипсама...

Прочитајте састојке хране коју купујете. Ако на декларацији пише „хидрогенизоване биљне масноће“, „стварну биљне масноће“ или само „биљне масноће“, то значи маргарин.

Зашто је маргарин лош? Његови основни састојци, трансмасне киселине, настају тако што се природни састојци јестивих уља – незасићене и засићене масне киселине – сједињују са додатним атомима водоника. На тај начин добијају се потпуно неприродна једињења која наш организам нема чиме да раствори. Да ствар буде гора, ова једињења се тешко избацују из наших тела. Уместо тога, таложе се на човековим крвним су-

довима и стварају чврсте наслаге које лагано заустављају нормалан крвоток. Управо трансмасне киселине, поред тога што су првооптужене за необјашњиво гођење, главни су изазивачи болести крвних судова и срца, укључујући и срчане и маждане ударе.

Најчешћи узрок умирања у нашој земљи су болести срца – сваки лекар ће вам рећи да је реч о епидемији. Њихов страховити пораст дешава се упоредо и истовремено са порастом коришћења маргарина у исхрани, након Другог светског рата.

На Западу, свест о штетности трансмасних киселина је све јача; самим тим се оснажује и притисак на производије индустријске хране да престану да додају маргарин у храну. Нажалост, због огромних профита које овај штетни састојак доноси, та борба веома слабо успева. Највећи уступак на који је индустрија пристала је то да на производима декларишу количину трансмасних киселина.

У Србији је, за сада само један производијач, Јафа из Црвенке, декларисао количину трансмасноћа у саставу својих производа. Хвале достојно, но да се разуме: дозвољена дневна количина трансмасних киселина је 0 грама.

Треба рећи и ово: поред маргарина, трансмасне киселине се у великим количинама појављују и у храни која се припрема у фритези, као што су помфрит и разне друге ђаконије настале потапањем у фритезу. Поред тога, трансмасне киселине су присутне у многим другим посним производима – супама из кесице и коцке, популарној кафи 3 у 1, посној замени за млеко у кафи, посном шлагу, неким врстама чоколаде за кување, замрзнутим штапићима од рибе или морских плодова...

Практични савети православним хришћанима за избегавање трансмасних киселина током поста: избегавајте производе од лиснатог теста (погачице, жу-жу, посне кроасане, и сл.). Домаћице, ако приликом припремања посних слаткиша и торти не можете без маргарина, узмите меки маргарин, он садржи шест пута мање трансмасноћа. Ако пожелите да се засладите током поста, узмите црну чоколаду – поред тога што је без трансмасноћа, богата је антиоксидантима, или алву – такође изванредно корисну намирницу на бази сусама.

Владимир Марковић

ПОВОДОМ СТОГОДИШЊИЦЕ УПОКОЈЕЊА СВ. НИКОЛАЈА КАСАТКИНА

Апостол самураја

Презвашер Бобан Стојковић

Протојереј И. Восторов, након посете Јапану, записао је: „Није било човека, после Императора, који је уживао такво поштовање... У главном граду Јапана није требало питати где се налази Руска Православна Мисија, довољно је било рећи само: «Николај», и буквально свако дете је знало где... Православни храм је називан «Николај», и Мисија такође, чак су и само Православље називали «Николај»“

Рођен је у Русији, а сахрањен у Јапану. Од његове имовине остало је само неколико изношених мантија и богослужбених одејди, а од њега се опростило много становника Токија, чак је и император Јапана послao венац на његов гроб. Он није имао деце, а 34 хиљаде Јапанаца га је звало својим оцем.

Мисионар Николај Касаткин дошао је у Јапан 1861. године да би тамо основао Јапанску Православну Цркву. У то време о хришћанству у Јапану није могло бити ни речи: закон о забрани исповедања других религија био је строг – непослушност се кажњавала смрћу. Но, Николај се уверио у Божију промисао.

Касаткин је у прво време богослужио у цркви при конзулату, спремајући се за своју мисију. Одлично је научио јапански схвативши да ће се приближити срцима Јапанаца само ако зна њихов језик. Изучио је и месне обичаје и традицију. Шинтоизам са својим моралним кодексом, по схватљију Касаткина, ни мало није био у противречности са православним учењем. Неколико будистичких школа, по његовом мишљењу, биле су веома блиске хришћанству. Николај се сваки дан молио Господу за прилику да проповеда тим људима. И Бог му је одговорио на молитеве, пославши му у сусрет убици.

Посећујући дом руског конзула, Касаткин је упознао Такумеа Савабеа. О овом човеку Николај је знао само то да он подучава вештини мачевања сина руског конзула. Овај беспрекорни

самурај, познати мајстор борбе мачевима, био је, заправо, припадник тајне организације чији су чланови свако деловање странаца у Јапану осуђивали до те мере да су били спремни и да их убију.

Сусрет са самурајем

Једном приликом, не могавши да уздржи свој гнев, самурај Такуме Савабе се обратио оцу Николају:

„Вас, странце, треба све побити. Ви сте дошли да уходите нашу земљу. А ти ћеш својом проповеђу највише нашкодити Јапану.“

Николај је схватио да је дошао прави час. Молио је Бога да нађе речи којима би допро до надменог срца свога саговорника. На Савабеове гневне оптужбе он је узвратио: „Да ли је праведно судити, или чак осудити некога, а да га не саслушаш? Да ли је праведно хулити на нешто што не познајеш? Прво ме саслушај, а потом суди. Ако је моје учење зло, тада ћу ја сам отићи.“

Самурај се нерадо сагласио да га саслуша. У почетку га је прекидао злим осмесима, но постепено је све дубље размишљао, а касније и сам питао за нови сусрет и наставак разговора. После неколико разговора пред задивљеним Савабеом откриле су се хришћанске истине. О овом првом свом ученику отац Николај је записао: „Долази код мене један жрец древне религије да слуша о нашој вери. Ако не охладни или не погине (буде кажњен смртном казном за приступ хришћанству), од

њега можемо очекивати много. Он је добро образован, уман, красноречив и свом душом предан хришћанству.“

Ускоро је Савабе довео двојицу својих најбољих другова који су се такође упознали са истином Божијом, а потом и сами почели да је проповедају својим сународницима.

Први обраћеници

Године 1868. двадесет Јапанаца је било спремно за примање Светог Крштења. Први јапански хришћани били су у већини слични самурају Савабеу – ватрене патриоте своје отаџбине, који су одбацивали све вредности других народа иза граница Јапана али, просветивши се, нашли су себе у хришћанству.

Такуме Савабе, овај „јапански Саваље“, који је планирао гоњење Христове вере, преобразио се у благовесника Павла (управо зато је на крштењу добио име овог Апостола). После крштења Павле Савабе је променио свој живот. Постао је бескућник, а ускоро је због проповедања хришћанства стављен у подземну тамницу. Храбро је Савабе претрпео сва искушења, не ослабивши у вери. На крају је постао познати проповедник, први Јапанац који је удостојен свештеничког чина.

Недуго потом, закон о исповедању других религија је промењен, те је Николај могао да региструје Руску духовну мисију. У почетку су се службе обављале у православној цркви при конзулату. Међутим, стадо је расло.

1. Свети Николај Касаткин, Архиепископ токијски (1880–1912); фотографија из некролога објављеног 14. марта 1912. г. у двојезичном руско-енглеском часопису *Русско-Американски Православни Вестник/The Russian American Orthodox Messenger*

2. Павле Савабе (†1913), први обраћеник којег је крстio Св. Николај Касаткин и први Јапанац посвећен за православног свештеника – самурај ког је светитељ придобио за Христа

Године 1872. Николај се преселио у Токио и тамо организовао православну заједницу, коју је већ 1873. године чинило више од 400 људи.

Успех мисије Николаја Касаткина објашњава се тиме што је Јапанска Православна Црква од самога почетка чувала национална обележја. Отац Николај се брижљиво односио према достигнућима националне културе. У православним храмовима, по локалном обичају, верници су ходали боси, а проповеди су се слушале у седећем положају, на појду. Мисија је издала много књига на јапанском језику. Архиепископ Николај никада није вређао религиозна осећања Јапанаца, нити осуђивао будисте, чак је међу будистичким свештеницима имао много пријатеља.

Оснивање семинарије

Године 1878. основана је знаменита Токијска духовна семинарија. У прве четири године образовање је било слично академском: предавали су се европски језици, јапанска и кинеска класична литература, општа и јапанска историја, философија, психологија, медицина и математика. Ниво предавања је био на веома завидном нивоу. Чак су и високи јапански чиновници уписивали своју децу у Токијску духовну семинарију. Многи од васпитаника ове школе су постали високи државни функционери или познати научници.

Почетак Руско-јапанског рата (1904. године) је донео нова и тешка иску-

шења оцу Николају. Касаткин је био једини Рус који је остао у Јапану. И у таквим околностима он је успео да покаже свој искрени патриотизам, прежиљавајући невоље рата, не остављајући своју паству. „Свака личност има свој корен у свом народу, као што нема бильке без корена“ – записао је Николај – „ишчупајте корен и билька ће увенути. Тако вене и моја душа због посрамљења моје отаџбине, и пораза на копну и мору, и због унутрашњих неприлика... Цео дан таква туга, такво унизије, какво не постоји на овом свету Божијем, никакво дело ми не успева. До сада сам се молио за напредак и мир Јапанског царства, а сада када је објављен рат између Јапана и моје отаџбине, ја, као руски поданик, не могу да се молим за победу Јапана над својом отаџбином... Од сада нећу узимати учешћа у заједничким богослужењима... Већ ћу сву своју снагу усмерити на превод богослужбених књига...“

Уважавање другога

Када му је директор Семинарије саопштио да све јапанске школе следећа два дана неће радити због празновања победе над Русијом и потписивања мира, што значи да и мисионарске школе морају да следе ову одлуку, Николај је у свом дневнику записао следеће: „Не сумњиво, треба пустити и наше ученике да се радују не мање од других, јер имају на то пуно право, као патриоте.“

До последњег дана свога живота Николај је радио на преводу Библи-

је на јапански језик. Непосредно пре своје кончине, превео је Нови Завет и неколико богослужбених књига. При том је прилазио овом послу веома брижљиво, поштујући културне особености Јапанаца. Желео је да јеванђелски текст учини познатим и прихватљивим, а да са друге стране буде сачувана његова узвишеност.

Отац Николај Касаткин се упокојио 16. фебруара 1912. године. Јапански цар је дозволио да он буде сахрањен у Токију. Није сваки странац био удостојен овакве части. На његовој сахрани окупио се велики број не само хришћана, већ и припадника других религија, који су дошли да искажу поштовање овом мисионару.

После смрти, својим потомцима је оставио Саборни храм, 8 цркава, 175 молитвених домова, 276 парохија, једног епископа, 34 свештеника, 8 ѡакона, 115 проповедника. Број православних достигао је 34.110, не рачунајући 8.170 раније усопших.

Између многих венаца на гробу светитеља, нарочито је био запажен венац послат од императора Јапана. Овакву част император никада није указао ниједном странцу. То је био знак посебног признања упокојеном за све што је учинио за Јапан.

Али око није видело, нити је ухо чуло, нити је у срце људско дошло, каквим је славним венцем Архиепископа Николаја овенчао Цар царева, Коме је он служио до последњег тренога, до свог последњег уздаха.

Св. Јоасаф Метеорит – библиотекар

– последњи изданак Светих Немањића –

Ђакон мр Ненад Идризовић

Велики библиотекарски подухват Светог Јоасафа Метеорита у Манастиру Ватопед се прочуо по целој Светој Гори, што га је одвело у друге светогорске манастирске библиотеке (Велика Лавра, Есфигмен, Зограф, Ивирон и Хиландар), у којима је организовао каталогшко вођење библиотечке грађе.

Библиотека (βιβλιοθήκη) је грчка реч која је у класичном периоду означавала посебан ковчежић за чување књига. Аристотел је један примерак *Илијаде* поклонио Александру Македонском, који је ово дело држао у једном ковчежићу из заплењеног блага цара Дарија. Његови савременици су ово издање *Илијаде* звали „издањем из нартекса ковчежића“. Народи, који су тада настањивали западне територије Римског царства, за ову грчку реч користили су латинску транскрипцију „bibliotheса“. Они су у каснијем периоду створили ново име „libraria“ (књижара, али и библиотека) по латинском називу за књигу (*liber*). У *Законоправилу Светог Саве*, грчку реч „библиотекар“ Свети Сава је заменио речју „књигохранитель“ на основу чега је библиотека названа „књигохранилица“. Данас, опште употребљавана реч, „библиотека“ означава свако јавно или приватно место „за чување, обраду и коришћење књига и периодике, разнородних по форми и садржају, језику, писму и намени“.

Свети Сава је своју љубав према књигама посведочио у *Карејском штићику*, када је изрекао духовну казну за сваког ко покуша да отуђи књиге из Карејске испоснице. Ова духовна казна исписана је на самом kraju *Карејског штићика* и гласи овако: „(...) О слободи места тога: заклињем Господом нашим Исусом Христом и Пресветом Његовом

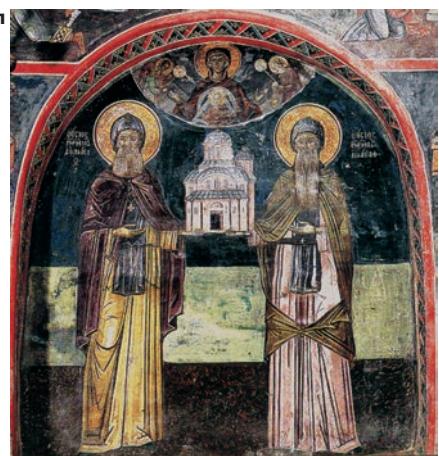
Матером, као што писасмо овде да не буде потврено. Ако ли ко ово промени, и буде узнемирао онога који живи у месту овом, или буде што узео што је у месту овом, или од књига, или од икона, или друго, што год буде у месту том, нека буде проклет и завезан од Свете и Животворне Тројице Оца и Сина и Светога Духа, и од мене грешног. И да не буде опроштен ни у овоме веку ни у будућем. Због тога писах и потписах овај свој рукопис, 6707 (= 1199) године.“ Друго сведочанство налази се у *Хиландарском штићику* у поглављу *О временој смрти претпободној оца Симеона Монаха*, где Свети Сава спомиње шта је све приложено приликом оснивања Манастира Хиландар: „(...) а књиге приложисмо, такође и свете сасуде и божанствене иконе, а уз то и свете ризе и завесе, и укратко сваку лепоту. И опет приложисмо што је могуће братији на телесну потребу, о чему они који хоће могу најјасније сазнати погледавши хрисовуљу.“

Најранији помени о црквеним и манастирским библиотекама у Србији потичу из XIII века, а покушаји уређења манастирских библиотека вероватно су старији од друге половине XIV века. Као пример изванредне ангажованости на библиотекарским пословима крајем XIV и почетком XV века, наводимо потомка Свете лозе Немањића, Светог Јоасафа Метеорита – Јована Урша Палеолога (1350–1423). Он је у Манастиру Ватопед на Светој Гори

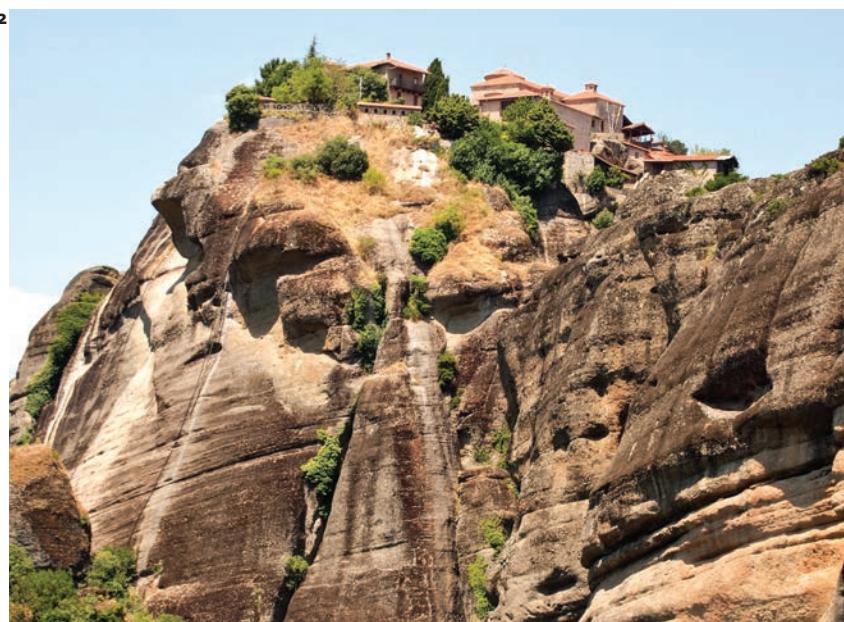
сређивао библиотечку и архивску грађу, а по неким истраживањима ову делатност је обављао и у другим манастирима на Светој Гори (Велика Лавра, Есфигмен, Зограф, Ивирон и Хиландар).

Кратак животопис Св. Јоасафа Метеорита

Јован Урош се родио 1350. године као најстарији од троје деце епирске принцезе Томаиде и цара Симеона (Синише), полубрата цара Душана. После смрти свога оца 1369. године, управљао је царством али се због своје љубави према монашком животом одрекао царске круне 1373. године. Постоје два мишљења о томе где је примио монашки постриг. По првом, замонашио се на Метеорима 1381. године и добио име Јоасаф, по индијском принцу Јоасафи (сину цара Авенира – овог принца је индијски монах Варлаам упутио у хришћанство, због чега се он одрекао престола и замонашио). По другом мишљењу (које је веродостојније), он је једно извесно време провео у Цариграду на школовању при Васељенској Патријаршији, а потом је отишао на Свету Гору и замонашио се у Манастиру Ватопед. Године 1381. стигао је у Манастир Св. Преображења на Метеорима, а већ наредне је постао игуман овог манастира. Због најезде Турака повукао се на Свету Гору где је провео последњу деценију XIV века. У свој манастир се вра-

1. Преподобни Атанасије Метеорски и Јоасаф Метеорит – оснивачи Манастира Преображења Господњег, фреска из манастирске цркве
2. Манастир Преображења Господњег, „Велики Метеор“

тио 1401. године. Упокојио се 1423. а његове мошти се и данас чувају у овом манастиру.

Св. Јоасаф и библиотека Манастира Ватопед

За време боравка Јоасафа Метеорита у Манастиру Ватопед (основан 985. године), библиотека је била веома богата библиотечком грађом (архива и рукописне књиге). Пошто се у манастиру истакао као одличан организатор и администратор, добио је послушање од игумана Јоаникија да каталошки среди расположиву манастирску библиотечку грађу. По легенди која још увек кружи међу ватопедским монасима, Јоасаф је добио задатак да у подруму пронађе важан царски документ о додели посебних метоха манастиру близу Солуна. После неколико недеља пронашао га је испресавијаног и згужваног међу неким старим рукописним књигама. Овакво несистематизовано стање библиотечке грађе, створило је код њега жељу да све каталошки среди. За непуне три године, са два помоћника, израдио је детаљан каталошки попис фонда. Постоји претпоставка да му је на овом послу помогло то што је за време школовања у Цариграду упознао организацију Библиотеке Васељенске Патријаршије. Због тога, што у оно време није постојао јединствени систем уређења библиотечког фонда, он је библиотечку грађу сместио у две основне целине:

Грчка библиотека – царски укази, повеље, прогласи, разне захвалнице и похвалнице задужбинарима и приложницима, службене преписке између манастирске управе и источних патријаршија (Васељенска, Антиохијска, Јерусалимска и Александријска) и преписке између ватопедских игумана и државних великомодостојника.

Српана библиотека – документа која су негрчки државници упућивали манастирском братству, велики број докумената писаних на латинском, јерменском, црквенословенском, староруском језику и поклон од 47 књига које садрже преписане делове из Светог Писма на неком страном језику.

Свети Јоасаф Метеорит је израдио каталошки опис за 1173 јединице из грчке библиотеке и 439 јединица из стране библиотеке. Библиотечку грађу је поређао по полицама на основу формата, употребне вредности и значаја. Највећи формати налазили су се на највишим полицама, а остале књиге биле су послагане у низим редовима, у зависности од наведених критеријума. Највреднију библиотечку грађу (старе рукописне књиге и важну документацију) сместио је у један суви, подземни пролаз, који су монаси користили за скровиште у случају опасности. Свака каталошки обрађена књига или документ је у горњем десном или левом углу имала уписан црним мастилом његов потпис ІФ.

Изврстан библиотекар

Велики библиотекарски подухват Светог Јоасафа Метеорита у Манастиру Ватопед се прочуо по целој Светој Гори, што га је одвело у друге светогорске манастирске библиотеке (Велика Лавра, Есфигмен, Зограф, Ивирон и Хиландар), у којима је организовао каталогско вођење библиотечке грађе. Његов библиотекарски ангажман по овим манастирским библиотекама трајао је десет година.

Почетком XV века, братство Манастира Св. Преображења на Метеорима обратило се писменом молбом братству Манастира Ватопед и Протату Свете Горе у Кареји, да дозволе Јоасафију Метеориту да им помогне око сређивања старих и новоприкупљених списка. Број каталошки обрађених књига (у Манастиру Св. Преображења) се не зна, јер је 1538. године јак земљотрес погодио манастире у северном делу Грчке и уништио велики број манастирских здања и драгоцености.

Овим прилогом желели смо да осветлим постојање озбиљне библиотечке делатности у манастирским библиотекама на Светој Гори (и шире) крајем XIV и почетком XV века и да укажемо свим истраживачима на пољу историје црквеног библиотекарства о неопходности израде једне озбиљне научне студије о првом, српском, афирмисаном библиотекару.

– Осам века Милешеве –

– Не греши само песма –

Живорад Јанковић

Вишњић је догађаје представио тако да се они пре доживљавају као нека врста српске победе кроз прихваташе наметнуте неизбежне жртве, него као обичан пораз.

О борбама око Јагодине које се тада воде под командом Црног Ђорђа, Вишњићева песма не говори, али се при крају дотиче времена које следи односно, говори о данима кад је земља остала скоро ослобођена (испражњена) од Турака. Ако се борбе око Јагодине мучно одвијају то се још у већој мери може рећи за устаничке покушаје узимања Шапца. У томе су утрошене скоро три године и то време може се оценити као низ, за устанике мучних и неуспелих епизода. Довољно је само погледати оно шта о борбама око Шапца говори Прота Матија. На српској страни има свега до-вовољно, праве се планови, бира најпогодније време за напад, и увек се нађе нешто да добро замишљену акцију осујети.

Устанак је од почетка као свог главног противника означио режим дахијске самовоље и насиља. Стога се ограничио на простор Београдског пашалука, као подручје дахијске власти. Са друге стране њему тада није претила никаква опасност споља. Изузетак у том погледу представља једино правац од Зворника, где су дахије пронашли своје упориште и где су имале главни извор за прикупљање војника. Њихов утицај се протезао чак до села Маоче одакле потиче Ножин-ага.

Тамошњи моћници су сматрали својом дужношћу да притечну угроженим господарима Београда у помоћ, иако су они отпадници од централне власти. Такав став Зворника претио је опстанку целог устанка.

Браниоци Чокешине су скоро у потпуности страдали. Био је то, и по односу снага и по исходу – будући чегарски полом у малом. Борили су се храбро, одлучно, што би се од бранилаца и очекивало – чега није до тада било ни око Јагодине нити око Шапца. Била је то прва битка где се показало недостижно јунаштво устаничких бораца.

Тиме су само назначили подвиге учесника славних битака које ће доћи кроз

предстојећу деценију трајања устаничке државе. Своје животе су вишеструко одменили у толикој мери, да победник није имао ни најмањег разлога за славље.

И оно што је главно зауставили су прдор јаких снага чији успех би довео у питање цео план устанка. Није сувишно рећи да су Турци и две године касније (пролеће 1806) кренули истим путем и успели да стигну до Бранковине и попале куће Ненадовића. Прота Матија који се тада налазио у Бечу, жали што је у паљевини нестало и читуља: „Мој отац и мати имали су јошт и више деце но ја и упамтио нисам, а читуља је изгорела, кад су нам уз Карађорђев рат куће погореле... Асан паша знајући да је наша ваљевска војска на Дрини сва, с војском дошао у Ваљево, бранковачку цркву и наше жито попалио и околна села“.

У поређењу са таквим током догађаја из 1806. кад устанак чврсто стоји на ногама и праве се планови за ширење борби на околне области, онда се тек може сагледати значај бранилаца Чокешине – њихове жртве и (не)успеха. Гледана сама за себе прича о боју на Чокешини је суморна. Смештена у центар тадашњих забивања заслужује свако поштовање.

На примеру овог сукоба показује се колико је песничка интуиција ближа суштини него приступ рационалисте Вука, по коме би то била пуне турска победа. Из његове приче се не осећа особеност исхода ове битке. Победник напредује даље према остварењу основног циља, у овом случају то је прдор у унутрашњост устаничке територије и отварање пута према Београду. Уместо тога Турци се старају да покопају своје мртве, а затим се враћају одакле су дошли.

Још тежу слику о току о исходу борбе даје Сима Милутиновић. „Него у чокешинском потоку западне му до деведесет момака и ту остану бранећи се кад Јаков утече, до све и њи побију лешничани да ни један не утече, но, и око њи остане

преко 400 турски мртви“. Браћу Недиће, Сима Милутиновић уопште не помиње.

Међутим ни за супротну страну битка на Чокешини не може се узети као победа. Део српских снага окупљен око браће Недића је уништен, и тај успех је скупо плаћен пошто су браниоци вишеструко „откупили“, а потом је заустављен прдор Турака.

Вишњић је догађаје представио тако да се они пре доживљавају као нека врста српске победе кроз прихваташе наметнуте неизбежне жртве, него као обичан пораз. Свој циљ певач је постигао у првом реду смишљеним распоредом излагања. Прво је говорио о српским жртвама, а потом прешао на детаљније излагање о губицима противника, тако да се песма завршава под утиском приче о несразмерно великом губицима супротне стране, што је за слушаоца извесно олакшање.

У Вишњићевим песмама има врло мало митских елемената. Горске виле се у његовим делима изузетно ретко помињу. По земунском књиговесцу и првом певачу стиховане хронике устанка, Гаврилу Ковачевићу: „Вилу ваља умети времена или судбине разумети“.

Овде у песми, говори одсечена глава Пантелије Дамјановића, као и птице злослутнице. Говор одсечене главе јунаци представља специфичност песме:

„Пантелија оста на ногама
Глава паде на траву пред тело
Мртва глава са земље говори.“

Особеност ове Вишњићеве песме представља и чињеница што је битка код Чокешине тачно датована:

„У суботу на Светог Лазара
Пред Ристово, пред Цветоносије.“

Лазарева субота је те, 1804. године била 16. априла. Остаје само да се зажа-

Хаџи-Рувим и Хаџи-Ђера (Павле Симић,
1849, уље на платну, галерија Матице српске)

ли што певач слично није поступио још у некој од својих песама. Већи део опе- ваних догађаја не може ни приближно поуздано да се веже за неку од устанич- ких година. Стога се процене крећу у временском распону и од пет година, што није занемарљиво кад се зна да цело ратовање траје десет година.

Мало је питања са толико верзија која се нуде као решење, као што је оно о на- чину доласка старешине манастира Боговађе, Хаџи Рувима из своје обитељи у Београд, где ће бити посечен. Може се рећи да једино у овом случају верзија о томе има онолико, колико и извор- них вести. Према извештају земунског проте Михаила Пејића упућеног митрополиту Стратимировићу, он је ноћу одведен од београдског митрополита. Писмо је Пејић саставио само неколи- ко дана по мученичкој смрти.

Сам митрополит Стратимировић који од самог почетка будно прати дога- ђаје око Београда није начисто каква је улога владике Леонтија у страдању Хаџи Рувима и зато опрезно закључу- је како није сигурно да ли је Леонтије стварно крив, али је доволно да га та- квим сматрају.

Временски за Пејићевим писмом следи Вишњићева песма према којој су дахије у манастиру ухапсиле Хаџи Рувима и под стражом упутили за Београд:

„А Рувима у град опремише
И у граду њега погубише“

Вук је у својем излагању о почетку устанка у доброј мери користио Вишњи-

ћеву песму, али овде се разли- кује од ње и је- дино он говори о тобожњем склањању архи- мандрила код дахије Кучук- Алије, код кога је наводно Рувимов синовац Молер изводио радове („шарао дворе“). С тога је Кучук препу- стио Аганлији да убије Хаџи Рувима. Насу- прот томе по земунском про-ти Пејићу, Хаџи

Рувима је погубио Кучук Алија. Сима Милутиновић већ у оквиру соп- ственог опуса даје више верзија. По јед- ној Рувим одлази у Београд по позиву епископа; по другој он заједно са Хаџи Ђером у Београд стиже послом мана- стирским. „Међутим је Рувим боговађски архимандрит и хацијом бивши с Ђером отишо у Београд послом манастира, до владике свога, те ухваћен дахијама буде“.

У говорном језику скоро нераздвој- но се помињу Хаџи Рувим и Хаџи Ђе- ра. Док се о Хаџи Рувимуовољно зна, у првом реду захваљујући уметничком раду, као и његовој склоности да саста- вља записи, о Хаџи Ђери се не зна скоро ништа, мада му песма приписује умет-ничке способности, равне онима које има старешина манастира Боговађе:

„Који знаду злато растапати,
И са њиме ситне књиге писат
Нас дахије цару опадати
Око себе рају сетовати“

Потом, према Вишњићу, Хаџи Ђера је посечен одмах после хапшења, а Рувим упућен у Београд.

Протино излагање на овом месту има посебну тежину, пошто се судбина Хаџи Рувима везује за настанак и даљи историјат наводног писма ваљевских кнезова. Сумњу подстиче и ток против- ног излагања, где има прилично преко- па што Рувим није хтео да се склони, а наводно имао је прилике. Код проте су битна два момента. По њему Рувим је посечен око недељу дана касније од ваљевских кнезова, и тим стоји у сагласју са земунцем Пејићем. Прота у извесној

мери решава и дилему око улоге Грка митрополита: „Дође у Београд, јави се код владике Леонтија, а Леонтије није смео га сакрити, него јави Аганлији“.

Милан Милићевић је познат као озби- лјан човек и особа са добрым познава- њем устанка. Поједини често јединствене детаљи сачувани су само преко њего- вих радова и уживају углед извора првог реда. Њему су сигурно познате све по- менуте верзије о приликама око смрти Хаџи Рувима. То га не спречава да њима допише и придода своју о неком покаја- њу хайдука Цепиграбића која више личи на фолклорни мотив него што се уклапа у контекст општег збивања.

Изношење побројаних верзија до- вољно говори са каквим тешкоћама се аутори срећу у своме раду. Изгледа да су пред тим питањем били немоћни и савременици и учесници буне. Верзије су настајале и кружиле одмах и ни они нису били у могућности да сазнају ону која је права.

У ширем смислу песме о боју на Чо- кешини, која ионако оставља утисак не- довршености, само је у неку руку „об- ухваћена“ песмом о почетку буне која говори и о времену после ове значајне битке. У општем погледу устаничког збивања сукоб на Чокешини се посматра само као епизода или његова улога је велика. Тад, у првим недељама устанка спречио је смишљен продор противника у унутрашњост земље, чиме би опсада Шапца, на који су тада усмерене све снаге под командом Ненадовића, била доведена у питање. Затим, то је једина песма која, поред оне о почетку буне говори о првој години устанка. Остале се баве каснијим временом.

Обимна песма о почетку буне састоји се од више целина које говоре о току и фазама припрема – прилике пред буну, план сече, ток сече да би се при крају у потпуности усмерила на Црног Ђорђа, будућег вожда.

Добро је позната са више стране по- текла прича о наводном писму ваљев- ских кнезова упућеном мајору Мите- зеру у Земун, које је било повод, а по- том и изговор дахијама да крену у сечу водећих људи.

Слично се може рећи за причу о по- кушају хапшења и погубљења Црног Ђорђа. И она је позната већ од првих дана. О нападима на Црног Ђорђа го- вори и земунски књиговезац Гаврило Ковачевић у својој стихованој хроници устаничког догађаја, штампаној у јесен 1804. године.

Елена

Режија: Андреј Звјагинцев

Земља: Русија

Година: 2011.

Улоје: Јелена Љадова, Надежда

Маркина, Алексеј Розин

Награда: Специјална награда жирија на канском фестивалу 2011. године

Pадња Елене, новог филма Андреја Звјагинцева, креће *in medias res*, без објашњења о предисторији ликова. Елена је медицинска сестра удата за бившег пацијента Владимира, успешног бизнисмена. Праве љубави у овом браку нема, на шта нас од почетка упућује помирљивост Елене са улогом кућне помоћнице. Илузија заједничког живота нестаје када Владимир одбија да помогне њеном унуку којем је потребан новац за школовање. Завршавајући разговор еванђелском парафразом *последњи ће бити први* (Мт 20, 16), Елена апелује на Владимируву савест преузимајући на себе улогу судије. Она користи постинфарктно стање свога мужа провоцирајући смрт ради остварења циља.

Снимљена у жанровском маниру *кришике живота* о савременој Русији, ова наизглед прозаична прича ставља у други план симболику, тако карактеристичну за Звјагинцева у филмовима *Поврatak* и *Изјанање*. Спори кадрови и штури дијалози попут паукове мреже хватају успавану публику, која се у ишчекивању фабуле поистовећује са главним актерима и њиховим животом. Испод наизглед једноставне приче, Звјагинцев луцидно отвара много сложенији свет противречне свакодневице. Он то чини без непотребних иновација, наводећи публику на активније учествовање у филму, нешто попут интерактивне пороте која суди како јунацима приче тако и самом уметничком делу.

Иако одбија да говори о смислу сопствених остварења, Звјагинцев дискретно признаје да је у најновијем филму инспирисан модерним човеком који живи у уговореним односима – како у породици тако и на ширем плану. Многи људи живе заједничким животом у илузији љубави која се понекад манифестије као врло осећајна, понекад је и под плаштом пијетизма. Буђење из сна лажног живота настаје када се човек нађе пред избором попут главне јунакиње овог филма. Идеја хуманизма се, како тврди Звјагинцев, распада кроз наглу промену људи последњих деценија који се међусобно не препознају као родитељи, браћа, пријатељи или близњи. Злоћудне промене у међусобним односима људи у савременом свету огледају се, по мишљењу Звјагинцева, и у недостатку осећаја за уметничку димензију филма. Модеран гледалац ужива у комерцијалним филмовима, где се лош садржај прикрива јефтиним пошалицама и бруталним сценама насиља. Учмалост и незаинтересованост савременог човека који живи од данас до сутра одликује и актере овог филма.

Кроз класичан мотив злочина и казне, Звјагинцев нам шаље снажну поруку о недостатку правде у свету. Алзузије на предреволуционарни период у царској Русији али и на акту-

елна дешавања на светској политичкој сцени су очигледне. Дух класне нетрпљивости је поново изашао из боце, а поделе попут социјалних, расних и националних поново попуњавају насловне стране новина. Људи се из дана у дан све више деле на значајне и мање значајне, па чак и беззначајне, а идеја о једнакости одавно је прокажена ироничним досеткама Џорџа Орвела. Вапај болеснога у бањи Витези да *нема човека* (Јн. 5, 7) саблазно одјекује као ехо нашег доба. Савремени човек лако потеже *жезал правде* осуђујући своје ближње, а свака различитост, па и она најмања, може да изазове нетрпљивост. Утолико и изненадна сцена експлицитног насиља у овом филму није случајна, као што није случајна ни наизглед нагла промена Елениног карактера. Верујемо да нису случајни ни кадрови са *йочетка* и самог *краја* у којима се виде куполе храма. Оне представљају Алфу и Омету, Почетак и Крај, који је једина Нада и Спас болесне и посрнуле цивилизације у којој живимо. Као да куполе храма Христа Спаса, које се уздижу у почетним секвенцима филма, имају исцељујуће дејство на ову причу, попут Христа који исцељује болесника у Витези речима: „*Устани, узми одар свој и ходи!*“ (Јн 5, 8).

Свесићеник Миодраг Андрић

Из старог Православља

Богомоља у злогласној тамници

У време оно када су Срби на Косову изгубили царство и турска сила отворила себи врата према средњој и западној Европи, у свим већим и стратегијским местима северно од Саве и Дунава почеле су се градити и тврђаве и утврђења ради одбране Европе од турске најезде.

У то време у питомој банатској равници у тада познатом насељеном месту Великом Бечкереку, данас Зрењанину, на месту где је некада постојало праисторијско насеље и утврђење, подигнута је тврђава са још до данас довољно неиспитаним подземним лавиринтима.

Но као што су све тврђаве и утврђења падала под удари мафатизоване турске силе, тако је и 1551. године пала и бечкеречка тврђава. У близини новоосвојене тврђаве Турци подижу цамију, а од улазног дела неиспитаног подземног лавиринта стварају злогласну бечкеречку тамницу у коју су бацали Србе, који су бранили своја огњишта и супротстављали се турској сили.

Време је 1699. године разорило тврђаву у Бечкереку. Време је 1717. године однело Турке из Баната, а 1900. године порушило цамију у Бечкереку, али неиспитани подземни лавиринти са злогласном тамницом остали су до данас као сведочанство једног тужног, тешког и болног времена кроз које је прошао српски народ у Банату.

Сви сужњи који су за време турског освајања, владавине и робовања, а касније за време мађарске буне 1848. године били осуђивани на затвор и сужањство, само зато што су волели своју веру, своје лепо српско име и своју златну слободу и за те идеале оставили своје мученичке кости у неиспитане подземне лавиринте злогласне тамнице, нису ни слутили да ће једнога дана од злогласне тамнице постати православна богомоља у којој ће се уносити топле и усрдне молитве Богу за здравље живих и покој душа свих умрлих.

То се десило 1922. године. Те године после Првог светског рата, православни Руси, који су тражили кутак где ће се молити Богу, нашли су уточиште у великом Бечкереку. Промислом Божијим доведени су пред стара, гвоздена врата, злогласне бечкеречке тамнице. Бол и туга за далеком домовином, приковали су их за овај болан и тужан кутак српске народне историје. Са страхом и вером они отварају тешка тамничка врата и са побожношћу улазе у црне тамничке лавиринте, мемљиве и обрасле у лишај и маховину. Са мислима и сећањем на прве хришћанске мученике они доносе одлуку да овде на мукама, сузама, молитвама и костима Срба заточеника заснују своју богомољу.

И није дуго потрајало да од злогласне бечкеречке тамнице постане богомоља. Са љубављу и одушевљењем приступило се послу. Пошто су тамнички сводови били ниски, то се морао под продубити. Овом приликом, а нарочито у продолжном подземном лавиринту, нађени су људски костури оних који су ко зна када у тамници умирали. По чиšћењу извршена је адаптација. Продужни део подземног лавиринта, на месту где се сада налази горње место, у олтару, затворен је и издвојен од богомоље. Ови подземни лавиринти пружају се далеко испод темеља некадашње тврђаве, а сада

зграде Скупштине општине, такозване жупанијске зграде, па даље испод корита Бегеја до незнаној куду.

У злогласну тамницу, сада новоопремљену богомољу уноси се часна трпеза, иконостас, свете утвари и сасуди. Богомоља се освећује и у таквој, освећеној богомољи, некада злогласној тамници, служи се света литургија, приноси се бескрвна жртва и свршавају се свете тајне, ево, већ скоро 50 година све до данашњих дана.

Богомоља у злогласној бечкеречкој тамници у истини је мали храм, који нас подсећа на богомоље и храмове које су први хришћани стварали у мрачним катакомбама у времену од I до III века. И зато није чудо што се сваки верник у овој богомољи, испод огромних сводова, дебелих стубова и малих тамничних прозорчића, осећа и доживљава ону молитвеност коју су имали први хришћани, који су се сакупљали и молили у мрачним и мемљивим катакомбама старог Рима.

Протојереј Милош А. Поповић

Православље – новине Српске Патријаршије, година II, број 25, Београд, 28. март 1968. године, страна 8.

Оскар Кулман

Крштење у Новом Завету

Отаћник, Београд 2011, 123 стр.;
са енглеског превели Маријана и Срећко Петровић

Године 2010. у издању издавачке куће Отаћник објављена је значајна књига знаменитог лутеранског богослова Оскара Кулмана *Ранохришћанско богослужење*. Годину дана касније, ова издавачка кућа објавила је још једно његово дело – књигу *Крштење у Новом Завету*.

Оскар Кулман је један од најзначајнијих богослова XX века. Иако је припадао лутеранској цркви, он се не може означити као лутерански богослов, јер су његови богословски ставови и доприноси панхришћански. Он није био екумениста у пекоративном значењу те речи, већ баштиник предања неподељене Цркве. Кулман је прошао пут од ученика либералног богословља Шлајермахера, Харнака, Р. Бултмана до њиховог критичара и опонента у научно-богословском смислу речи. То не значи да је Кулман био конзерватор, већ слободоумни богословски трагалац спреман да се удаљи од *шага владајуће дојме* (свакако не од дојме у богословско-еклисиолошком значењу, већ социолошком) и буде међу ретким богословима свог доба који је показао значајно поштовање за историчност Новог Завета и ранохришћанског предања.

У књизи о којој говоримо, Кулман пажљиво приступа новозаветним изворима и већ у првом делу књиге *Ушемељење крштења у смрти и вакресењу Христовом* даје оригиналну интерпретацију знаменитог дијалога између Јована Крститеља и Исуса Христа. Он указује на његов дубоки богословски смисао који показује да Христос, у овом тренутку, наступа као проречени слуга Божији, као онај ко на себе узима грехе света и ко ће због тих греха пострадати. Он се не крштава због својих греха већ због греха народа са којим се у једносушности (оваплоћењу) сједињује омогућујући да свака јправда буде искуњена, односно

да сваки човек добије оправдање, тј. да му ћеси буду ојроштени.

Према схватању Оскара Кулмана, *Исусово крштење ујуђује најред ка завршетку, ка врхунцу Његовој живота, ка Крсту, у чему ће свако крштење наћи своје искуњење*. Кулман показује да је, према извештајима Јеванђеља, крштење за Христа било синоним будућег страдања, и то страдања у којем учешће узимају сви они који крштење примају (почевши од самих апостола). Тиме хришћанско крштење у себе инкорпорира јовановско крштење за ојроштво ћреха, али се у њему не исирпљује јер већ у Христовом крштењу на Јордану постоји још једна димензија – *дар Духа Светога* као знак месијanskог доба и основна одлика новозаветног крштења. Христос на Јордану *прима* Духа Светога, бива *потомазан Духом Светим* и стога посредује Духа Светога, Духа живота, који се заједници даје по Његовом Вакрсењу. Тако нас, како пише Оскар Кулман: „*Исусово крштење на Јордану усмерава на врхунац Његовог дела: Његову смрш и Његово вакрсење. Тако је, шакоће, поштврђена и временска потвежданост хришћанској крштења и смрти и вакрсења Христовој. Хришћанско крштење посталаје мотуће само од оној тренутка када се остваре ови спасоносни дојађаји.*“ Следи да је хришћанско крштење „*затраво почело да се врши тек након Педесетнице. Тадаје усвојавање Црква као место Светога Духа, као тело распећо и вакрсло Христово*“, тело у које се уградијемо хришћанским крштењем.

То је тема другог поглавља Кулманове књиге.

Поглавље *Крштење као примиње у телу Христовој* изнова показује Кул-

ман

КРШТЕЊЕ У НОВОМ ЗАВЕТУ

манову оригиналност и слободоумност која га води сагласју са древним предањем неподељене Цркве. У овом поглављу се види и значај његовог ослањања на јудејско предање у интерпретацији Новог Завета. Он захтева да се питање (не)оправданости крштавања деце треба изменити у другу раван и покренути питање самог смисла крштења.

Нарочит допринос ове студије је и у томе што из *праксе изводи теорију*, односно на основу доступних извора Кулман реконструише крштењску праксу новозаветног доба, да би на основу ње *ишчишаш* смисао и значај самог крштења. То је нарочито препознатљиво у последњем поглављу књиге *Трајови древне крштењске формуле у Новом Завету*, које показује како озбиљан, поштен и научан приступ изворима богословља засигурно води неопходном преиспитивању олако усвојених ставова, али и бољем међусобном разумевању па и прибли-

Нова књига у издању ОТАЧНИКА

Александар Шмеман
Евхаристијско богословље
Београд 2011, 224 стр.

Зборник садржи једанаест ауторских огледа, као и обимну студију на тему евхаристијске теологије оца Александра.

Књигу по сајамској ценi можете поручити на тел. 0112447860; моб. 0668887654 или e-mail: otacnik@gmail.com

жавању различитих хришћанских предања. Осим што ово дело, у правом тренутку, покреће једну од најзначајнијих тема хришћанске вере и праксе, оно може да послужи као добар пример богословског плурализма и поштовања према онима чије ставове и закључке прихватају у потпуности.

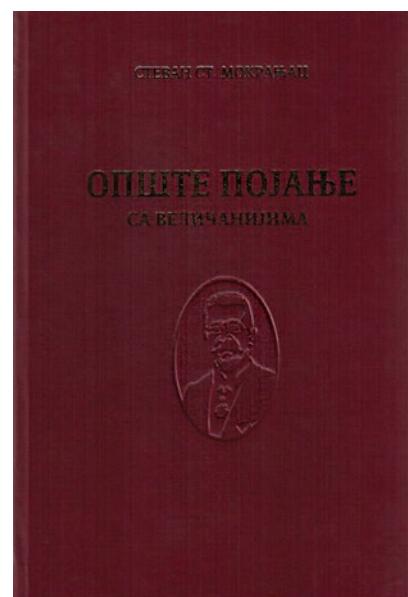
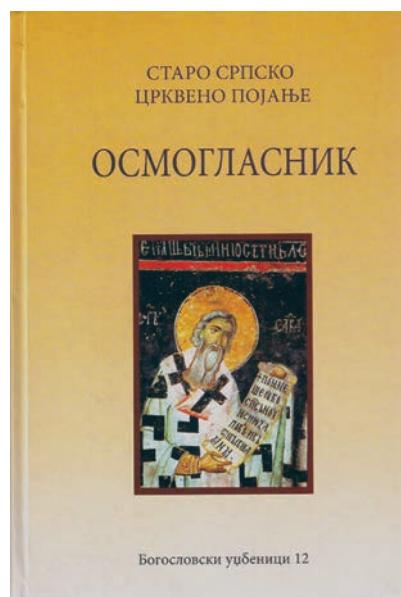
Напоменимо да публикација која је пред нама, осим интегралног текста Кулманове књиге, доноси и сажет, али веома добар текст С. Петровића, који може да се схвати као нека врста *увода у богословље* Оскара Кулмана са селективном библиографијом која је толико богата да можемо само да пожелимо да се на српском језику појаве и нека од још непреведених дела овог великог богослова.

Јован Блајојевић

Нова издања Осмогласника и Општег појања

Током 2010. и 2011. године поново су штампана два врло значајна издања српског народног црквеног појања. Прво је *Осмогласник* у запису Стевана Мокрањца приређен од стране професора Карловачке богословије, друго је *Оиштеј појање*, Стевана Мокрањца у редакцији блаженопочившег Патријарха Павла.

Осмогласник Стевана Мокрањца објављен је први пут 1908. године, на жалост тек пошто је Мокрањац, тадашњи професор Богословије, рекао да ће рукопис предати пламену уколико власти не одобре штампање. После првог, уследила су још четири издања *Осмогласника*, који је постао основни уџбеник за црквено појање. Издање које је пред нама разликује се у односу на претходна по томе што садржи припеве стихира „на Господи возвах“ и стихира „на Хвалите“. Поменути припеви део су општег појања али је у пракси једноставније када се налазе у истој збирци са песмама осмогласника. Други врло значајан додатак су богословични стихири „на стихове“, које Мокрањац није записао. У овом издању објављени су према записима мр Предрага Ђоковића (нотни текст) и мр Предрага Миодрага

(црквенословенски језик), изврсних појаца и професора Карловачке богословије. Пете, допуњено издање *Осмогласника* Стевана Мокрањца објавио је Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве као једанаесту књигу у оквиру едиције „Богословски уџбеници“.

Извод из *Оиштеј појања са величанијима*, запис Стевана Мокрањца, објављен је 2011. године, као друго издање у редакцији блаженопочившег Патријарха Павла. Разликује се од дуго присутног *Оиштеј појања* које је 1935. године објавио и допунио Коста Манојловић по томе што су изостављене песме које се понављају у неколико варијанти. Задржане су само варијанте које су учествале у богослужбеном појању. С друге стране збирка је проширења величанијима, чином опела (запис Ст. Мокрањца) и посведневним Егзапостилијима (запис Предрага Ђоковића). Тиме је побољшана употребна вредност овог музичког зборника којег је објавио Издавачки фонд СПЦ Архиепископије београдско-карловачке. Драгоценост *Оиштеј појања са величанијима* представљају и два предговора написана од стране редактора, а потекла из вишегодишње појачке праксе и брижног односа према црквеној поезији и њеној музичкој интерпретацији.

Поред поновљених издања са записима српског народног црквеног појања током 2011. године изашло је прво издање *Осмогласника* у редакцији Николе Попмихајлова и Ђакона др Драгана Ашковића, као

дванаеста књига у оквиру едиције „Богословски уџбеници“. Пуни назив ове збирке је *Старо српско црквено појање Осмогласник, помоћни уџбеник за црквено појање са правилом за богословље и православне гимназије*. Издавач је Свети Архијерејски Синод СПЦ. Иако наслов упућује на старо српско црквено појање, књига садржи грчко појање из библиотеке Манастира Хиландар и Зборника записаног од стране појца Јована Митића. Књига се концепцијски делимично разликује од *Осмогласника* Стевана Мокрањца, а на крају је дат и кратак извод из општег појања. Међутим, оно што је делимичан недостатак ове музичке збирке јесте чињеница да су мелодије транскрибоване из неумске у западноевропску нотацију. При томе су записивачи морали увести неке додатне ознаке како би указали на растојања мања или већа од полуостепена. Тиме је мелодија изгубила на прецизности. С друге стране, ако се узме у обзир да већина предавача црквеног појања избегава учење појања по нотама, питање је како ће богослови савладати прилагођене транскрипције неумске нотације или како ће и саким по слуху савладати мелодије које нису блиске нашој појачкој и музичкој традицији.

Надамо се да ће у будућности бити још нових издања, записа и студија о српском народном црквеном појању, том драгоценом молитвеном и културном благу српског народа.

mr Милица Анђрејевић

КРОЗ ХРИШЋАНСКИ СВЕТ

Маријана Петровић

КИПАР

Обнова манастира у Карпазу

Како наводи представник северног дела Кипра, Кудрет Озереј, Турци и Грци су покренули заједнички пројекат како би обновили грчки православни манастир у Карпазу, на крајњем североистоку Кипра.

„Добили смо позитиван одговор од кипарских Грка да овластимо Одбор за културно наслеђе, чији су чланови и Грци и Турци, како би био обновљен Манастир апостола Андреја“, наводи он и додаје да је пројекат за обнову овог манастира, који је саставила група научника са Универзитета Патрас у Грчкој, добио зелено светло од кипарског одбора за очување споменика.

Неколико дана раније, Његово Блаженство Архиепископ кипарски Хризостом II се обратио Грцима са Кипра наводећи да не одлазе у тај манастир јер је манастир у веома лошем стању и може да се сруши свакога часа. Он је рекао, критикујући власти на северу Кипра да намерно запостављају и одлажу обнову православних светиња како би затрли сваки траг хришћанства у тој области, да, ако власти са Кипра не буду реаговале што пре, он ће послати рестаураторе да подупр главни свод на манастиру који се сасвим распада.

До сада је било већ неколико покушаја да се обнови овај манастир али сви су били безуспешни.

ФРАНЦУСКА

Међународна конференција

Од 9. до 11. фебруара је на Православном Богословском Институту Св. Сергија одржана међународна конференција којом је обележена двадесетогодишњица од упокојења протопресвитера Јована Мајендорфа, једног од најчувенијих православних богослова двадесетог века. Тема конференције је била „Завештање оца Јована Мајендорфа, научника и свештеника

(1926–1992)“. Институт је овом конференцијом одао почаст свом бившем студенту и професору кроз предавања која су обухватала оне области којима се он бавио: богословље, црквена историја, као и живот Православне Цркве у савременом добу. На конференцији је предавање одржао и др Пол Мајендорф, син о. Јована, на тему „Улога о. Јована Мајендорфа у стицању аутокефалности Православне Цркве у Америци“.

Отац Јован Мајендорф је био декан Академије Св. Владимира у Њујорку од 1984. до 1992. године као и професор Црквене историје од 1959. до 1992. године. Пре тога је био професор Црквене историје и Старогрчког језика на Институту Св. Сергија у Паризу.

Нека од његових најзначајнијих дела су: *Христос у источној хришћанској мисли* (француски изворник Cerf 1969, енглески превод SVS Press 1975, српски превод Хиландар 1994), *Византијско богословље* (енглески изворник Fordham University Press 1974, српски превод Крагујевац 1985), *Империјално јединство и хришћанске геобе* (енглески изворник SVS Press 1989, српски превод Крагујевац 1997), и *Byzantium and the Rise of Russia* (Cambridge University Press 1981).

ВАТИКАН

Конференција о педофилији

Бискупима из око стотину земаља су почетком фебруара у Ватикану присуствовали четврородневној конференцији чији је циљ био решавање проблема педофилије, као и пружање помоћи

бискупима како би спровели и применили политику којом би се заштитила деца и из свештенства искоренила педофилија. У програму су учествовали бискупи из Бразила, Мексика, Филипина и Јужне Африке. На конференцији је најпре било речи о покретању Центра за заштиту деце од злостављања који треба да буде отворен у Немачкој.

Учесницима конференције су се обратили Мери Колинс, жртва педофилије из Ирске и дугогодишњи критичар ватиканског односа према овом проблему, затим монсињор Чарлс Скиклунга, главни тужилац Ватикана задужен за случајеве злостављања деце као и монсињор Стивен Розети, психолог који већ деценију управља центром за лечење свештеника.

Розети се, како преноси „Хафингтон пост“, сложио са присутним психолозима који су изнели заједнички став да је велики проблем у томе што су свештеници који злостављају децу склони лажима и порицању када се суоче са оптужбама или жртве често говоре истину. Психолози су такође нагласили да бискупи пре свега треба да слушају жртве.

Жртве злостављања наводе да и када су успевале да скупе храбrosti да надлежним бискупима саопште ко их је злостављао, бискупи су често одбацивали оптужбе и прихvatали речи својих клирика. Тај образац је трајао годинама, а бискупи су за то време пребацивали педофиле са једне парохије на другу, покушавајући на сваки начин и по сваку цену да сачувају репутацију цркве, док су жртве за то време бивале незаштићене и доживљавале су да су оне саме криве за злостављање.

Скандал у вези са злостављањем који је 1990-их избио у Ирској а 2002. године у Сједињеним Државама, букнуо је и широм Европе 2010. године када се јавило на хиљаде нових жртava.

У свом обраћању на конференцији, кардинал Вилијам Левада, који управља ватиканском канцеларијом надлежном за случајеве злостављања, навео је да је у протеклој деценији примио више од 4000 случајева.

Ова конференција је одржана кајдан од корака ка развијању нових процедура како би се помогло жртвама злостављања и како би се црквене заједнице информисале о заштити малолетника.

Ватикан је свим бискупима дао рок до краја маја да спроведу тај програм.

ЈАПАН

Сто година од упокојења Св. Николаја

Поводом обележавања стогодишњице од упокојења Светог Равноапостолног Николаја Касаткина, у Токију је 16. фебруара у Саборном храму Васкрсења Христовог Свету Архијерејску Литургију служио Епископ сендајски Серафим. Њему су саслуживали настојатељ Подворја Руске Православне Цркве у Токију, протојереј Николај Каџубан и клирици Јапанске Православне Цркве. Након завршетка службе, Митрополит токијски и целог Јапана Данило је у својој беседи подсетио на значај мисије Св. Николаја који је проповедао Јеванђеље Христово међу јапанским народом. Затим су епископи и клирици посетили гроб Св. Николаја и одслужили помен свим блаженопочившим јерарсима Јапанске Цркве који су ту сахрањени.

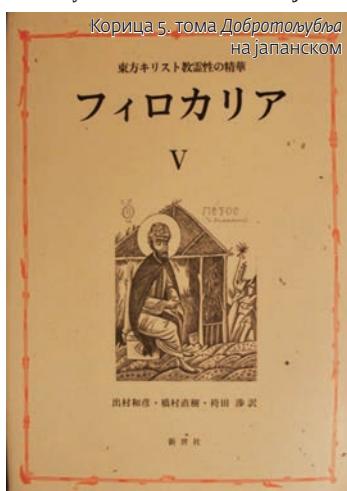

Духовне свечаности поводом стогодишњице упокојења Светог Николаја Јапанског наставиће се до септембра 2012. године када је заказана посета Његове Светости Патријарха московског и целе Русије Кирила Јапану.

Превод Добротољубља

Како наводи Реи Хакамада са Токијског универзитета, јапански стручњак за богословље Св. Григорија Паламе, недавно је, уз подршку „Јапанског друштва за проучавање источног хришћанства“, настављен превод преосталих томова *Добротољубља* на јапански језик. На овом преводу са грчког на јапански језик раде уважени професори јапанских универзитета – поред Реи Хакамаде ту су и Хисао Мијамото, Масаки Омори и Рјуи-ћиро Тањи. До сада је са грчког издања из 1991. године на јапански преведено пет томова: том III (2006. године), том I

(2007. г.), том VII (2009. г.) том IV (2010. г.) и том V (2011. г.), а објавила их је издавачка кућа Синсениша из Нагоје.

Добротољубље Св. Макарија Копринског (1731–1805) и Св. Никодима Светогорца (1749–1809) је први пут објављено у Венецији 1782. године. Ова је збирка, која у грчком оригиналу има 1206 страница, преведена на многе светске језике.

ЈЕРУСАЛИМ

Напади на хришћане

Како преноси часопис „Израел данас“, туристе хришћане који су били у посети Храмовној гори 20. фебруара, каменовала је група од неких педесетак палестинских муслимана. Израелска полиција је интервенисала како би заштитила хришћане и три полицијаца су рањена. Већина нападача су били малолетници а једанаесторо њих је ухапшено. Истражитељи верују да је овај напад иницирао бивши мусимански јерусалимски муфтија, Екрама Сабри, који подстиче локалне мусимане на нереде. Сабри је недавно за палестинске медије изјавио да јеврејске групе планирају да упадају у цамије и скрнаве их, што је изазвало љутите реакције код мусиманског живља.

Тих дана је дошло до још инцидента у Јерусалиму: оскрнављена је баптистичка црква а њена возила су оштећена. Црква је исписанаувредљивим паролама. Две недеље раније је на мети нападача био и древни грузијски манастир Светог Крста из 4. века, који се налази недалеко од парламента (Кнесета): манастир је исписанувредљивим графитима, а такође су уништени и црквени аутомобили. Према

израелским изворима, за овај инцидент је одговорна екстремна организација младих фундаменталистичких Јевреја, која, поред хришћанских редовно напада и мусиманске објекте и скрнава и хришћанска и мусиманска гробља, али напада и израелске војне пунктове.

СИРИЈА

Хришћани живе у страху

Након године протеста и насиља, тешка ситуација у Сирији је нанела много недаћа читавом сиријском народу. Међународна организација „Отворена врата“, која штити прогоњене хришћане и залаже се за верску слободу широм света, наводи да је тренутно помоћ најпотребнија хришћанима у Сирији. Хришћанске верске заједнице широм те земље, због околности и учесталих немира, смеју да се окупљају једино преко дана, најчешће искључиво недељом. Убиства, крађе и отмице деце су све учествалије те се родитељи плаше да шаљу своју децу у школу.

Председник „Отворених врата“ у Сједињеним Државама, др Карл Молер каже да „неприлике хришћана у Сирији варирају од места до места. Хришћани у Хомсу живе у веома тешким условима... Многи верници нам кажу да је Сирија њихов дом, да ту припадају и да ће ту остати, макар и по цену живота“. Више од 80% хришћана је побегло из Хомса – некадашњег Емеса, града на западу Сирије. Пљачкаши су опустошили њихове домове. Они који су остали немају услова за безбедан опстанак.

Један сиријски клирик наводи да су хришћани у неким областима у Сирији релативно безбедни. „Окупљамо се на богослужењима“, каже он, „и тренутно нема директних напада. Али не знамо како ће се ствари даље одвијати“. Хришћани се плаше да ће се њихов положај драматично изменити ако председник Асад буде смењен.

Од двадесет милиона становника Сирије, хришћана има око 2 милиона. Сирија се на листи земаља у којима се прогоне хришћани, коју је саставила организација „Отворена врата“, налази на 36. месту.

Нажалост, „арапско пролеће“ прети да у земљама Близког Истока, у којима Црква егзистира 2000 година, после двомиленијумског трајања оконча хришћанско постојање.

У МИЛТОНУ

Скупштина Епархије канадске

У недељу, 12. фебруара 2012. г., на празник Св. Три Јерарха, Св. Архијерејском Литургијом којом је началствовао Епископ канадски Георгије уз саслужење свештеника Епархије канадске у препуној манастирској Цркви Светог Преображења у Милтону, свечано је завршен тродневни рад јубиларне 30 годишње епархијске скупштине.

У раду скупштине учествовала су 92 представника из свих парохија Епархије канадске. Епархија која је свој самостални живот пре три деценије започела са укупно осам свештеника и исто толико цркава, данас има 32 активна свештенослужитеља и 27 богољуба.

Скупштина је усвојила и Резолуцију у којој се између остalog каже:

„Пре тридесет година, скрајну географски, али и у црквеној свести америчког континента, у издавању и осамостаљивању Епархије канадске и постављању првог Епископа на њено чело, доживели смо истинску Божију милост. Превладали смо црквени раскол и народну неслогу под чијим смо теретом уздисали пре три деценије. Као духовна чеда Светога Саве, и ми у расејању имамо свету обавезу да свесрдно помажемо Српској Цркви и народу српском где год се наши угрожени саплеменици налазили, а поготово на исконским и изворним српским територијама: на Ким, у српској Босни и у Старој Херцеговини. Тиме и другима сведочимо светост своје вере и истину свог духовног бића.

Опомињемо све да буду свесни тешког и изазовног доба. Свуда ратови и гласови о ратовима; глади, помори; земља се тресе по свету (Мт 24). Секуларне и директно богооборне идеологије, огромним средствима и силом, намећу се за једино исправне, а ратборни ислам усеца се у ткиво некадашњег хришћанског света. Пред свим тим изазовима призивамо у свест сведочење страдалне Цркве Христове и позивамо сву децу њену да у одговорима Цркве налазе путоказ и излаз из кризе у којој је човечанство залутало.

У овој години обележавамо и 25 година епархијске издавачке делатности. Уредницима и сарадницима „Источника“ захваљујемо на жртви и желимо им од Господа умне и духовне снаге да издрже на свом путу.“

Извор: Епархија канадска

У МАНАСТИРУ КРКА

Слава Богословије

У навечерје празника великих васељенских учитеља и светитеља Василија Великог, Григорија Богослова и Јована Златоустог, 11. фебруара 2012. године, Његово Преосвештенство Епископ далматински Г. Фотије служио је свечано вечерње богослужење у Манастиру Крка.

Сутрадан, на празник Света Три Јерарха, Његово Преосвештенство Епископ далматински Г. Фотије началствовао је Светом Архијерејском Литургијом уз саслужење свештеномонаштва и свештенства Епархије далматинске. Након Свете Литургије преломљен је славски колач и освећено славско жито у спомен ових великих угодника Божијих.

Послије богослужења приређена је трпеза љубави за све присутне госте приликом које је Епископ Фотије у пригодној бесједи упознао присутне

о великом значају коју су Света Три Јерарха имали кроз историју. На темељима њиховог богооткровенског богословља утемељено је учење наше Цркве, подсетио је Владика Фотије.

Извор: Епархија далматинска

У БЕОГРАДУ

Орден др Драгутину Тричковићу

Свети Архијерејски Синод СПЦ доделио је, 15. фебруара ове године, примаријусу др Драгутину Тричковићу, директору Института за здравствену заштиту мајке и детета Србије „Др Вукан Чупић“ у Новом Београду, високо одликовање Српске Православне Цркве, орден Светог Саве трећег степена за делатну љубав према Светој Мајци Цркви и истрајно сведочење Христа Вајснерог. На празник Светог Саве доделио је орден др Тричковићу Епископ хвостански Г. Атанасије, викар Њего-

ве Светости, у име и са благословом Патријарха српског Г. Иринеја.

Архијеркошија београдско-карловачка

Срећење Господње

Орашац – Прослава је и ове године почела Светом Архијерејском Литургијом којом је началствовао Преосвештени Епископ шумадијски Г. Јован, уз саслуживање архијерејских намесника орашачког и тополског и свештенства намесништва орашачког. Владика Јован је, у беседи, истакао значај Свете Литургије у животу сваког верника, а самим тим и њен значај за читаву васељену, јер једино у току Литургије Бог силази на земљу – спушта се међу људе, а ми се, пак, уздижемо ка небу и Царству Божијем. Владика је нагласио да је у животу сваког човека најважнији сусрет са Богом, који се управо и дешава на Светој Литургији. Сусрет Бога и човека може се остварити само уз помоћ вере и поклоњања, јер су то, према речима светих отаца, два ока душе којима се човек ка Богу уздиже.

На крају Свете Литургије Владика Јован је преломио славски колач, а потом са свештенством, у Марићевића јарузи, служио помен за покој душа свих устаника и родољуба који су својим животима платили слободу и државност српског народа.. Потом је Владика Јован са свештенством служио помен војду Карађорђу и устаницима на Оplenцу.

Извор: Епархија шумадијска

Клисина – Празник Срећења Господњег, који се у Манастиру Клисињу прославља као друга манастирска слава, свечано је обиљежен и ове, баш као и претходних година. У навечерје празника служено је вечерње богослужење са петохљебницом, док је Свету Литургију на сам дан празника служио Његово Преосвештенство Епископ бихаћко-петровачки

Олга Врањкић (1923-2012)

Г. Хризостом, који је, обраћајући се присутним вјерницима, нагласио значај Сретења Господњег, његову новозавјетну симболику, уједно честитajuћи празник Игуману Василију и његовом братству.

Након Свете Литургије освештанско је славско жито и славски колач, а потом се Архијереј, заједно са службичним свештеницима и вјерним народом, упутио у манастирску трпезарију, где је за све гости братство Манастира Клисина припремило славску трпезу.

Радост празника увеличала је и дјецији хор „Вила“ из Петрова код Приједора, који је, као и претходне године, отпјевао неколико пригодних пјесама из богате српске музичке традиције.

Извор: Браћство Манастира Клисина

Аустралија – Велики празник Срећења Господњег прослављен је саборним Литургијама широм Митрополије аустралијско-новозеландске. Овај празник има вишеструки значај за наш народ. Прво, на Срећење је велики српски војд подигао устанак за ослобођење нашег слободољубивог народа од вековне окупације. Друго, на Срећење 1835. године Србија је добила Срећењски устав па се од 2006. године овај дан прославља и као Дан држavnosti. И треће – оно што је посебно важно за српски род у расејању – на Срећење 1992. године окончан је вишедеценијски раскол у нашој Цркви. Тог дана у београдској Саборној цркви саборну Свету Архијерејску Литургију служили су Патријарх српски Павле и Митрополит Иринеј. За незaborав су остале речи Патријарха Павла којима је том приликом поздравио верни народ: „Овде су се сусрела браћа, која су то била и остала, не победник и побеђени“. Велике хришћанске речи потом је изговорио и Митрополит Иринеј: „С братском љубављу вам долазимо, свима праштајући и од свих опроштај иштући“.

На двадесету годишњицу овог Литургијског измирења, напокон и у црквено-административном јединству, Владика Иринеј је началствовао Светом Архијерејском Литургијом у Саборном храму Светог великомученика Георгија у Кабрамати уз саслужење скоро свог сиднејског свештенства. Саборне Литургије служене су и многим другим градовима широм Аустралије.

У једном дому за стари на периферији Земуна, 20. фебруара 2012. тихо се упокојила Олга Врањкић.

Рођена је 1923. г. у Београду, у побожној и имућној грађанској породици гвожђарског трговца Јовановића. У родитељској кући стекла је одлично васпитање и образовање. Удала се 1942. г. за Петра Врањкића, индустријалца. Године 1944. почела су тешка искушења и страдања од безбожника. Њен супруг је на вишекратним суђењима осуђиван на најтеже казне. На крају је одлежао седам и по година у затвору у Сремској Митровици. Како је Олга говорила више страних језика, добила је посао у одељењу за увоз страних књига у тадашњем угледном предузећу „Југословенска књига“, у коме је провела цео радни век до пензионисања.

Имала сам прилике да посматрам њен живот последњих 40 година – у њеном дому, у коме се родила и провела највећи део живота, и у парохији Саборне цркве Светог Арханђела Михаила у Београду. О многим њеним делима и труду за Цркву тек сам посредно могла да сазнам или наслутим, јер се она сама ничим таквим није хвалила нити то истицала.

Била је редовна на богослужењима, ревносно је учествовала у животу парохије. Ведра и наслеђана, са очима које се радују, какве се могу видети код верујућих људи, никада није давала савете и поуке, али је свака њена једноставна реч била поука за нас. Никада никога пред нама није осудила. И када је имала најобјективније разлоге да о нечијој мани или лошем поступку проговори, она то никада није чинила и сву одговорност за међуљудске проблеме је приписивала искључиво себи.

Док је још радила узела је на себе бригу о једној старијој усамљеној и болесној жени, која јој није била род, редовно је обилазећи и негујући. Када је отишла у пензију још се више посветила ближњима.

Гостољубље њеног дома није имало граница. Стан у коме је живела са својим побожним супругом а затим и дуги низ година као удовица, био је у свако доба отворен и у њему је увек било посетилаца. Ко се све у њему виђао? Од простих богомољаца, монаха и монахиња, свештеника, младих и старих у побожности утврђених верника, као и оних који су тек ступали на пут вере па им је био потребан неко на кога ће се ослонити на почетку тога пута, до најугледнијих личности Православне Цркве – сви су наилазили на једнаку пажњу. Седамдесетих и осамдесетих година прошлог века могао је код њих да се сртне и прогнаник, архимандрит Јустин Поповић, који је приликом долазака у Београд из Манастира Ђелије бивао у дому Врањкића. У годинама живота под комунистичком диктатуром контакт са њим је могао донети неприлике па и озбиљне проблеме, била је храброст угостити га.

Са својим супругом, а после његове смрти и сама, Олга Врањкић је (да ли треба напоменути – волонтерски) радила као поверилик Манастира Хиландара на многим пословима овога манастира у Србији. Нарочито се у годинама тешког материјалног преживљавања и ратова 90-их година посветила пословима око стипендирања студената Православног богословског факултета, скupљајући прилоге и делећи студентске стипендије по одлукама хиландарских отаца.

Вечан јој спомен!

Марија Цветковић

Са благословом Његове Светојости
Патријарха српског Господина ИРИНЕЈА,

у Београду ће се од 27. марта 2012. до 8. априла 2012. године одржати први

ВАСКРШЊИ САЈАМ

У СУСРЕТ ВАСКРСУ

На Сајму ће учествовати издавачи који се баве објављивањем православне литературе и књига из српске традиције и историје; манастирске радионице и рукодељи, иконописачке радионице, радионице за израду богослужбених предмета и одјеђа и слично. За време трајања Сајма одржаваће се предавања, промоције књига и концерти.

У сарадњи са Академијом СПЦ за уметност и конзервацију организоваће се изложба студената као и креативни део програма, који ће обухватати уметничке радионице на којима ће професори и студенти Академије за уметност и конзервацију представити своје радове. Током трајања сајма они ће радити са децом, упознајући их са техникама иконописа, мозаика, калиграфије, литографије и са другим вештинама. Један дан (Врбица) биће посвећен дечјем стваралаштву.

ВАСКРШЊИ САЈАМ ће се одржати у просторијама бивше Робне куће „Клуз”, у Масариковој улици бр. 4 у Београду.

Заинтересовани за учествовање на Сајму могу пријаве послати организатору до 15. 03. 2012. године.

Молимо Вас да уз пријаву пошаљете и захтев за резервацију термина за евентуалне промоције, презентације, предавања или друге активности којима бисте представили Вашу делатност.

Учесници Сајма упутства могу добити код организатора Вакршњег сајма:

ИЗДАВАЧКИ ФОНД СПЦ
Архиепископије београдско-карловачке

БЕОГРАД, Краља Петра 5.

Телефон: 011 3025 210; 3025 106, Факс: 3281 884.

Контакт особа:

Маја Радојчић, моб: 064 800 2044.

Е-пошта: izdavackifond@spc.rs

www.spc.rs

РАДУЈЕМО СЕ ДА ЏЕТЕ ВАШИМ УЧЕШЋЕМ ДОПРИНЕТИ КВАЛИТЕТУ
ВАСКРШЊЕГ САЈМА

1. ЕЛ. ЗВОЊЕЊЕ – ИСТОЧНИ начин (у Руса, Грка и Светогорца до данас, а код Срба до пада Деспотовине, и наново од 2008. године) – са програмирањем и откуцањем часова и четвртина, а по избору, и даљинским управљањем.

ПРЕДНОСТИ у односу на ЗАПАДНИ начин: 1.1. Звоњење не потреса звоник; 1.2. Знатно више звона може да стане у исти простор; 1.3. Укључењем, односно искључењем, звоњење истог трена почне, односно престане. 1.4. Качење звона је простије, и због тога је знатно јефтиније; 1.5. Потрошња ел. енергије је низа; 1.6. Ако престане ел. напајање, и дете може са лакоћом ручно звонити. 1.7. Са више звона у хармонији, могу се ручно, али и програмирани изводити мелодије – без додатних чекића и ел. магнета.

2. ОБНОВА старих, механичких, од историјског значаја ЧАСОВНИКА

3. ЧАСОВНИЦИ нови и тачни и још сами прелазе на „зима-лето“ време.

ЈЕМСТВО: 3 ГОДИНЕ

szeljko7@verat.net (szeljko7@gmail.com)

ЖЕЛ-МИР“

026/312 752; 065 (064)/920 5 851;

064/20 80 145

САЈТ: zelmir.atspace.com

ЛИГРАП Доо
34312 Белосавци, Топола
тел./факс +381 34 6883 502
моб. +381 63 602 536
+381 65 8073 135
www.llgrap.com
e-mail: llvnicaligrap@yahoo.com

ДОБРОЧИНСТВО

Београд, Добрињска 2
телефон/факс: 011/2687-416, 2686-445

dobrocinstvo@gmail.com
www.dobrocinstvo.spc.rs

СВЕТА ЗЕМЉА

ИЗРАЕЛ

ВАСКРС 05 - 20. април
08 - 16. април

Обиђите света места

Христове земаљске отаџбине:
Јерусалим, Витлејем, Назарет, Јерихон ...

БУДИМПЕШТА - СЕНТАНДРЕЈА

28 - 31. март

ЦАРИГРАД - ИСТАНБУЛ

Како га нисте видели!
28. април - 05. мај

АГЕНЦИЈА СРПСКЕ ЦРКВЕ

ЕЛЕКТРИФИКАЦИЈА ЗВОНА

електромоторни и
електромагнетни погон
програмирано и
даљинско укључивање

ЦРКВЕНИ САТОВИ

„GPS“ - сателитска синхронизација

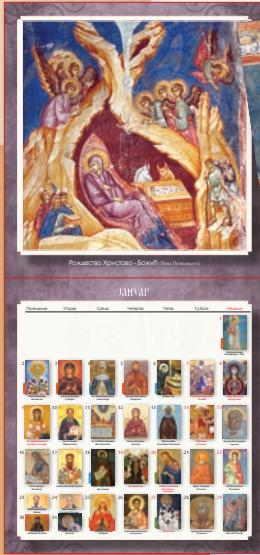
063/ 315 841

MJ 011/ 30 76 245; 30 76 246
Инжењеринг
Земун, И. Цанчара 9/29

www.mj.rs

Никола Муњас са породицом из Лондона, Велика Британија, прилаже „Православљу“ 10 фунти, на име новорођене унуке Анастасије Мие Грујић.

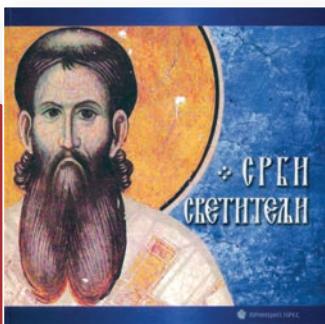

ЗИДНИ ПРАВОСЛАВНИ ПОДСЕТНИК 2012.
31x32 cm, 26 страница

ПРАВОСЛАВНИ ПЛАНЕР 2012.
8x14 cm, 120 страница

СРБИ СВЕТИТЕЉИ

Капитална књига о Србима светитељима, од светог Јована Владимира у X, до светог Јустина Ђелијског у XX веку. О њиховим животима и духовном подвигу, о њиховој важности за српску духовност, историју и судбину. 20,6x20 cm, 236 страница

НОВО!

ПРИНЦИП ПРЕС

11000 Београд, Цетињска 6; +381 11 322 70 34; 324 56 21
www.turistinfosrbija.com, www.nacionalnarevija.com

ПРАВОСЛАВНИ ПОДСЕТНИК 2012.

Наша стона књига и у 2012, наш роковник, поучник, подсетник. Овога пута у осам верзија, посвећених некој од највећих српских крсних слава (Свети Лука, Свети Димитрије, Света Петка, Свети Архангел Михаило, Свети Никола, Свети Врачи, Свети Јован Крститељ, Свети Ђорђе). 16,5x24 cm, 384 странице

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА АРХИЈЕПИСКОПИЈА БЕОГРАДСКО-КАРЛОВАЧКА ПРОИЗВОДНИ ЗАВОД

НАЈВЕЋА ПОНУДА СВИХ ЦРКВЕНИХ ПРОИЗВОДА У СРБИЈИ

СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА
АРХИЈЕПИСКОПИЈА
БЕОГРАДСКО-КАРЛОВАЧКА
ПРОИЗВОДНИ ЗАВОД

КРАЉА ПЕТРА ПРВОГ 5
11000 БЕОГРАД, СРБИЈА

ТЕЛ/ФАКС:

00 381 11 30 25 220

МОБ:

00 381 64 800 43 45

00 381 64 800 43 33

proizvodni.zavod.spc@gmail.com
www.spc-aem.org